

MATIU

Matiu ka lamana'amu koyo'ehina

¹ Ma fayahi Yesu Kilisitohi tata'agi enigi'ani mana ni'ibe. Yesuhi tata'afu mone Tebiti yabe. To ana bomofihi tata'afu mone koyapa bo gi'a Abalaha yabe.

² Abalaha ai Isakahi afo'afu yabe. To Isaka ai Yakopuhi afo'afu yabe. To Yakopu ai Yutahi to gona'amagihi afo'anifu yabe. ³ To Yuta ai liha'a Tema yagi etali pana'atiti loemo Pelesi to Yelaha yabe. To Pelesi ai Hesolonihi afo'afu yabe. To Hesoloni ai Lamihi afo'afu yabe. ⁴ To Lami ai Aminatapehi afo'afu yabe. To Aminatape ai Nasonihi afo'afu yabe. To Nasoni ai Salamohi afo'afu yabe. ⁵ To Salamo ai liha'a Lehapu yagi etali pana'atiti Boasa yabe. To Boasahi ai liha'a Luti yagi etali pana'atiti Opeti yabe. To Opeti ai Yesehi afo'afu yabe. ⁶ To Yese ai Tebitihi afo'afu yagi ya'ma Tebiti sipi kibina bo huto hu'ehina yabe.

To Tebitiu ai mone bo Yulaiya yabe ana bomofihi liha'a Tebitiu lilago pana'a keto'ehina gi'a Solomoni yabe. ⁷ To Solomoni ai Lehoboamuhi afo'afu yabe. To Lehoboamu ai Abaiyahi afo'afu yabe. To Abaiya ai Asahi afo'afu yabe. ⁸ To Asa ai Yehosofatihi afo'afu yabe. To Yehosofati ai Yolamuhi afo'afu yabe. To Yolamu ai Asaiyahi afo'afu yabe. ⁹ To Asaiya ai Yotamuhi afo'afu yabe. To Yotamu ai Ehasihi afo'afu yabe. To Ehasi

ai Hese kaiyahi afo'afu yabe. ¹⁰ To Hese kaiya ai Manasehi afo'afu yabe. To Manase ai Emosihi afo'afu yabe. To Emosi ai Yosaiyahi afo'afu yabe. ¹¹ To Yosaiya ai Yekonaiyahi to gona'amagihi afo'anifu yagi fateha'animagi enali'i Bebiloni metoga enele'mete bi'ahanamofihi kana'a yabe.

¹² To ana Bebiloni melugu mine'ahananamofihi kana'agu Yekonaiya ai Sialitielihahi afo'afu yabe. To Sialitieli ai Yelababelihahi afo'afu yabe. ¹³ To Yelababeli ai Abiutihahi afo'afu yabe. To Abiuti ai Elaiyakimihi afo'afu yabe. To Elaiyakimi ai Asohi afo'afu yabe. ¹⁴ To Aso ai Yatokihi afo'afu yabe. Yatoki ai Ekimihi afo'afu yabe. To Ekimi ai Eliutihahi afo'afu yabe. ¹⁵ To Eliuti ai Eliesahi afo'afu yabe. To Eliesa ai Matanihi afo'afu yabe. To Matani ai Yakopuhi afo'afu yabe. ¹⁶ To Yakopu ai Yosefahi afo'afu yabe. To Yosefe Maliahi baha'a yabe. Ya'ma Malia ai Yesuhi ito'afu yabe. To Yesuhi gi'a mone Kilisito yabe. Ana gi'amofihi hapa'a Hu'mau le'mo ho ti'ehina bo nelanamo ni'ibe.

¹⁷ Ya hu'ehigo asaga Abalahahi naga'aloti tito Tebitito pa sago nayahi luga luga su hoto nigigusagati loegi loegi heleko malago naga'i mine'ahana yabe. To nayahi luga luga su hago to nigigusagati loegi loegi heleko malago Tebitihi megesaloti tigo minana enali Bebiloni hepato enele'mete bi'ahana. To ana huto nayahi luga luga su holoto nigigusagati loegi loegi heleko malago minana naga'a enali mineme tite Mesiau huto hina kanalo mine'ahana yabe.

Malia ai Yesuhi keto'ehina

¹⁸ Yesu huto hu'ehinamofihhi kaga'a ma huto ni'ibe. Ai ito'afu Malia, ai Yosefe hiti li alobole hilu'ibe lite kehelite mine'aha'ina. Ya hu'ehina etali li alobole hite yafi gofa hete etayanugu meli'aha'inamo Maliau molo kehelina Sikalafu'uba ailugu minago yagapana'i ketalube'mu hu'ehina yabe. ¹⁹ Maliahi baha'a Yosefeu, ai bati bo, to ai Maliahi ya hu'ahane luto le'mo buya mehu'ehina. Ai legeso huto fala kito suguna'i Maliahi he'mi etalube luto kehelie'hina. ²⁰ Ai Yosefeu Maliahi suguna'i he'mi etalina ekesa yigiba yigiba huto nohigo bamulugu agelouba bulo huloto ma luto lu emi'ehina: Yosefeo, Abalahahi tata'aga, kai Maliahi lihaka le'mo lolo hilatana'mu koli mehobo. Ai Sikalafu'uba Maliahi yagapana'i emi'ehibe. ²¹ Ai pana'i ketolenogo kai gi'a Yesu yabe luto hobo. Hena'mugope ai boana'amagihi foipana'ani li he'mi epoloto hetofa kapogu enele'mo malalina'mu yabe luto Sikalafu'uba Yosefehi lu emi'ehina yabe.

²² Ya'mana asaga'na ma huto huto hilina ai kaga mone Sipi Bouba lu huto huto bomofihhi bagagu lulago o'ehinamofihhi legeya'a huto hilibe. Lu huto huto bouba ma luto lu'ehina: ²³ Yafana'uba yagapana hiti huloto pana'i ketoto gi'a Emanueli luto malalina'mu yabe. Ya'mana gi'amofihhi hapa'aya ma luto ni'ibe: Hu'ma lali hiti nominabe.

²⁴ Yosefeu bu'i ko'ehinati ho tiloto Hu'mamofihhi agelo'aua bamulugu lu emina'a huto Maliahi li eto'ehina. ²⁵ Ya hu'ehina Yosefeu ai Malia hiti nohi kete ya hite mehuse nohigo Maliau pana'i keto'ehina. Ya higo Yosefeu ana pana'mofihhi gi'a Yesu yabe luto molo'ehina yabe.

2

Keheli bati huse bomagi Yesutoga e'ahana

¹ Yesuhi Betelehe hepato Yutia melugu Heloti sipi bo minana kanagu Maliau keto'ehina. Ya hulago alihi keheli bati huse bo luga'a enali yege notinagati sonofi'i kene ite Yelusale hepato neheti'ahana. ² To enali ma lite enoloka he'ahana: Yuhufa pana'i huto hu'ehina ai Yuta bona'magi sipi bo'ani lolo hilina hiya'a nohibe? Ai sonofi'a yege notinagati ti'ehigo bu golototi lali fokehi halune luto noone lite li'ahana yabe. ³ Sipi bo Heloti ya'mana kaga keheliloto topa holoto lesa'a noligo ana huto asaga Yelusale boana'i enelesa lu бага i'ehina yabe. ⁴ Helotiu asaga keya ka tisa bona'i to mono noto kaba bona'i kehe i nupa iloto ma luto enoloka ho'ehina: Mesia hiya'alo huto nohilina ni'ibe? ⁵ Enali lu emi'ahana: Betelehe hepato Yutia melugu yabe. Lu huto huto bouba ya luto fayanugu go molo'ehina yabe:

⁶ Kai Betelehe Yuta melugu,
kai sipi bo Yuta me'i kaba hi'ahana bo
enali enemege'i olata mehubo.
Kailuguti sipi bo mone huto huloto
to ai Isilaeli naga'nimagi
kaba hu epalalina'mu yabe.

⁷ Ya higo Helotiu Yesuhi bu galune lite yege tinagati ana bona'i kehe iloto ma luto suguna'i enoloka ho'ehina: Hena kana'alo ana sonofi'i huto hu'ehifi luto enoloka ho'ehina yabe. ⁸ To ai ana bona'i he'mi epalago nebago ma luto kaga lu epolo'ehina: Bite ana pana'i sa hu bati hilete to bu getetinimo lenali ete lu nimilo, ya hinogo nani ana huto buto ai kumu fokehi halube. ⁹ Enali

Helotihī kaga'a akehelilete abi'ahana. To enali ana sonofi'i koyapa'i yege notinagati bu gelete lifite e'ahana kohe to epoloto buto ana pana'i nohina noto lataha'alo mino'ehina yabe. ¹⁰ Enali sonofi'i bu gelete komopa bati higo sipi enegelo bi'ahana yabe. ¹¹ Enali ana nonuga tilete ana pana'i ito'afihi Malia hiti neha'igo enali enalapusa fi emilete mono ka li etete hilete sisaku gu'aniguti hetofa hatofana hefite emi'ahana.

¹² To bamulugu Hu'mau hu enubulo mololoto Heloti nohinaga mebito luto lu epigo enali fato kapoga bite hepa'aniga nehete'ahana yabe.

Iyipitoga bi'aha'ibe

¹³ Enali abilago Hu'mamofihi agelo'auba Yosefehi bamu'i hu bulo mololoto ma lu emi'ehina: Ho tito pana'i hiti ito'afi hiti etele'moto koli huto Iyipi melugu buto nohitogo alihi nani lu kiminogo'ni alane. Helotiu pana kumu sa huto halina'mu yabe. ¹⁴ Ya ligo ana folugu'i Yosefeu ho tiloto ana pana'i ito'afi hiti etele'moloto Iyipitoga bi'ahana.

¹⁵ Ya hite anaga nehago Helotiu fili'ehina yabe. Ya'mana kana Hu'mau lu yege hose bomagi enabagagu lu'ehina nose'na'a huto hilibe luto Iyipi meluguti aku'i kehe ugo o'ehina yabe.

Helotiu ligo babu yagapana'i enoho fili su he'ahana

¹⁶ Yege notinagati Yesuhi bu galune'mu ana bona'i enali Helotihī ya hite mi'i malana akeheliloto italuga logo bi'ehina. Ya higo ai bona'i luga'a enoho lifigo Betelehe hepato hiti to hepa'i luga'a ana lebato ninalo hiti asaga

pana'i kufu'ani loemo bu'ehinafi to yuhufa huto nehana asaga'i enoho fili su he'ahana. To ai yege notinagati ana bomagihi enoloka nohago lu emina kaga ekesa yigiloto yabe.

¹⁷ Ya hu'ehigo kaga mone Hu'mau koyapa'i lu huto huto bo, Yelemayaha, bagalo molo'ehina'a huto nohibe luto lu'ehina:

¹⁸ Enali Lama hepaluguti
bona nogo mone keheli'ahana.

Sipi eniginaga figo

yibi ahi ahi lite nehana

enali keheli'ahana

Laseliu ai yagapana'a asaga'i

afili su he'ahago

sipi yibi huto minago

bona'magi le'mo fulu mone mehi'ahana.

Yosefeu liha'a hiti to pana'a hiti aku'i e'ahana

¹⁹ Alihi Helotiu afillilago Hu'mamofihhi agelo'auga Yosefehi Iyipi melugu bamu'i hu bulo moloto ma luto lu emi'ehina: ²⁰ Ho tito pana'i hiti ito'afi hiti etele'moto Isilaeli hepatoga aku'i bubo, enali pana'i halune'mu sa sa hi'ahana bona'i yatai afili'ahabe. ²¹ Ya ligo Yosefeu ho tiloto ana pana'i ito'afi hiti etele'moto Isilaeli hepatoga aku'i legete bi'ahana yabe.

²² Ya hu'ehina Akeleasiu afo'afihhi Helotihhi nona'a Yutia bona'magihi kaba bo'ani nohibe lana Yosefeu koli huto Hu'mau bamulugu kaga mone hiti lu emigo keheli'ehina. Ya huloto ai ana hepa he'mito Galili kegi'a bu molo'ehina yabe. ²³ Ai buto Nasaletu hepato nohi gito mino'ehina. Ya higo kaga lu huto huto bona'magi

li'ahanauba legeya'a li huto nohibe lite li'ahana:
Enali Nasalete bo yabe lite lilata hilana'mu yabe.

3

*Yoniu nagami folo epolose bouba mono ka lu
epi'ehina*

¹ Ya'mana yupahi Yoniu Yutia kamelugu humofa'na huto mono ka ma luto lu epimofa'na hu'ehina: ² Komopatini i gelehe hite foipanatini he'mi su halo lu'ehina. Hu'mamofihi kokulumalugu kapo'a hokolo hilina kana'a epi'ehina. ³ Hu'mamofihi baga'a lu huto huto bo Aisaiyau liyafa huloto ma luto Yoni kumu'i lu'ehina yabe: Bona'i menehanaga meluguti bo mone'mofihi bagaguti ma luto nolibe: Sipi Bomofihi kapo'a li loloba hi etalo. Kapo kuyugu hu'ehilina li fu nelite li yuhufana hi ete'ehinogo ai analo kapo malalibe.

⁴ Yoniu gukete'a hepilata hina kameli yaga oka'a gukete hepito humofa'na hu'ehina. To gilimi'a fatipagu ilata hinaya yaga gufa'atu lolo huto i'ehina yabe. To kenu'i hiti to lopi upe'i fi'ehina'a hiti nose'na'a nolata hu'ehina yabe. ⁵ Ana yupahi Yelusale bona'i to Yutia kegi'a bona'i to asaga hepa'i Yotani nagami bele belehi ninalo neminana bona'i asaga'i Yonihi aitoga e'ahana. ⁶ Ya hite foipana'ani aitoga pa sago Yotani nagamilugu nagami folo epolo'ehina yabe.

⁷ Yoniu Felosi bona'i to Satusi bona'i babu lite nagami'i folo letalane lite ago bu enogoloto ma

luto lu epi'ehina: Lenali foipa osifa'mofihi yagapana'a, kuyu'afu lu lepigo Hu'mamofihi italuga logo bise'na alihi huto hilube'mu nohina koli falalune'mu nehabe luto ka epeki'ehina yabe. ⁸ Lenali komopatini i gelehe hilete yalo eton-aguti mineme binogo buto komopatini i gelehe i бага ilibe. ⁹ Lenali lenipatinigu ma lite mekehelilo: Abalahau ai afotifu yabe, lali mino fu luse bona'i Hu'mau lifisa meilibe. Nani lu nolepupe, Hu'mau ai ka'ma nina efahi liloto Abalahahi pana'a lolo hilina bati nohibe. ¹⁰ Luhi loloba huto yafa hapa'alo ni'ibe. Asaga yafa legeya'a mehalinamofihi hetigi su hoto logogu genogo logouba lo su halibe. ¹¹ Lenali komopatini i gelehe hana'mu luto nani fa'mene nagamitu nofolo lepolobe. Ya nohunaya ai bo mone nani nemegealo alina bouba ai Sikalafu'i to logo'a hiti folo lepalalina'mu yabe luto Yoniu lu epi'ehina. ¹² To ai emuha'a yanuga li'ehibe. To kifi foyaguti lilina yabe. To ai nose'na yufagaha'a li nomalana nonugu li nupa huto li malalina'mu yabe. To yana huto sibina'a li nupa huto mesobose loba logogu galina'mu yabe.

Yoniu Yesuhi nagami folo eto'ehina

Mk 1:9-11; Lk 3:21-22

¹³ Ya luto lu'ehina kana'aluga Yesu Galili hepa'i he'mito Yotani'i kegi'a Yoniu nagami'i folo netalibe'mu yabe luto bu'ehina. ¹⁴ Ya hu'ehina Yoniu: O'e, luto laga hu etoloto ma luto lu emi'ehina: Kai nagami folo netalata bati huto ni'inamo kai nanitoga noane. ¹⁵ Ya ligo Yesu ka'alo ma luto lu emi'ehina: Ana'a hiligi ya

meluto yatai kai lu nokumuna suhi hubo. Ya huto ya'ma kapolo li moloto hilu'inauba Hu'mau lu'ehinamofihi hinogo bati hilina'mu yabe. Ya ligo Yoniu Yesuhi kaga lina mege'i moloto nagami folo eto'ehina yabe.

¹⁶ Yesu nagami'i afolo etolago mele'isi fa'mene kugutatoga ti molo'ehina. Ya nohigo analo kokuluma'i hokolo nohigo anaguti Hu'mamofihi Sikalafu'a limi'ehina, ai kigopa nama legitana lolo huto oto Yesuhi lataha'alo fi besa lo'ehina yabe. ¹⁷ Ya nohigo kokulumaluguti kaga mone ma luto lu'ehina: Ya'ma nani'ni pana'ni mana'a nohibe. Laga nebesina pana'ni nohigo ai kumuko hetofa pana'ni yabe luto negelo bi emilata no-huna yabe luto kokulumaluguti lu'ehina yabe.

4

Satau Yesuhi mi'i molo'ehina

Mk 1:12-13; Lk 4:1-13

¹ Ya hulago Hu'mamofihi Sikalafu'auba Yesuhi le'moto ka melugu Satau fi taga hu etalibe luto bu'ehina. ² Yesu yege 40 to 40 sinihi nose'na menose anaga mino'ehina. Ya huloto alihi sipi kau'na ho'ehina. ³ Ya higo Satau aitoga henetiloto ma luto lu emi'ehina: Kai Hu'mamofihi pana'mo nohutomo ka'ma ni'ina efahi lu epitogo nose'na lolo hino. ⁴ Yesu ka'alo nona'a ma luto lu emi'ehina: Monolugu ma luto ni'ibe: *Bona'mofihi komopa'a nose'nauba li buto mebilina ai asaga kaga Hu'mau molo'ehinaubagoko le'mo buto bito hetofa kapolo malalina'mu yabe.*

⁵ Ya luto ligo aku'i he'mito Satau Yesuhi le'moto mone hepato buloto mono nohi lataha'a kosa

kosa hu'ehinalo le'moto tito he'mi etoloto ⁶ ma luto lu emi'ehina: Kai Hu'mamofihi pana'a no-hutomo maloti heleko lago uma melugu limibo.

Mono kauba ma luto lulata nohibe:

Hu'mau kai kumu luto

agelo'a enoho lifinogo limite nehinogo

enali enayanugu limito ketogo

kele'mo saga hilana'mu yabe.

Ya hinogo efahuba kigika noto

ya huto mehilina'mu yabe.

⁷ Ya noligo Yesu ka'alo ma luto nona'a lu emi'ehina: Monolugu mone'a hiti ma luto ni'ibe: *Kai Sipi Bomofihi fi taga mehu etobo, ai Hu'makafu nohibe.*

⁸ To yaloti he'mito Satau Yesuhi le'moto yatama kosa mone ninalo le'moto tiloto asagako kapo lep-ito anana anana hetofana ninamofihi lepi'ehina.

⁹ Ya huloto ma luto Yesuhi lu emi'ehina: Kai kolohupa nohi filoto nunumu lu netoto nigi li saga huto nofokehi halata asaga'na kaigo kimi su halube. ¹⁰ Ya ligo Yesu Satahi ho lifito ma lu'ehina: Satao, abufa hubo. Mono kauba: *Hu'mamofihi Sipi Bo aisigo gi'a li saga huto fokehi hoto agoya hu emibo,* luto lulata nohibe.

¹¹ Ya ligo Satau he'mi etoto abufa nohigo agelo-magi ete analo Yesuhi he'me'ahana yabe.

Yesu Galili melugu lili'na hapi fi'ehina

Mk 1:14-15; Lk 4:14-15

¹² Yonihi naga foyagu le'mo malabe lite lana'a Yesu akeheliloto ai Galili melugu bufa hu'ehina.

¹³ Ya huloto ai Nasaletе hepato memino'ehina ai he'mito buto Kapaneami hepato mino'ehina. Kapaneami ai Galili Hefuhi beleha'alo Sebuluni to

Nafatali melugu mino'ehina yabe. ¹⁴ Ya hu'ehigo Hu'mau kaga mone lu huto huto bo Aisaiyaha bagalo molo'ehinauba legeya'a huto nohibe. Ai ma luto noli:

¹⁵ Sebuluni me'i to Nafatali me'i nagami hefutoga nina, to hepa'i Yotani Nagami beletoga mino bego bego hu'ehina, to Galili ifo'aga fegutoga bona'i neminana kegi'a yabe.

¹⁶ Bona'i enali metepunagu neminana enali sipi logo fana mehena'a abu ge'ahabe. Enali bona'i metepu ito filisemofih i hepa'i ninalo neminana enalitoga fana mehena ahuto hu epolo бага i'ehibe.

¹⁷ Ya'mana kanaloti hapi fito Yesu mono ka ma luto lu epi'ehina: Foipanatiniguti komopatini i gelehe hilo. Kokulumamofih i kapo'a anasi a'o leba to'ehibe.

*Loegi loegi bo Yesu kehe igo mege'i mele'ahana
Mk 1:16-20*

¹⁸ Yesu Galili nagami Hefuhi beleha'aga kapo moloto notubuto loe kogunale bu etogo'ehina. Simoni, enali Pita lite gi'a helata nehana hiti to gona'a Atulu, etali hefunugu faya gutalafa melete neha'igo bu etogo'ehina. ¹⁹ Ya huloto Yesu ma luto lu etimi'ehina: Nani nemege'i mele'inogo nani letelepino'ni bona'i enele'mo kefefe hite lila'ibe. ²⁰ Ya ligo etali hololu lite faya gutalafa'atiti nehe'mite Yesuhi mege'i mele'aha'ina yabe.

²¹ Bu foto'alo mololoto ana huto kogunale Yemesi to Yoni, etali Sepetihi pana'a neha'igo bu etogo'ehina. Etali boti'atitigu afo'atitifi hiti faya gutalafa li loloba hite neha'igo Yesu kehe i etimi'ehina. ²² Ya higo hololu lite afo'atitifi hiti to boti hiti nehe'mite Yesuhi mege'i mele'aha'ina yabe.

Yesu babu boana'i enele'mo bati huto mono ka lu yege ho epi'ehina

Lk 6:17-19

²³ Yesu Galili kegi'a minomofa'na huto mono noha'anigu tiloto boana'i mono ka lu epila to Hu'mamofih Kapo'a kumu kaga lu epila no-huto to boana'i enebesi'ehinana li he'mi epolola to enigi enayahi sibina hula ya hula hu'ehina bona'i enele'mo bati hu'ehina yabe. ²⁴ Ai kaga'a Silia kegi'a bu бага ilago kehelilete enali bona'i anaga enebesinafi to foipa li'ahana bona'ifi to fato fato'na epesi'ehina bona'i enele'mete Yesu nohinalo e'ahana. Ya hago Yesu asaga bona'i enele'mo bati nohuto enele'mo ye ko su ho'ehina yabe. ²⁵ Babu boana'i Galiliti Tekapoli kegi'ati to Yelusale hepatoti, Yutia kegi'ati to Yotani beletoga neminana boana'i asaga'i babu lite li nupa hite, Yesuhi mege'i molomofa'na hi'ahana yabe.

5

Yesu kaga kosagu lu epi'ehina

¹ Yesu bu gana babu boana'i mege'i lifite nebago ai kosagu tito analo nohigo koko panana'a ai metoga ete mino bego hi'ahana. ² Ya hago Yesu kaga ma luto lu epi'ehina:

Bouba gelo bilinamofihi kaga'a lu'ehina

Lk 6:20-23

³ Bona'i enali komopa'anigu nani bati mehina bo nohube lite kehelite ya'ma minelata nehana enali enegelo bilo. Enali Hu'mamofihi kapo'alugu tilana'mu yabe. ⁴ Bona'i enali eniginage figo neminana enofokehi lilo. Hu'mau enele'mo fulu hu epoloto soso hu epalalina'mu yabe. ⁵ Agoya bona'i enali enegelo bilo. Enali kaga molo epolo'ehinalo asaga me'i lilana'mu yabe. ⁶ Bona'i enali bebe sete hapa'ani minenogo Hu'mamofihi ka'alo mege'i melete minalana enali enegelo bilo. Hu'mau alihi asaga'na epilina'mu yabe. ⁷ Bona'i enali luga'a bona'i eniginaga ka lu epite agoya hu epilata nehana bona'i enegelo bilo. Alihi Hu'mau enegelo bi epito agoya hu epilina'mu yabe. ⁸ Bona'i enali komopa'ani gulu gulu ligo neminana bona'i enali enegelo bilo. Enali Hu'mamofihi bu galana'mu yabe. ⁹ Bona'i enali luba hilune'mu nehinogomo ana luba folagaha'anigu bite kofa hu epelelata nehana bona'i enali enegelo bilo. Hu'mau ai panana'ni yabe lilina'mu yabe. ¹⁰ Hu'mamofihi ka'a mege'i melete minelata nehana bona'i enali enagabu foya nelitemo enegelo bilo. Hu'mamofihi kokuluma kapo'a enali'na lolo hilina'mu yabe. ¹¹ To lenali nani'i nemege'i melete neminenogo luga'a bona'magi bu lenegelete enitaluga logo binogo foipa faipa ka li lepelete lenegene mane ite ka fato fato'mofihi lenalitoga lu nemelenogomo lenali lenegelo bilo. ¹² Ya nehinogomo kugufaluga laga kebesinogo kegelu bibo. Sipi minaka kokuluma hepatoga

Hu'mau kaba hu keto'ehina kimilina'mu yabe. Koyapa'i ana suhi hite lu yege hose bona'i kohe tete huto hanamagihi enegene mane ite enehe'ahana yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Bo ai hege legi to logo guluya meha'a legi huto nohibe

Mk 9:50; Lk 14:34-35

¹³ Bona'i lenali me'mofihi hege'a legi hite nehabe. Ya hu'ehina ana hegemofihi laga'a abu su holagomo lenali aku'i hena hago ana hegemofihi laga lenalitoga olata nohibe? Ya hina hegemofihi lilina'a meminolata nohibe. Enali bati mehu'ehibe lite li nehe'migo boana'i analo lapasa ite kapo meelata nehabe.

¹⁴ Lenali melugu fana mehena'a legi hite nehabe. To hepa'i mone kosagu minolata nohina ana hepa'i bona enubulo fala kito meminolata nohibe. Ai huto'i minolata nohibe. ¹⁵ Bona'i enali libi'i li kulu tilete somotu ifi metalibe. Enali ifo hitalo malago nonugu nehana bonatoga kululu tuto fi besa lo бага igo be ge fana tete minelata nehabe. ¹⁶ Ya huto ninagi lenali libitini ligite boana'i enali enubulo binogo lenali hetofa hapatini bu gelete to enali ana hite Sipi Bo Hu'matinifu kokuluma hepatoga nohinamofihi enegelo bite gi'a liyafa hilabe.

Keya ka hapa'amu lu enelep'i'ehina

¹⁷ Lenali nani kumu'i Mosehi keya ka'a hiti to lu yege hose bona'magihi ka'ani hiti li he'milube luto o'ehibe lite mekehelilo. Nani li he'milube luto meo'ohuna ana kaga'a lu'ehinamofihi pa salibe luto o'ohuna yabe. ¹⁸ Ule'ale huto lusiga

ma'naka luto nani lu nolepube, asaga'na ma me'i hiti kokuluma hiti su hoto bilinaya Hu'mamofihi keya ka'a kitili kitili'na su hoto mebilina analo minoba minoba hilina'mu yabe. ¹⁹ Ya hu'ehinagi bo moneuba Hu'mamofihi keya ka'a nesi'asi li gofa hoto pelesa iloto luga'a bona'i ana suhi huto enelepilina kokuluma kapolo gi'a nesi'asi minalibe. To bo moneuba hetofana huto keya kamofihi liyafa huloto mege'i moloto nominoto boana'i ma kaga mege'i malalo luto enele'mo ho tiloto hetofa kapogu malalina ai kokulumalugu sipi gi'a minalina'mu yabe. ²⁰ Ya hu'ehina nani lenekesa nobube. Lenali Hu'mamofihi laga besina suhi hite hetofanaguti minalanauba Felosi bona'i hiti to keya kaga enelepise bona'magihi hapa'ani enebe liginogoko lenali kokuluma kapolo nehitalana'mu yabe luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Enipagu logo bisemofihi hapa'a

Lk 12:57-59

²¹ Koyapa'i kaga mone ma lite keya kagu tatatinigihl lu keye'ahana akeheli'ahabe: *Bo moneuba mone bo ho fililina ana bo ai ka foyagu filina'mu yabe.* ²² Ya hu'ehina yatai aku nani lu nolepube. Bo moneuba gona'a ipakafa halina ai ka foya lilina'mu yabe. To bo moneuba gona'amofihi kaiya fa'mene bati mehina bo nohane luto ka emekilina kanisole bolo ho tito ka foya lilina'mu yabe. To bo moneuba gona'amofihi negi nagi noto bati mehu'ahata bo nohane luto ka emekilina aiya loba loba logo kapogu bilina'mu yabe luto Yesu lu epi'ehina yabe. ²³ Ya hu'ehinagi kai Hu'mamofihi

lokiya fi emilube'mu hitalo oloto yata'a kogonaka ka emeki'ehilata kekesa hokolo hinogomo²⁴ asaga'na ana hitalo nomoloto hololu luto buto kogonaka le'mo fulu huto ya huto kipakafa hoto ka emeki'ohuna yatai lubeyaga nounagihe luto li koguna ilete'atiti yalo alihi oto Hu'mamofihi hitalo lokiya fi emibo.

²⁵ To bo moneuba ka foyagu kele'mo malalube'mu kele'moto nobinogomo kapoga nebitetiti kai mele'isi hololu luto ipakafa mehoto kiya yogokolo hu emibo to ka hetofa'a lu emito koguna ito minobo. Bonaka ana bouba yasimofihi yato kele'mo melenogo to yaloti ya'mauba polisi bomofihi yato kele'mo melenogo yaloti polisi bouba naga foyagu kele'mo molo lalibe. ²⁶ Ya hinogo anaga nohutoka efahi tina hu keto'ehinamo molo emiloto nagaluguti su halane, to tinakalo emi pa mesotomo ana naga foyagu minomo buto emiletogomo su halata'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Bo alobole li sibina husemofihi hapa'a

²⁷ Lenali koyapa'i ya'ma kaga lago akeheli'ahana yabe. *Lenali bo alobo gofa mehalo.* ²⁸ Ya hu'ehina nani yatai ma luto lu nolepube. Bo moneuba a'i mone bu goloto bulu'i hoto ipa'a emito minalina, ai komopa'agu ya hoto kehelilinauba, ai alobo huto minosemofihi keya ka'a li gofa hoto komopa'agu foipana nohibe. ²⁹ To lamagakaga kubukauba ligo foipana nohutomo li kutu hoto he'milago bubo. Kugufaka luga kegi'a fenene hinogo nohuto minoba minoba kapogu bilata bati huto

yabe. To kugufaka asaga'i ni'inogo nohuto logo kapogu bilata ya bati mehu'ehibe. ³⁰ To kayahi lamaga'auga ligo foipana li huto nohutomo ana kayahi laga huto he'milago bubo. Mone kayahi laga hu he'milago ya hina bati hutita'mu asaga kugufaka ni'inogo logo kapogu bilata bati mehutita'mu yabe.

Bo alobo loko husemofhi hapa'a

Mt 19:9; Mk 10:11-12; Lk 16:18

³¹ Koyapa'i bina kagu ka mone ma luto mino'ehina yabe: Bo moneuba liha'a he'mi etalube'mu nohutomo fayahi mone ya huto liha'ni he'mi etobe luto koyoto emibo luto nina yabe. ³² Ya hu'ehina nani yatai lu nolepupe. Bo mone'mofhi liha'a fato bo hiti koto ho tito mehuse bati huto nominago to ana bouba ya'ma liha'a he'mi etolenogo to yalo ana liha'auga fato bolo buto minalina ai ya'ma bomofhi hapa'auga ligo liha'auga li alobo hu'ehina keya ka gofa nohabe. To bo moneuba ana a'i lilotomo ai bo alobomagi keya ka li gofa holago foipana'a nominabe.

³³ To mone keya ka tatatigi alago lenali hiti akeheli su he'ahanaya ma luto ni'ibe: Kaga mone nolutomo ana kaga faga yabe'amu le'mo amuya malalube'mu lutomo lusiga luto ifoloti nolube luto melubo. To lusiga nolutomo lusiga ma'naka nolunagihe luto lu hokolo huto lubo. ³⁴ Ya hu'ehina yatai nani lu nolepupe. Lenali kaga mone le'mo amuya malalune'mu nehitemo ifo muya kokuluma hepatoti nolune lite melilo. Kokuluma'i ai Hu'mamofhi hepa'a ni'ibe. ³⁵ To

lenali kaga mone le'mo amuya malalune'mu nehitemo me'i gi mehalo. Me'i Hu'mamofihi la-gaso hepa'a ni'igo ai'nanalo gi'a mololata nohibe. To lenali kaga mone le'mo amuya malalune'mu nehitemo lenali Yelusale hepa'i gi'a mehalo. Yelusale hepa'i ai Sipi Bomofihi hepa'a ni'ibe. ³⁶ To kaga mone latahakalo li moloto lu amuya memolobo. Okaka legeya'a mone'isi koholina li lolo hula to nupa'na li lolo hula mehilata'mu yabe. ³⁷ Ya hu'ehinagi lenali o'yo lila, to o'e lila hite ana'asiya lilata hilo. To kaga analo lu yatama hite lilata nehana kagamoya foipa bo Satatogati olata nohibe.

Bati mehina suhi nehanalo nona'a aku'i hulata-mofihi hapa'a

Lk 6:29-30

³⁸ Ya'ma kaga koyapa'i ahuto hina lenali akeheli'ahabe. *Kai kubuka i polo nehinogomo ana huto enali enubu i polo hubo. To kabaga yogo'a ife nesenogomo kai ana huto enali enabaga yogo'a ife sobo.* ³⁹ Ya hu'ehina nani aku'i yatai lu nolepube. Lenali bo moneuba osahi lenehenogomo lenali ana bo nona'a mehalo. Lenabaga hapa'alo lamagatiniga inogomo mone kegi'a i gelehe hu emitogo ino. ⁴⁰ To bo moneuba ka foyagu kele'mo malalube'mu nohuto kefeka nolinogomo guka hiti heti emitogo lino. ⁴¹ To bo moneuba ana'ina'a nehe'moto lito buto emasilo limilane linogomoya kai he'moto buto ai lu'ehina be ligito foto'alo emibo. ⁴² To bo moneuba ana'ina nimibo luto kehe inogomo kai emibo. To ana'ina kaitogati yoka'i lilune lite kehe neinogomo kai o'e luto kemegesa hu meepibo.

*Fatehe bona'i enele'mo laga husemofihi hapa'a
Lk 6:27-28, 32-36*

⁴³ Koyapa'i ya'ma kaga huto hu'ehina lenali akeheli'ahabe: *Lenali bona'i lenalalutinigigo enele'mo bati nehite fatehatini lenipakafa ho epite enele'mo fato malalo.* ⁴⁴ Ya hu'ehina nani yatai aku'i lu nolepube. Fatehatini enele'mo bati nehite to lenali'i lenele'mo bati mehilana bonatoga nunumu Hu'mamofitoga hu epelenogo ai enehe'malibe. ⁴⁵ Ya hilete yalo lenali kokulumlugu Afotinifihi panana'a lolo hilana'mu yabe. Ai bo foipa'afi to bo mana'afi enogo mone'ago huloto anabo anabo yege'amofihi fana meha'a epilata nohibe. To ana huto ko'i bo mana'a noepito bo sibina'a noepito hulata nohibe. ⁴⁶ To lenali bona'i enipa lepilata nehana bona'i enipa epite enele'mo bati hilata nehanaguti hena mina'a lilana ni'ibe? Enali foipa boana'i hiti takisi lilata bona'i hiti ana suhi hilata nehabe. ⁴⁷ To kai kalalukafinogo yahi emito be notigito fatehakamofito kubu bu go fatoga nomalata henanaloti luga'a bona'i enebe ligilata ni'ibe? To fegutoga bona'magi hiti ana suhi hilata nehabe. ⁴⁸ Ya hu'ehinagi lenali asaga yupahi hetofanaguti minete hetofa foya lite bebe sete kokulumlugu Afotinifu hina'a hite minalo, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

6

Bona'i enehe'mosemofihi hapa'a

¹ Lenali kaba hu bati hilo. Lenali hetofa hapatini asaga boana'magihi enubulo enali be galabe lite li huto hite lolo mehilo. To lenali

ya hilana kokulumalugu Afotinifitogati mina'a melilana'mu yabe.

² To fe'noha'a meni'ise bomofihi ana'ina he'moto emilube'mu nohutomo, kai fagalo bona'magi mono nonugu hila to kapo napagu hila nehana'a huto bona enubugu fi yotili katili ito bula ola mehubo. Ya hilata nehana bona'ia enali boana'magi bu lagalabe lite hilata nehabe. Nani lusiga luto lu nolepube. Enali alihi melilana mina'ani yatai alite neminabe. ³ To fe'noha'ani menilina bona'i enehe'malube'mu nohutomo legeso huto fala kito suguna'i lolo hubo, to kayahi lamaga'agati ya hilube'mu nohutomo kayahi soga'a lu meemibo. ⁴ To kai ya huto fenene huto suguna'i lolo huletogomo Afokafu kokulumalugu nohinauba asaga suguna'na bu go baga ilata bouba bu kogoloto alihi mina kimilina'mu yabe.

Nunumumofihi hapa'a

Lk 11:2-4

⁵ Kai nunumu hilube'mu nohutomo fagalo bo-magi hilata nehana suhi kai mehubo. Enali mono nonugu ho tite nehite nunumu lilata nehabe, to hepalugu sipi kapo i loe lae hu'ehinalo bite bona enubugu nehite nunumu hilata nehabe. Nani lusiga luto lu nolepube. Enali mina'ani ali'ahabe. ⁶ To kai nunumu hilube'mu nohutomo legeso huto kose nohakagu tiloto kafeka li hekini loloto Afokafitoga numuna hu emitogo ai fala kito nohinati keheli ketalibe. To ai Afokafu asaga suguna'i ninana bu golata bouba bu kogoloto analo nona'a kimilibe.

⁷ To lenali numuna hilune'mu nehitemo kegeiyo bona'magi nehana'a hite yatamalo

kaga babu lite melilo. Enali babu kaga linogoti Hu'mau nunumuti keheli bati hilibe lite lilata nehabe. ⁸ Lenali enali suhi lite enemege'i memalalo. Nunumu mehi'ahago Hu'ma Afotinifihi kaga lu emilana'a komopatinigu abu go su holata nohibe. ⁹ Lenali ma lite numuna hu emilo: Afotiga, kokulumalugu minane, kigika hetofa huto fato minalibe. ¹⁰ Kai kapoka ai huto hino, luto nolune. Enali kabaga liyafa hite kokuluma agoya hi nekimigo lali melugu ana suhi huto kabaga liyafa huto kofokehi halune'mu nolune. ¹¹ Kai yatai nose'nati limibo. ¹² To kai foipanati li he'mi letobo, to lali ana huto bona'magi foipana nehiletana li he'mi epalalune. ¹³ Kai sipi fi taga huse'nagu lele'mo memoloto foipanamofihia afo'afitogati lele'mo lubuto bibo. ¹⁴ Kehelilo. Lenali bona'magitoga foipana li huto hu epele'ahana lenali li he'mi epelenogo, ana huto kokulumalugu Afotinifu lenali foipanatini li he'mi lepalalina'mu yabe. ¹⁵ To lenali boana'i enali foipana'ani li mehe'mi epalana ana huto kokulumalugu Afotinifu lenali foipanatini li mehe'mi lepalalina'mu yabe, Yesu lu epi'ehina yabe.

Nose'na mo sisemofihia hapa'a

¹⁶ Lenali mono ka'mu lite nose'na mo site neminetemo fagalo bomagi hilata nehana suhi hite lenokaba li sibina mehilo. Enali enokaba li sibina hilata nehanaya asaga boana'magi bu enegelete nose'na mo si'ahabe lite lu epalalabe lite nehabe. Nani ma'naka luto lu nolepupe. Enali ya hilata nehana bona'magi mina'ani ali'ahabe. ¹⁷ Ya huto

ni'inagi kai nose'na mo sito nominotomo okakagu mesebe nofoloto kokabaluga nagami koto li kosaba huto humofa'na hubo. ¹⁸ Ya hitogo boana'magi enali ya huto nose'na mo si'ehina bo menohibe lite lilana'mu yabe. Ya huletogo Afokafu fala kito fenene nohuto asaga'na bu golata nohinauba alihi hetofa mina'a kimilina'mu yabe.

Hetofana li nupa hulatamfihhi hapa'a

Lk 12:33-34

¹⁹ Lenali ma melugu hetofa hatofa fe'nohatini li nupa mehilo. Ma melugu molepa kafamagi hiti to kagopa logose'nauba anana anana li sibina hulata nohigo to guminalo bomagi kafe sigite gumina felelata nehabe. ²⁰ Ya hu'ehina lenali kokulumalugu'natini li nupa hilo. Asaga'na kokulumalugu nina ai kagopa melogolata nohibe, to molepa kafauba menolata nohibe, to guminalo bouba kafe sigito tito gumina melilata nohibe. ²¹ Yogo fe'nohaka ni'ilinaga asaga yupahi komopaka minolata hilina'mu yabe.

Kugufakamofihhi fana meha'a

Lk 11:34-36

²² Lubumoya lugufamofihhi libi'a legi huto ni'ibe. Kubukauba bati huto ni'itomo asaga kugufakaloga i besa lo бага ilata nohibe. ²³ To kubuka sibina hu'ehigomo asaga kugufakalo metepu i бага noibe. To kailugu fana mehena ninauba aku'i metepu hapi fito gilotomo analo sipi metepu i бага noibe.

Koko pana'uba loe bona'mofihili lili'na melilata nohibe

Lk 16:1; 12:22-31

²⁴ Koko pana'i moneuba loe bolo moneko kumu lili'na lilata menohibe. Ya hilina ai mone bomofihili lili'na li bati nohuto mone bomofihili lili'na li bati mehilina'mu yabe. Lenali Hu'mamofihili lili'nalo bo'a neminete efapofihili lili'nalo bo'a moneko kumu meminalo.

²⁵ Ya'mu luto nani lu nolepube. Lenali nagami'i to nose'na nete minalana'mufi to gukete lenugufalo li hekelete minalanamu'i lenelesa nolinogo lenekesa yigiba yigiba mehilo. Bati huto minose'nauba nose'na ho'ehifi to bati huto minose'nauba guketemofihili ho'ehibe? ²⁶ Lenali nama helo lili hilata nehanamagihi bu enagalo. Enali nose'na foyagu hekelete limo limo melete nelata menehabe. Hu'ma Afotinifu kokulumalugu nominanauba nose'na'ani epilata nohibe. Lenali nama enebege ligite nehana menekehelifiye? ²⁷ Hiya bomaka minomo bilata kana'agu kelesanaguti minalata ni'ibe?

²⁸ To hena hibe lite lenali gukete li hekelete minalana'amu'i lenekesa yigiba yigiba hilata nehabe? Lose tose'na fegutoga minolata nohina enali hena hena huto tilata nehafi lenali bu galo. Enali lili'na'ani lila to gukete'ani li hekelela menehabe. ²⁹ Nani lusiga luto lu nolepube. Solomoni fe'noho bo minana'a huto gukete'a ma lose tose kifinamagi li nehekalana'a huto li hekoloto memino'ehina yabe. ³⁰ Yatai huto hilete yago fenene hilete nehana lose tose kifi'namagihi Hu'mau gukete'ani hu epololata nohibe. To lenali'iba ana huto lenele'mo bati huto guketetini

mehu lepalalina ni'ifihe? Lenegekesa menina bona'i nehafi?

³¹ Ya hu'ehinagi lenali nose'na nalana'mufi to gukete li hekalalana'mu lenekesa yigiba yigiba hilete lenelesa melino. ³² Enali mono ka mekelise bona'magi asaga ya'manana'mu mege'li lifite kene ilata nehabe. Ya hu'ehina koku-lumalugu Afotinifu asaga'na lilanana ya huse'na lilanagi luto akeheli'ehibe. ³³ Ya hu'ehinagi kai yata'a Hu'mamofihi kapo'alo li kubulo moloto mege'li meletogo ai gelo biloto asaga'na bati'a kimilina'mu yabe. ³⁴ Ya hu'ehinagi yagomo'mu hena'ni hilube luto kekesa yigi babu melubo. Hu'mau yagomo kaba hu ketalibe. Kai moneko moneko kanamu'i kekesa kehelito minobo.

7

Bona'i yasi legi enele'mo yegelo molose'mofihi ka hapa'a

Lk 6:37-38, 41-42

¹ Lenali bona'i enipakafa hete enele'mo yegelo memalalo. To Hu'mau alihi lenali'i lenele'mo yegelo ana huto memalalibe. ² To Hu'mau hu'ehilata bameto li moloto kele'mo yegelo malalina'mu yabe. To kaga luto bona'i ya amuya'niloti yabe lilata Hu'mau ana mone'ago kagaloti kele'mo yegelo malalina'mu yabe. ³ Kai kogonakamofihi pehena bugu nina hena hibe luto gili gili nohu etane? Kai kubukagu kefa fulupa sipi'a ana huto ko'ehina bu goto li he'miloto hubo. ⁴ Kefa fulupa fela'a kubukagu ni'ilina li mehe'mise hena hibe luto kogonakamofihi ma luto lu emilata ni'ibe: Nogonao,

pehena kubugu ni'ina li he'mi ketaluna bati huto ni'ifihe? Ya luto lilapiye? ⁵ Kai faga fagalo bo. Yata'a kai kubukagu kefa fulupa fela'a koyoyo hu'ehina li he'miloto yalo bu go fana to'ohuto kogonakamofih buguti pehena li he'mi etobo.

⁶ Lenali hetofa nasana kalamagihi meepilo. Enali i behe hite heni lepele lalabe nolube. To lenali pesesutini hetofa hatofa'a yagamagihi meepilo. Enali pesesutini libe hepulu tibe hite lapasa i lalabe nolube.

Bo amuya moloto nunumu foya nolina

Lk 11:9-13

⁷ Lenali Hu'mamofitoga nunumu hite kehe ilenogo lepilibe. Lenali sa sa hite lilabe. Lenali kasito inogo Hu'mau kafe sigi lepalalibe. ⁸ Bona'i enali Hu'mamofitoga loka hete nunumu nehana. Ai epilata nohibe. Bona'i sa sa hilinauba li huto hulata nohibe. To kasito noina bona'mofih kasihi hokolo hu etolata nohibe. ⁹ To lenali afo'anigita panatinimagi nose'namu kehe neinogomo efa kosahi li epilana ni'ifihe? ¹⁰ To faya kumu kehe neinogomo osifa'i li epilata nehafihe? O'e, ya menehabe. ¹¹ Ya hu'ehinagi lenali bati menehana bona'magita yagapanatinimagihi hetofana epilata nehinogomo yalo lali kehelilune, Hu'ma Afotinifu kokulumalugu nohinauba lenali nunumu hu emite ya hite hilana bona'i hetofana lepilina'mu yabe.

¹² Nanitoga ya suhi hu netalo luto kekesa noyigilata suhi enali fato bonatoga ana suhi hu epolobo. Ya'ma ai Mosehi keya ka'amofih hapa'a

koyapa'i ninamoloto to lu yege hose bona'magihi kaga enelepise'na'ani hiti mana'a ni'ibe.

Hetofana huto minosemofihi lagaso kapo'a

Lk 13:24

¹³ Lenali kitili kapoguti ti hokolo hilo. Fenene huse hepa'i logo kapolo bu'ehina kapoya ai sipi fela kapo hokolo huto bu'ehibe. Ya hu'ehigo yege yege boana'i ana kapogu bilata nehabe. ¹⁴ To hetofa hepato buse kapoya ai kitili'i ni'igo ana kapomofihi lili'na'a ule'ale huto lise suhi huto ni'ibe. Ya hu'ehigo mone'isi mone'isi boana'magi ana kapolo sa hite bilata nehabe.

Lali fagalo lu yege hose bomagihi kaba hu bati hilune

Lk 6:43-44

¹⁵ Lenali fagalo lu yege hose bomagihi kaba hu bati hilo. Enali sipisipi yagamofihi gufa'a gukete li hekelete lenalitoga elata nehabe. Ya hi'ahana enali komopa'anigu lopi kala suhi hite nehanago lenali'iya lenehete salu kite nalana'mu yabe. ¹⁶ Enali hilana hapa'aniya lenali enogo hokolo hite bu enagalana'mu yabe. Ufehe yafamagi nemuya legeya'a helata menehabe, to nemuya yafamagi ufehe yafamofihi legeya'a holata menehabe. ¹⁷ To bati huto mesebe lele tele huto tilata nohina yafauba legeya'a bati huto sipina holata nohibe, to numutopa loloto sako bako logo huto lilata nohina yafauba legeya'a sibina huto lagaso'asi holata nohibe. ¹⁸ Mesebe lele tele huto bati huto tilata nohina yafauba legeya'a mone sibina huto holata menohibe, to numutopa ito sako bako huto lilata nohina yafauba legeya'a

bati huto sipina mone holata menohibe. ¹⁹ To yafa luga'amagi enali nose'na legeya'a meholata nehanaya laga huto logogu gelata nehabe. ²⁰ Ya huto ni'inagi fagalo lu yege hose bomagi hilana hapa'aniya lenali enogo hokolo hite bu enagalana'mu yabe.

Lenali'i mekeheli'ohube Yesu foipa bona kumu lilibe

Lk 13:25-27

²¹ Asaga bona'i nani kumu'i: Kibina bo'nio, Kibina bo'nio, lilata nehana enali kokulumamofihi kapo'alo mebilana'mu yabe. To bona'i luga'amagi nani Afo'nifu kokulumalugu nohinamofihi bita hina suhi hilata nehana bona'isi enele'malina'mu yabe. ²² Ana kana'a huto hilina yupahi babu boana'magi ma lite lilana'mu yabe: Kibina bo'nio, Kibina bo'nio, kai kigilo Hu'mamofihi mono ka'a lu epi'ohuta yabe, to kai kigilo babeyafana sipi lili'na li huto huloto to foipa fele enoho lifi'ohuta yabe lite lilana'mu yabe. ²³ Ya lite nelinogo nani ma luto lu epiluna'mu yabe: Nani lenali'i mekeheli'ohube. Foipa faipa bona'i lenali mino koli hite abufa hilo.

Nohi gisemofihi hapa'a loemo

Lk 6:47-49

²⁴ Ya hu'ehinagi, bo moneuba kaga'ni kehelito liyafa huloto nemege'i malalinauba ai bo moneuba hetofa ekesa keheliloto efaha me'i ninalo nohi gilata nohina suhi hilibe. ²⁵ Ya hu'ehigo ko'i noito habafahi nolito huloto nagami'i bilito ya huto ana noto nohibe. To ana nohi li tele tulu menobibe. To hena'mugope efaha me'molo

ana nohi gi'ehigo lapusa yafa'auga limoto ema melugu sipi efato li tokolo hu'ehigo yabe.

²⁶ To asaga bona'i enali ka'ni kehelilete ana ka'nimofihili liyafa hite mege'i menemalana bona'iyana enali negi bomagi nagami belete kehelugu nohi gilata nehana suhi lite nehabe.

²⁷ Ya hi'ahago ko'i noito habafahi nolito huloto nagami'i ana nohi beleha'alo bilito ana nohi li kusago hekili higo limoto kolata nohibe.

²⁸ Yesu ya'mana kaga alu su holago asaga li nupa hite minana boana'i Yesuhi kaga'a kehelilete keheli fato fato hite sipi enelesa'ani lu'ehina yabe. ²⁹ Yesu ai bona'magi keya ka enelepilata nehana'a huto melu'ehina yabe. Ai amuyana'ani nina bomagi kaga lilata nehana suhi huto kaga'a lu epina'mu enali boana'i keheli mehe'mi'ahana yabe.

8

Yesu sipi hepuhi lo'ehina bomofihili le'mo bati hu'ehina

Mk 1:40-45; Lk 5:12-16

¹ Yesu kosaguti limitogo babu boana'magi mege'i bi'ahana. ² To sipi hepuhi lo'ehina bo moneuba Yesutoga oto lahupa nohi fito lu'ehina: Sipi bomaka. Kai kegekese kehelito nugufa'ni le'mo bati hilata'mu nohane. ³ Ya ligo Yesu yatu su toto gufa'alo bako huto ma lu emi'ehina: Nani ya hilube'mu nohuto kugufaka gulu gulu hilinagi kehepuhaka asu ho'ehina, Yesu ya luto ligo ana'asilo hepuha'a asaga'na asu hoto fenene hu'ehina. ⁴ Ya higo Yesu lu emi'ehina: Kehelibo.

Fato fato bona'magi kaga lu meepibo. Mono bomofitoga buloto kugufaka lepibo. Ai bu go bati huto higo mone nona'a Mosehi koyapa'i kaga molo'ehinamo'mu mono bomofihi emibo. Ya huletogo asaga bona'i enubulo kugufaka gulu gulu'ehinana bu kagalabe, Yesu lu'ehina.

*Sipi Lomu bomofihi koko pana'a besi'ehigo
Yesu le'mo bati hu'ehina*

Lk 7:1-10

⁵ To Yesu kapo moloto mone hepato Kapaneami tito nohigo mone Lomu gimi bouba oto lu emi'ehina: ⁶ Sipi bomaka nehe'mobo. Koko pana'ni moneuba hepa'nimogu sipi besito nebelusaga minoba minoba nohigo gabu sipi'a nogibe, luto ligo, ⁷ Yesu lu emi'ehina: Hepakaloga buto le'mo bati hilube. ⁸ Gimi bouba lu'ehina: Ya hilapi? O'e. Nani fa'mene bo nohunagi kai noha'nigu metilane luto nokehelube. Kai fa'mene lusa ka'ago litogo koko pana'ni gufa'aluga bati hilibe. ⁹ To hena'mube? Nani ana huto napa li'ehina sipi bomofihi maha'aluga nohugo lili'na nonimina yabe. To nani'ni ana huto gimi bo'ni nehana nani namanuga ana hite nehabe. To nani mone kene'mofihi bubo luto nolugomo ai bulata nohibe. To mone fato'amofihi obo luto nolugomo a'olata nohibe. To koko pana'nimofihi ya lili'na libo luto nolu etogomo ana lili'na lilata nohibe.

¹⁰ Ya luto ana bouba Yesuhi lu emilago Yesu ana ka'a keheliloto ekesa yigi babu lu emi'ehina. Ya huloto boana'i mege'i lefeli'ali hana kaga ma luto lu epi'ehina: Kehelilo. Nani lu nolepube. Isilaeli bo moneuba ya'ma bouba hina'a huto komopa'a

li nimi'ehina bu megolata nohube. ¹¹ Lenekesu meheno. Asaga'i yege notinagati nolimina-gati fato fato hepatogati ete'ani Hu'mamofihiki kapo'alo Abalahagi, Isakagi to Yakopugi li nupa hilete minete'ani nose'na nalabe. ¹² To Isilaeli bona'i mone'amagi ana kapo'alo tilune'mu nehago Hu'mau fegutoga sipi metepumogu he'mi epalalibe. Fegutoga sipi yibi hiba hiba hilete enabaga heni kofilabe. ¹³ Yesu gimi bomofihiki lu emi'ehina: Hepakaloga abubo. Keheli ule'ale huse'naka, to komopaka li nimi'ahatana ya'ma huto hilibe, Yesu luto lu'ehina. Ana kana'agu mele'isi ya'ma gimi bomofihiki koko pana'a le'mo bati hu'ehina.

*Yesu babu luto epesina bona'i li bati hu'ehina
Mk 1:29-34; Lk 4:38-41*

¹⁴ Yesu Pitahi noha'agu buloto bu ganamo Pitahi litayami'afipo gufa mukoho akohona besi'ehigo sipalo ko'ehigo bu go'ehina. ¹⁵ Yesu ana a'mofihiki yahi bako huto besinana'a mele'isi fa hu eto'ehina. Ana a'uba sipaloti ho tito nose'na laita hu epoloto gabu ito epi'ehina.

¹⁶ Utepoya bona'magi babu bona'i epesina foipa felemo ti'ahana bona'i Yesutoga enele'mete e'ahana. Ya nehago Yesu ana foipa felemagi amuya kaga'asigo moneko'isi lu epigo bi fa hi'ahana. To fato epesina bona'i hiti enele'mo bati hu'ehina yabe. ¹⁷ Ai ana huto hu'ehinagi koyapa'i Aisaiyau bu go'ohuto kaga molo'ehina: *Ai lebesise'namo li he'mi leto'ehibe. Ai lugufati sibina hu'ehinanamo aigoko'i kofito bu'ehina.*

Bona'i Yesuhi mege'i malalune lite hi'ahana

Lk 9:57-62

¹⁸ Yesu babu boana'i li nupa hilete nehago bu goto koko pana'amagi lu epi'ehina: Muya hefutoga bilutagihe. ¹⁹ Kaga lu noepinogo keya ka enelepise bo moneuba aitoga oto ma lu'ehina: Tisao, kai hiti hiya'aga bilapi bilatamoga bilube luto nele'moto bilu'ibe luto lu'ehina. ²⁰ To Yesu lu emi'ehina: Lopi kalamo kalina muli'i ni'ibe to namamo kalina nohi ni'inaya to Kokulumaguti limi'ehina Bouba koto basu bilina hepa'i meni'ibe luto lu emi'ehina. ²¹ To bo mone Yesuhi mege'i molo'ehinanauba lu emi'ehina: Kibina bo'nio, yata'a hepa'niga buloto'ni afo'nifu fililenogo keli hoto i behe huto kai hiti nani hiti minalu'ibe luto ligo, ²² Yesu lu emi'ehina: Kai ne-mege'i molobo. Fili'ahanana bona'i komopa'ani menimise'namagi fili'ehina bona'i keli halabe, Yesu ya lu'ehina.

Yesu sipi habafahi lu emigo felele hu'ehina

Mk 4:35-41; Lk 8:22-25

²³ Yesu hiti koko pana'amagi hiti botigu tilete hefuhu nagamilugu bi'ahana. ²⁴ To Yesu bu'i ko'ehina. Ya hu'ehigo mele'isi amuya habafahi hefupoguti liloto nagami'mouba bililoto sipinamo botigu folo'ehina. ²⁵ To koko pana'a Yesu-toga le'mo ho tilete ma lite li'ahana: Sibi bo yale. Lali ma'asi afilliluta'a nohinagi lehe'mobo. Mele'isi. ²⁶ Yesu lu epi'ehina: Koli gofana nehana henabe lutobe? Nani kumu kehelise'natini nesi'asi ni'igo ule'ale hitemo memine'ahabe. Ko'ehinati ho tiloto ana sipi amuya habapofihi

hiti to nagami'i bilina hiti kaga lu etimigo analo mele'isi felele huto bu'ehina. ²⁷ Ya hu'ehigo asaga bona'i enelesa'ani li'ahana. Ma bose. Henana bo nohibe? Habapofihifi nagami'i bilinamofihifi kaga lu epigo enali ka'a keheli emina bo yabe, lite li'ahana yabe.

Bo loemale'i komopa'atitigu felemo nehago Yesu li he'mi'ehina

Mk 5:1-20; Lk 8:26-39

²⁸ Yesu kapo moloto'a hefupo muya beletoga heleko moloto Gatala bona'magihi kapo'anigu nehetigo bo loemale'i aitoga kene mala mala muliluguti e'aha'ibe. Ana bomale'i komopa'atitigu foipa felemagi ti'ahanagi luba hise nehite hagulu neta'ina bomale'i yabe. Yana hepa'mo mine'aha'igo fato bona'i koli nehite tilina mehi'ahana yabe. ²⁹ Yesu olenogo etali sipi kehe ilete: Hu'mamofihifi pana'ise. Hena suhi hu le'etalube'mu nohane? Alihi asaga bona'i halata yupahi yatai aku le'ahalapiye? li'aha'ina yabe. ³⁰ Analo afehi yaga babu lite nose'na'ani line mane hite mine'ahana. ³¹ Foipa felemagi Yesuhi loka he'ahana: He'mi lepelenogomo miya yagamagi enugufagu lele'mo molobo lago, ³² Yesu: Abilo, luto enoho lifi'ehina. Ya higo enali ana foipa felemagi bomale'ititihini he'mite yagamagi enugufagu tite falago ana yaga enali asaga'i yabatoga limilete bite hefunugu nofu ti su he'ahana yabe.

³³ Ya hago yaga afo'agi analoti he'mite hololu lite bite tauniga nehetite asaga huto hinanamo hiti bomale'i foipa fele komopa'atitigu nemina

kagamo hiti lu epi'ahana. ³⁴ Ya lu epilago tau-niga neminana boana'i asaga'na Yesutoga bilune litemo bi'ahana. Yesu nohinalo nehetite loka heba heba hite: Lali metimoloti he'miloto bufa hubo, lite li'ahana yabe.

9

Yesu gi yahi sibina hu'ehina bo le'mo bati hu'ehina

Mk 2:1-12; Lk 5:17-26

¹ Yesu botigu tiloto i behe huto hefunugu i gofa hoto muya beletoga heleko moloto ai'a hepa'alo neheti'ehina yabe. ² Luga'a bona'magi bo mone gi yahi sibina hu'ehina bo sipa'alo ko'ehigo Yesutoga le'mete e'ahana. Ya hago Yesuhi aitoga komopa'ani mele'ahana bu goloto Yesu ana gigusu'a sibina hu'ehina bo ma luto lu emi'ehina: Pana'ni, kipagu fulu hino. Nani foipanaka li nohe'mi ketobe. ³ Ya ligo Mosehi keya ka enelepise bona'magi musi musi ka enali'ani ma lite li'ahana: Ma bouba ai Hu'mamofihi megeka nolu etabe. ⁴ Ya nelago Yesu kaga'ani akehiloto ma luto lu epi'ehina: Lenali henabe lite foipa faipa lenekesa neyigibe? ⁵ To ya'mana bomofihi foipanaka li nohe'mi ketobe nolunauba keta hu'ehifi, to ho tito kapo molobo lilunauba keta hu'ehibe? ⁶ Ya hu'ehina nani lenali'i lenelepilube, Kokulumaguti limi'ehina Bouba ma melugu amuya li'ehinago foipana li he'milina'a huto ni'ibe. Ya luto lu epiloto gi yaha'a sibina hu'ehina bomofihi: Ho tito sipaka kofito hepakaga bubo. ⁷ Ya ligo ana bo ana'asi ho tiloto hepa'aga bufa hu'ehina yabe. ⁸ To boana'i enali

anana huto hina be gelete koli hi'ahana. Hu'ma ya'ma huse amuyana bologa molo'ehibe lite enali akeheli'ahana yabe, ya hilete enali Hu'mamofihi gi'a liyafa hi'ahana yabe.

Yesu Matiuhi kehe i'ehina
Mk 2:13-17; Lk 5:27-32

⁹ Yesu ana hepa'i he'miloto kapo moloto binaga takisi nolina bo mone gi'a Matiu yabe lite helata nehana bo ai takisi lilata nohina nonuga nohigo Yesu bu goloto ma luto lu emi'ehina: Nemege'i molobo. Ya ligo Matiu ho tiloto Yesuhi mege'i lifito bu'ehina yabe.

¹⁰ To Yesu ai noha'agu nose'na noto nohigo takisi nelina bona'i hiti to foipa bona'i hiti babu lite e'ahana. Enali Yesu hiti to koko panana'a hiti nose'na nete mine'ahana yabe. ¹¹ Ya nehago Felosi bona'magi be gelete Yesuhi koko panana'a ma lite enoloka he'ahana: Henabe luto tisa botiniuba ai takisi nelina bo hiti to foipa bo hiti nose'na nonabe? ¹² Yesu enali kaga'ani akehelito ma luto lu epi'ehina: Enali meepesi'ehina bo lusa bo nohinalo mebilata nehabe. To enali epesi'ehina bonako lusa bo nohinalo bilata nehabe. ¹³ Lenali bite ya'ma mono kamofihi hapa keheli bebe sete li buto hilo. *Nani yagakafa enehe'ahanamagi nimite nehago menebesibe. To nani fulu huse'na'muko nebesibe* Hu'mau lu'ehina ni'ibe, luto Yesu lu epi'ehina yabe. To nani komopa'ani bebe sana bona'i kehe ilube luto meo'ohube. Nani foipa bona'i kehe ilube luto o'ohuna yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

*Nose'na mo sise hapa'a
Mk 2:18-22; Lk 5:33-39*

¹⁴ Ya'mana kanalo Yonihi koko panana'a Yesu-toga nehetilete ma lite loka he'ahana: Hena hu'ehigo lali hiti to Felosi bo hiti nose'na mo silata nohunogo to enali kai koko panakamagi nose'na mo silata menehabe? ¹⁵ Ya lago Yesu ai lu epi'ehina: To bo moneuba ana kata hilube'mu nohigomo lalu'agi hiti ete li nupa hite neminabe, ya nehanamagi enali enipagu sibina hulata nohifihe? Ya hulata menohibe. Ya hu'ehina alihi ya'mana ana kata nohina bo le'mo nehe'mibe. Ya hago ai lalu'agi hiti meminolata nohibe. Ya hilana yupahi analo enali nose'na mo site minalana'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

¹⁶ Bo mone'amagi yuhufa kata letuha'atu koyapa kata hepu to'ehinalo hetilata menehabe. To ya hilana ai yuhufa kata letuha'auga koyapa kata aku'i i hegege hinogo sipi hokolo kapo aku'i lolo hilina'mu yabe. ¹⁷ To bona'i mone'amagi yuhufa bai nagami'i lite koyapa meme yaga gufa'a konugu heki bilata menehabe. To enali ya hilana koyapa meme yaga gufa'a kohi i hegege hinogo to bai nagami'i melugu i heki su halina'mu yabe. Ya hina'mu yabe lite enali yuhufa bai nagami'i yuhufa meme gufa'a konugu heki bigo to etali loe sana sana bati hite minelata neha'ibe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Yesu kaba bomofih i fli'ehina pa'a le'mo ho tito to kefe'alo meko hina a'i le'mo bati hu'ehina

¹⁸ Yesu ana kaga lu epito nohigo kaba bo mone Yesuhi metoga o leba toloto to ai lapusa nohi

fi emiloto ma lu'ehina: Pa'ni ma'asi afli'ehibe. Ya hu'ehinaya kai oto kayaha'atu gufa'alo meko hitogo ai aku'i ho tito minalibe. ¹⁹ To Yesu ho tito ana bo mege'i nobigo Yesuhi koko pana'a ana hite mege'i melete bi'ahana yabe.

²⁰ A'i mone mino'ehina ai asaga yupahi go-laha'a he'miba he'miba huto minago kufu'a nayahi luga luga su hoto nigigusagati loemo heleko malago mino'ehina a'i yabe. Ai ana a'uba Yesuhi megesagati oto Yesuhi kefe'a nekisa'alo yahi li'ehina yabe. ²¹ Ai ana a'uba ma luto ai'a keheli'ehina: Nani kefe'alo meko hulenogo'ni nebesise'na'ni su ho netalibe. ²² Yesu i behe huto ana a'i bu goloto ma luto lu emi'ehina: Pa'ni, kipakagu fuluna kebesino. Kai nanitoga komopaka moloto minalatanauba kele'mo buto bito kebesise'naka li nohe'mibe luto Yesu lu emi'ehina yabe. Ya noligo ana'asilo ana a'mofihi nobesinana su ho etago bati hu'ehina yabe.

²³ Ya huloto Yesu kaba bomofihi noha'aluga buto ti'ehina. Ya huloto bona'magi folonemeyahi melete nehago bu go'ehina. To asaga boana'i sipi yibi nama hite nehite kaga babu lite nelite henati hilune, lite enelesa ka lite mine'ahana yabe. ²⁴ Ya nehago Yesu asaga bona'i: Fegutoga bilo luto enoho lifi'ehina yabe. Ma lagaso pa'iya mefili'ehibe, ai fa'mene bu'i ko'ehibe. Ya noligo asaga boana'magi Yesuhi kiya yokolo hi ete'ahana yabe. ²⁵ To asaga boana'i fegutoga limi su nehago Yesu ana pa'mofihi hasagu tiloto ana pa'i yato li saga higo analo mele'isi ho ti'ehina yabe. ²⁶ Ya higo anana huto hinanamofihi kaga'a ana hepalugu bula ola higo asaga bona'magi

keheli baga i'ahana yabe.

Yesu bo loemo etubu pisi lina bole etele'mo bati hu'ehina

²⁷ Yesu ana hepa'i he'miloto kapo moloto no-bigo etubu pisi lu'ehina bo loemale'i mege'i lifite nebite ma lite li'aha'ina: Tatatifu Tebitihi pana'amaka kai le'ali'i kiginaga fi le'emibo lite kehe i'aha'ina yabe. ²⁸ Ya nela'igo Yesu ai nonuga notigo etali ana bole Yesutoga neheti'aha'ina yabe. Ya ha'igo Yesu etoloka ho'ehina: Letali le'ele'mo bati hilina'mu yabe lite nanitoga komopatiti nenimi'ifihe? Etali li'aha'ina: O'yo, Sipi Bo, le'ali keheli'ohu'ibe. ²⁹ To Yesu yatu'i etubulo meko huloto lu etimi'ehina: Letali nanitoga komopatiti nimi'aha'inago letubutiti bati hilina'mu yabe. ³⁰ Yesu ya ligo etubu'atiti ana'asilo mele'isi i gili hu'ehina yabe. Ya higo Yesu etekesa bito ma luto lu etimi'ehina: Letali ya'mana huto nohu letotonamofihi kaga'a bona'i lu meepilo. ³¹ Etali bite Yesu hu etoto'ehina kaga'a asaga hepatoga lu epimofa'na hi'aha'ina yabe.

Yesu negi bo le'mo bati hu'ehina

³² Ana bole neba'igo bona'i luga'amagi negi bo mone foipa feleuba gufagu tigo kaga meluse nominana bo Yesutoga le'mete e'ahana yabe. ³³ Ya hago Yesu ana foipa fele li he'mi etago ana bouba kaga hapi fito lu'ehina yabe. Ya higo asaga boana'i topa hete enekesa yigi babu lilete ma lite li'ahana: Koyapa'i Isilaeli melugu ya'ma huse'na huto higo bu mego'ohuta suhi huto hibe, lite li'ahana yabe. ³⁴ Ya nelago Felosi bona'magi ma li'ahana: Ai foipa felemagihhi kaba bo'aniuba

amuyana emigo foipa fele li nohe'mi epalabe, lite li'ahana yabe.

Yesu boana'i ginaga fi epi'ehina

³⁵ To Yesu asaga hepatoga bego humofa'na hu'ehina. Ya huloto asaga boana'i mono noha'anigu lu enelepito Hu'mamofihi ka lamana'a lu noepito to enebesina boana'i enele'mo ye nokoto to enugufagu ketana nina li he'mi epolomofa'na hu'ehina yabe. ³⁶ Babu boana'i Yesuhi le'mo bego hite minago bu enogoloto Yesu eniginaga fi epi'ehina yabe. Hena'mugope enali enekesa yigi babu lilete bo moneuba meenehe'mago sipisipi yaga kaba bo'ani meminago tili tele hite minelata nehana suhi lite minana'mu luto yabe. ³⁷ Ya huloto Yesu koko panana'a ma luto lu epi'ehina: Babu nose'na foyagu uya'i loto mupa ito ninaya ana nose'na li nupa hilana bona'a loe'asi nehabe. ³⁸ Ya hu'ehinagi lenali bite foya afo'afihi numuna hi etenogo ai foya'agu ete lili'na lite nose'na'a li nupa hilana bona'i enele'mo babu lilibe, lu'ehina yabe.

10

Aposolo pana'magi enigi'ani

Mk 3:13-19; Lk 6:12-16

¹ To Yesu aposolo panana'a nayaha'ni su hago nigigusaga loemo leheko malago enele'mo nupa huloto foipa felefi to bona'i enugufagu enebesila to ketana nina li he'mi epalalabe luto amuyana epi'ehina yabe. ² Nayaha'ni su hago nigigusaga loemo leheko malago aposolo

pana'magihi enigi'ani li keheli'ehina ma luto ni'ibe. Yata'a Simoni fato gi'a Pita, to Atulu ai gona'a yabe. To Yemesi Sepetihi pana'a ai Yoni gona'a hiti yabe. ³ To Filipi hiti to Batolomu hiti yabe. To Tomasi hiti Matiu hiti etali takisi efahi lilata bole yabe. To Yemesi ai Alifiasihi pana'a yabe, to Tatiasi yabe. ⁴ To Simoni ai fato gi'a Seloti yabe. To Yutasi fato gi'a Isikelioti, ai Yesuhi mi'i moloto fateha'amagihi epi'ehina yabe.

*Yesu 12 aposolo pana'a lili'na enelep'i'ehina
Mk 6:7-13; Lk 9:1-5*

⁵ Yesu nayaha'ni su hago nigigusaga loemo leheko malago koko panana enoho lifiloto ma kaga lu epi'ehina: Lenali fegutoga bona nagatoga bite ise megilo. To lenali Samalia bona'magi hepatooga mebilo. ⁶ Lenali Isilaeli nagalugu sipisipi yaga fenene hite nehanalo bilo. ⁷ Lenali bite kaga ma lite lu epilo: Kokulumamofihi kapo'a anasi a'o leba notabe. ⁸ Lenali enebesise bona'i enele'mo ye kalo, to fili'ahana bona'i enele'mo ho tilo, to sipi enehepuhi lo'ehilina bona'i ana enehepuha'ani li gololo ti epalalo, to foipa fele li he'mi epalalo. Lenali mina melise nelinagi ana hite mina'a melise lu nolepuna suhi hi epalalo. ⁹ Lenali efa gutini luga li gu meise bilo. ¹⁰ Lenali sisaku gutinifi, guketetini loefi, lenigigusagu sutinifi to fatusatinifi melise lenayapako bilo. To lenali enele'malana bona'magi nose'na lepilana'mu yabe luto Yesu lu epi'ehina yabe.

¹¹ To lenali tauni hepa'i ninalofi to lagaso hepa'i ninalo nehetiletemo lenali ana hepato bona'i hapa'ani bu go bati hiletebe. Hiya bo

bati bo nohifi to hiya bo bati mehina bo nohifi lite enogo kehelilete hapa'a bati hu'ehilina bo be geletemo lenali ana bo hiti nehite fato hepatoga bilune'muko ho tite bilo. ¹² To lenali nohi moneluga tiletemo ana nonuga nehilana bona'i lenipagu fuluna mineno lite lu epilete tilo. ¹³ To ya'mana nonuga bona'i bati bona'mo nehinogomo lenali enebe tigitte fulunatini epilo. To hapa'ani bebe mesana bona'mo nehinogomo lenali fulunatini aku'i i behe huto lenalitiniloga alina'mu yabe. ¹⁴ To hepa'i monetotifi to nohi monelugutifi lenebe metiginogomofi to kagatini keheli melepinogomo lenali lenigigusagati mumusopa li tili nehite ana hepa'i he'mite fato hepatoga bilo. ¹⁵ Nani ma'naka luto lu nolepube. Hu'mau ana boana'i kaga'ani loko hu epalalina yupapogu Hu'mau Sotomu hepa'i hiti to Gomola hepa'i hiti nesi'a enahalibe. To lenele'mo bati mehilana hepa'iya Hu'mau sipi enoho su halina'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Keta huse'na fato fato'mofhi huto hilina'mu yabe

¹⁶ Lenali kehelilo. Nani lenali'i sipisipi yaga legi huto lopi kalamagihi folagaha'anigu lenoho lufube. Ya hu'ehinagi lenali ka keheliya ise osifa legi hite ana'ina lolo hilune'mu nehitemo yata'a lenekesa yigi fe liletebe. To lenali lufu namamofhi hapa'a agoya'a nina suhi lite minalo. ¹⁷ Lenali kaba hu bati hilo. Enali bona'i luga'amagi naga'i lepelete ka foya li lepelete enali li nupa hite minelata nehana nonugu lenele'mo melete naga osatu lenibi yigilana'mu

yabe. ¹⁸ Enali nani kumu lite lenali'i gamani bona'i hiti to enikibina bona enubulo lenele'mo yegelo melete ka foya li lepalalana'mu yabe. To mono ka ana gamani bona'i hiti to fegutoga bona'i hiti lu epilana'mu lite ya hi lepalana'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe. ¹⁹ To ka foyagu lenele'mete nebinogomo lenali kaga lilana'mu henabe lilune lite lenekesa yigi to hiya'a huto kaga lilupi lite lenekesa yigi babu melilo. To ana kana'a noenogomo kaga lilana lenabagalo alina'mu yabe. ²⁰ Ana kaga lilanaya lenalitini melilana'mu yabe, to kokulumaguti Afotinifu ana kaga lenelepilenogo ana kaga lenali lu epilana'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

²¹ Bomagi enali enogo'anigihi ka foyagu enele'me melete enoho fililana'mu yabe. To afo'afu pana'amofihi ana suhi luto ho fililina'mu yabe. To panana'animagi afo'anigihi ana hite fateha'ani enele'mo lolo hite enoho fililana'mu yabe. ²² To anaga bona'magi lenipakafa halana'mu yabe. Hena'mugope lenali nani yagapana'ni minana'mu lite yabe. Ya hu'ehina to bo moneuba amuya moloto minomo buto bona'i guna ise kana'alo minalina Hu'mau aku'i le'menogo ana bo ai Hu'mamofihi pana'a minalina'mu yabe. ²³ To mone hepatoti lenehenogomo lenali ana hepa'i he'mite hololu lite fato hepatoga bilo. Nani ma'naka luto lu nolepube. Lenali asaga Isilaeli hepalugu bite lili'na li бага mei'ehinogo nani aku'i aluna'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

²⁴ To sukulu pana'i moneuba tisa bo'amofihi mone be ligito meminolata nohibe. To koko

pana'uba kaba bo'amofhi be ligito meminolata nohibe. ²⁵ To sukulu pana'uba tisa bo'a lolo hilina bati huto ni'ibe. To koko pana'uba sipi bo'a lolo huto minalina bati huto ni'ibe. Nani afotinifita enali foipa felemofhi gi'a Bielesebulu nanitoga mele'ahana suhi hite lenali'i ana hite babu lite foipa lenigi halana'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Bouba Hu'mamofhi aisigo koli hu emino

Lk 12:2-7

²⁶ Ya hu'ehinagi lenali bona'i koli mehi epalalo. Asaga'na fenene huto ninana alihi huto hi su halana'mu yabe. To asaga'na ifi toto fala kito ninana kugumatogago huto hinogo enali bona'magi bu galana'mu yabe. ²⁷ Kaga nani sininugu lu nolepuna lenali yegelo lu epilo. To kaga fulu huto lenalitinigo lu nolepuna lenali nohi lataha'alo ho ti'ehite lu yege he epilo. ²⁸ Ma melugu lenugufa'a lenoho fililafa to lenemehatini hiti lenoho mefililana bona kumu'i koli mehilo. Lenali Hu'mau ai lenugufatini hiti to lenemehatini hiti loe sana sana sipi logo kapogu lenoho fililina bomofhi ai kumuko'i koli hi etete minalo. ²⁹ Enali nama lagaso'asi loemo mon-eko toaloti mina filata nehabe. Ya hu'ehina Afotinifihiga laga'a mebesilina to nama lagaso'a mone'mofhi suhi luto melugu'i limo meilina'mu yabe. ³⁰ To lenali'iya latahatinigu nina okatiniya aleka so su ho'ehibe. ³¹ Ya hu'ehinagi lenali koli mehilo. Lenaliya lagaso nama babu lite nehanamagihi mina'ani enebe ligite nehabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Yesuhi gi'a bona'i lu episemofihi hapa'a

Lk 12:8-9

³² Bo moneuba Yesuhi pana'i nohube luto lu yege homofa'na hilina nani alihi ana huto Afo'nifu kokulumalugu nohinamofihi bulo'i gi'a lu yege haluna'mu yabe luto Yesu lu epi'ehina yabe. ³³ To mone bouba Yesuhi pana'a menohube luto nig'i'ni li fala kito minalina nani ana huto ai gi'a Afo'nifu kokulumalugu nohina bomofihi bulo li fala kiluna'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Yesu luba li huto hilube'mu o'ehina

Lk 12:51-53; 14:26-27

³⁴ Ma melugu luba mehilo luto lenele'mo baba ilube'mu o'ehibe lite nani kumu'i melilo. Nani luba bona'i lenele'mo baba ilube'mu meo'ohunaya kosa kosa emita'i lito ma melugu limi'ohube. ³⁵ Nani fatehena li huto hilube luto limi'ohube. Bouba afo'afihi le'mo fateha'a lolo hilina'mu yabe, pa'animagi ito'anigihi fateha'ani enele'mo lolo hilana'mu yabe, to a'uba baha'amofihi ito'afihi fateha'a le'mo lolo hilina'mu yabe. ³⁶ Bomofihi fateha'a mana'iya ai lalameha'a minalana'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

³⁷ Bo moneuba ito'afinogo afo'afinogo etele'mo bati nohuto nani'i nele'mo bati mehilina bo ai nani'i nalalu'nifu legi huto meminalina'mu yabe. To bo moneuba liha'a yagapana'a enele'mo bati huloto nani'i nele'mo bati mehilina bo ai nani'i nalalu'nifu legi huto meminalina'mu yabe. ³⁸ To bo moneuba malipu yafa'a lito kofiloto nemege'i memalalinauba ai nani nalalu'nifu lolo mehilina'mu yabe. ³⁹ Bo moneuba gufa'a

le'mo bati huto minalina ai meha'a he'mi mana hilina'mu yabe. To mone bouba nani kumu luto gufa'a he'mi yakalesa hilinauba ai meha'a li buto bilina'mu yabe, luto Yesu lu'ehina yabe.

Bouba mina bati'a lilina

Mk 9:41

⁴⁰ Bo moneubafi moneuba lenebe tigilinaya nani'i nebe tigilina'mu yabe. To nani'i nebe tigilina bona'iya ai noho lifigo limi'ohuna bomofihi be tigilina'mu yabe. ⁴¹ To bo moneuba Hu'mamofihi ka'a leli'ali nohina bo noago bu goloto he'malube luto ekesa kehelito noha'aluga le'moto buto nose'na emitto kaba hu etalina ai ya'mana bouba lu huto huto bomofihi suhi lito mina'a lilina'mu yabe. To bo mone hapa'a bebe sana bo noenogo bu goloto ana bo he'malube luto luloto le'moto buto noha'agu kaba bati'a hu etalina bo ai mina'a bati huto hapa'a bebe sana bouba lilina'a huto lilina'mu yabe. ⁴² To bo moneuba fatoga boana'i neago bu enogoloto'a: Akae, ma boana'i Yesuhi naga'amo nehanago enehe'malube luto ekesa kehelito yatipa nagami'i konugu hefito epi fulu hilina boya ma'naka luto lu lepube. Ai ana bouba mina'a liba liba hilina'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

11

Yoniu koko pana'a Yesutoga enoho lifi'ehina

Lk 7:18-35

¹ Yesu nayaha'ni su hago nigigusaga loemo leheko malago koko pana'amagi lili'na lilana kaga alu epi su holoto ana hepa'i he'mito ana kegi'a hepa'i nila nila hu'ehinalo bula ola huto

boana'i kaga lu enelepito to hetofa kaga lu yege homofa'na hu'ehina yabe.

² To Yoniu ai nagami folo epolose bo naga'i emi'ahago nohuto asaga lili'na Yesu nolinamofihi ka'a keheliloto koko pana'a enoho lifigo Yesutoga e'ahana. ³ Ya hilete ma lite Yesuhi loka he'ahana: Kaiba Yoniu alane luto lu'ehina bomo nohapi, fato bo geba hiluta ni'ibe? ⁴ Ya lago Yesu ka'anilo lu epi'ehina: Lenali i behe hite bite Yonihi sipi lili'na li huto nohugo be enaganamofihi hapa'a lu emilo. ⁵ Enali enubu pisi lina bona'i aku'i enubu'ani i gili higo asaga'na bu negabe. To enigi enayahi sibina hu'ehina bona'i kapo malabe. To ililogo bona'i enele'mo gololo tugo babe. To enekesa hekini lana bona'i enekesa li hokolo hugo kaga kehelite babe. To fili'ahana bona'i aku'i ho ti kosaba habe. To fe'noha'ani menina boana'i ka lamana'a kehelibe. ⁶ To bo moneuba nani kumu'i ekesa yigi yigi huto Hu'mamofihi pana'a nohifi fato bo nohifi ya'ma meluse aku'i nanitoga komopa'a nimilina bo ai gelo bino.

⁷ Ya luto Yesu kaga lu su holago Yonihi koko pana'a abilago Yesu Yoni kumu kaga babu boana'i lu epi'ehina: Koyapa'i lenali bona'i menehana kamelugu bi'ahana henana bu galune lite bi'ahanabe? To lenali akepa mone'mofihi habafahuba li pisi hu'ehina bu galune litefihe? ⁸ To lenali henana bu galune lite bi'ahanabe? To lenali bo moneuba hetofa gukete li hekoloto nohinogo bu galune lite bi'ahanafihe? Nani lu nolepupe. Enali bona'i hetofa gukete li hekelete to hetofana enugufalo li melete neminana bona'iya enali sipi kibina bomofihi

noha'agu minelata nehabe. ⁹ Ya hu'ehina lenali hena hibe lite bi'ahanabe? Lenali henana bu galune lite bi'ahanabe? To lu huto huto bo bu galune lite bi'ahanafihe? O'yo nani lu nolepube. Ai lusi mono bo yabe. To ai asaga mono bona'i luga'a enohoto nohibe. ¹⁰ Ya'mana bo Yoni kumu luto mono kagu ma luto lulata nohina yabe: *Mono ka'ni leli'ali bo'ni ya'ma nohibe luto Hu'ma lu'ehina yabe. To nani yata'a ale'mo he'minogo'ni ai buto kapo li hokolo hu ketalibe.* ¹¹ Yesu kaga molo emito lu'ehina: Nani ma'naka luto lu nolepube. Yoni ai nagami folo epolose bouba asaga bona'i ma melugu nehana enohoto nohibe. Ya hu'ehina bo mone Hu'mamofihi kapolo lagaso huto nohilinauba ai Yonihi be ligito nohibe. ¹² Yoni huto hina kanaloti minomo tito yalo'i kana'alo ago luba nehana bona'magi kokulumamofihi kapo'a li he'milune'mu nehite luba hiba hiba hi'ahana. ¹³ Asaga lu yege hose bona'i kaga hiti keya ka hite Hu'mamofihi Kapo'amofihi ka'a Yoni huto hina kana'aloti moneka huto hi'ahana yabe. ¹⁴ To lenali keheli bati hilunemo'mu keheli bati hilo. Yoni ai'ya Elaiyau yabe, ai ya'mana bo alibe luto lu'ohuta bo yabe. ¹⁵ Ai ekesa'a ni'ilina bouba keheli bati hino.

¹⁶ Yatai kanalo boana'i henanalo lu malalube? Enali yagapana'i hepa'i folagaha'agu luga filete nehite luga'a yagapana'i kehe ite ma lite lu epilata nehana suhi lite nehabe: ¹⁷ Lali folone-meyahi fu lu lepolotamo lenali nama lilana suhi hite melekehi ite memine'ahabe. To lali eniginaga fise suhi huto yibi nama hutamo enali yibi

hilana suhi hite memine'ahabe. ¹⁸ Yoniu o'ehina ai nose'na nola to bai nagami'i nola mehu'ehina yabe. Ya nohigo lenali ma lite li'ahana yabe: Foipa fele ai komopa'agu ni'ibe lite li'ahana yabe. ¹⁹ To yatai Kokulumaguti limi'ehina Bouba oloto nose'na noto nagami'i noto nohigo to lenali ma lite neli etabe: Bu galo. Ai nose'na lau'i iba iba bo yabe nelabe. To bai nagami'i ana huto babu luto noba noba bo yabe lite nelabe. To ai takisi nelina bo to foipa bona'magihi enalalu'anifu yabe lite lilata nehabe. To ya'mananalo bu golototi Hu'mamofihhi keheli bati huse'na'a ma'naka ni'ibe luto liluta'mu yabe.

Ke, komopa'ani i gelehe mehi'ahana bona'ise

Lk 10:13-15

²⁰ Hepa'i luga'aga Yesu topa hose'na li hu enebe li'ehinalo bona'magi komopa'ani i gelehe mehi'ahana yabe. Ya hi'ahago ya'ma kanalo Yesu ka epekito mino'ehina yabe. ²¹ Ai lu'ehina: Ke, Kolasini bona'ise. Ke, lenali Betesaita bona'ise. Lenalitoga babeyafana li huto nohunana enali Taiya bona'i hiti Saitoni bona'i hiti enalitoga li huto hutita enali mele'isi melugu mino laba hite gebona gukete li hekelete lahi enugufalo felete eniginaga foipana'animo'i finogo nehinogo ya bu goto foipana'animo'mu nehabe luto huto hulata nohinagi lenali komopatini i gelehe mehi'ahana. ²² Lenali kehelilo. Me'i su halina kana'a to ka foya lilina yupahi Hu'mau Taiya bona'i hiti Saitoni bona'i hiti enalitoga babu lito keta mehu etalinaya lenalitoga sipi keta besilina'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe. ²³ To lenali Kapaneami bona'ise. Lenalitini kokulumalugu li saga hite

tilana ni'ifihe? Logo kapogu limilana'mu yabe. To topa hose'na lenalilugu li huto hu'ohunana Sotomu hepalugu li huto hutita yatai hiti analo huto huba huba nohitita'mu yabe. ²⁴ To ka foya sipina yupahi Hu'mau Sotomu bona'i babu luto keke'i lu epalalinaya to lenali'i loe'asi keke'i lu lepalalina'mu yabe.

Lenali nanitoga ete lenabasu bilo, Yesu lu'ehina

²⁵ Ya'mana yupahi Yesu ma luto lu'ehina: Oho. Afo'niga, kokuluma'i hiti me'i hiti sipi kaba bo'a nohane. Kai ana'inaka kehelise bona'magihi enubulo li fala nokito to kai lagaso yagapana'magihi enubulo li huto hulata nohata'mu nani kofokehi lito bati huto yabe luto kegepohi nolube. ²⁶ O'yo, Afo'niga kaika lu'ahatalo ana suhi ana suhi fato fato'i huto hulata nohibe.

²⁷ Nani afo'nifu asaga'na nani nayanuguko molo'ehibe. Bo moneuba Hu'mamofihi pana'a nohibe luto mekeheli'ehina. Afo'nifu aisigo kehelih'ehibe. To bo moneuba Hu'mamofihi ai nohibe luto mekeheli'ehina, Pana'a aisigo kehelih'ohuto ai Pana'auga Afo'afihi enelepito kaga lu epina bona'i enali ana hite Hu'ma nohibe lite kehelilata nehabe lu'ehina.

²⁸ Lenali ketana kofilete ketatini'mu kosele'ise bona'i nanitoga ete lenabasu bilo. ²⁹ Ya'ma yafa nani nig'i'nagu nina lenali lite lenali lenig'i'nagu malalo. Lenali nani hapa'ni lilo. Hena'mugope nani fulu fulu kaga bona'i lu noepuna bo nohube. To koyone huto legeso huto nominona bo nohube. To lenali komopatinimofihi nanitoga ete le'mo basu bilo. ³⁰ Ya'ma ketana lenig'i'nagu nomolo

lepolonanaya hetofana ni'ibe. To ana'ina kofilabe luto nani nolepunanaya keta mehina baba hana ni'ibe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

12

Fuligu lili'na he'misemofhi ka'a

Mk 2:23-28; Lk 6:1-5

¹ Alihi fuli kana monelugu Yesu nose'na foya folagaha'agu kapo moloto bu'ehina. Ya nohigo koko panana'a mege'i nebanati kau'na enahago legeya'a nesi'asi tegete noha'a li nehe'mite mana'a nete nebabe. Ana nose'na laisi tegina nina ligite ne'ahana. ² To Felosi bona'i luga'amagi ya hanana be gelete ma li'ahana: Fuli kanagu o'e lite li'ahana supo lenali hena'mu ya nehabe? ³ Ya lago Yesu lu epi'ehina: To lenali Tebitiu hu'ehinamofhi fayaha'a leka sete mekeheli'ahafihe? Tebitiu lalu'agi hiti sipi kau'na enoho'ehinamo'mu nolube. ⁴ Ya nohigo ai Hu'mamofhi noha'agu tiloto Hu'mamofhi bulo ni'ina beleti nose'na lito'a nonoto lalu'agi mege'i ana noepito ne'ahana yabe. To ya'mana beleti mono bona'magigo nelata nehabe. To fato fato bona'i menalabe. To ya hu'ehinamofhi ka'a leka sete mekeheli'ahafihe? ⁵ To lenali Mosehi ka foya buku'agu nina mono kamoba leka sete mekeheli'ahafihe? Asaga fuli kana'agu mono noto kaba hi'ahana bomagi fuli kana'alo ya'ma keya ka li gofa helata hi'ahana to enali bati mehina suhi mehi'ahana yabe. ⁶ Nani lu nolepube. Ana'ina mone ni'inaubaya mono nohi be ligito ni'ibe. ⁷ Ya hu'ehina lenali ma

mono kaga keheli bati hite keheli fe lilana: *Nani yagakafa he'ahananamagi nimitogo menebesibe. Nani fulu huto minose'namu'i nebesibe.* Yalo lenali ketana lite bati mehina suhi mehilata nehana bona'i enalitoga ligo mefi epalalana'mu yabe. ⁸ Kokulumaguti limi'ehina Bouba ai fuli kanamofhi sipi kaba bo'a nohibe.

Fuli kanagu Yesu bo mone yaha'a foipa lo'ehina bo le'mo bati hu'ehina
Mk 3:1-6; Lk 6:6-11

⁹ Yesu hepa'i he'miloto buto li gehesa hite minelata nehana noha'anigu ti'ehina. ¹⁰ To bo mone yaha'a sibina hu'ehina bo anagu mino'ehina. To Yesu hilina hapa'a li kuguma hu etalune lite bona'i luga'amagi mapahi fite ana nonuga mine'ahana yabe. Enali loka he'ahana: Fuli kanagu'i enebesi'ehina bona'i enele'mo bati huse'iba bati huto ni'ifihe? ¹¹ Yesu ka'anilo lu epi'ehina: Mone bomaka sipisipi yagaka fuli kanagu keligu limi'ehilina hena hilata ni'ibe? To ana keliguti gufalo lito le'mo lago metilata ni'ifihe? ¹² To bouba sipisipi yaga be ligito nohibe. Ya hu'ehinagi fuli kanagu bona'i enele'mo bati hilo luto keya kagatiuba nolibe. ¹³ Ya luloto yaha'a sibina hu'ehina bo ma luto lu emi'ehina: Kayaha li su tobo. Ya ligo ana bouba yaha'a li su tago mone kegi'a yaha'auga hu'ehina'a huto bati hu'ehina yabe. ¹⁴ Ya higo enali Felosi bona'i heleko limite bite li nupa hilete Yesuhi halune lite kaga lu keheli fa keheli hi'ahana yabe.

Yesu Hu'mamofhi lili'nalo pana'a mana'i nohibe

15 Yesu ana kaga'ani akeheliloto ana hepali he'miloto nobigo babu bona'i mege'i lifite bi'ahana yabe. Ya nehago enebesi'ehinana'ani li he'mi su ho epolo'ehina yabe. 16 Ya nohuto ana bona'i enekesa biloto lenali nani kumu'i bona'i lu meepilo luto lu epi'ehina yabe. 17 To kaga mone lu huto huto bo Aisaiyau ma luto lu'ehina kagauba legeya'a huto hilina'mu yabe:

18 Ya'ma lili'nalo bo'ni nohibe luto
Hu'ma lu'ehina,

ai nani'ni le'mo ho notube.

Ai nebesina bo nohigo

ai kumu'i

nipagu bati hulata nohina pana'ni yabe.

Nani Sikalafu'ni aitoga malaluna'mu yabe,

to ai fato naga'magitoga hetofanaguti

minosemofihi kagu lu epimofa'na

hilina'mu yabe.

19 Ai bona'i ka epekito enubunepa ito
mehilina'mu yabe.

To sipi kapoguti kehe kehe ito

kaga nolinogo

nogo'a mekehelilana'mu yabe.

20 To akepa mone i pisi hu'ehilina

ai li gofa mehilina'mu yabe.

To logo mone loloto

yuhufa sabalube'mu nohilina

ai li sobo su mehalina'mu yabe.

Ai lili'na liba liba huto

nohuto mino fe luse'namofihi

be ligiloto'a yabe.

21 To asaga bona'i aitogago

komopa'ani molo emite minalana'mu yabe.

*Yesu lili'na Bielesebulu hiti lila'ibe li'ahana
Mk 3:20-30; Lk 11:14-23*

²² Bona'i luga'amagi bo mone bu'a pisi ligo kaga meluse nominana bo le'mete Yesutoga e'ahana yabe. Hena'mugope foipa fele aitoga ni'ligo yabe. Yesu ana bo le'mo bati higo bu'a i gili hula to kaga lula hu'ehina yabe. ²³ Ya higo enali le'mo bego hite babu boana'i minanamagi be gelete topa helete ma lite li'ahana: Ya'ma boba Tebitihi pana'mouba nohifi fato bobo? ²⁴ Ya nelago Felosi bona'magi kehelilete ma lite li'ahana: Ai foipa fele li nohe'mi epalanaya foipa felemagihi sipi bo'ani Bielesebulu amuya emi'ehigo nohibe. ²⁵ Kaga lu keheli fa keheli enali nehana kaga'ani Yesu akeheliloto ma luto lu epi'ehina: Hepa'i luga'a enali'aniguti loko luku hilete luba hilata nehana yatamalo luba hite minelata menehabe. To hepa'i mone'magifi to lalamehe naga'i mone'magi loko hilete luba hilata nehana enali ya'mana hepa'ifi to lalamehe naga'ifi mino bati hite meminalana'mu yabe. ²⁶ To Satau ai fato foipa felemofihile le'mo he'milina ai naga'a enali aloko nehabe. Ya hinogo Satahi hepa kapo'a hena huto amuya moloto minalina ni'ibe? Enali amuya melete enigi binogo meminalana'mu yabe. ²⁷ Lenali nani kumu'i Bielesebulu amuya nimigo foipa fele li he'mi he'mi nohibe lite nelafihe? To yagapanatinimagihi kuyu'afu enehe'moto amuya epigo foipa fele hesi he'milata nehabe? Ya hi'ehite enali'ani yasi bo lolo hite nehite ya'mana kagatini loko hite kehelilabe. ²⁸ Ai Hu'mamofihile Sikalafu'auba amuya nimigo foipa

fele hesi nohe'mi nogo'nimo lenali Hu'mamofihi kapo'a lalitoga a'o leba notanagi lite kehelilabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

²⁹ Bona'i enali amuya bomofihi noha'aguti tite fe'noha'a bu go'ehigo lilata menehabe. Enali ana bo gilo yato naga ilete yato noha'agu tite silaga fe'noha'a lilana'a huto ni'ibe.

³⁰ Bo moneuba nanitoga komopa'a nimito meminalina ai nani fateha'ni nohibe. Bo moneuba nani'i nehe'moto sipisipi yaga enele'mo tulu menohina ai'ya ana sipisipi yaga enele'mo tili tele nohibe luto Yesu lu epi'ehina yabe. ³¹ Ya'ma ka'mu luto nani lu nolepupe.

Asaga foipanafi to bona enemegeka boana'magi lilata nehana Hu'mau ana foipana'ani li he'milina'mu yabe. Ya hilinaya to mone bouba Sikalafu'mofihi megeka luto kaga emekilina foipana'a Hu'mau li mehe'mi etalina'mu yabe.

³² To mone bouba Hu'mamofihi pana'amofihi kaga foipa lu etalinaya Hu'mau ana foipana'a li he'mi etalina'mu yabe. Ya hilinaya bo moneuba Sikalafu'mofihi kaga foipa'a lu etalinaya ana foipana'a Hu'mau li mehe'mi etalina'mu yabe. Yatai hiti aliha'a yupa hiti ana sunogo hilina'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Foipa yafauba foipa legeya'a holata nohibe

Lk 6:43-45

³³ To yafa moneuba bati huto mesebe lele tele huto tiloto legeya'a bati huto sipina holata nohibe. To numutopa loto tilata nohina yafauba legeya'a ana huto ho foipa lolata nohibe. To bona'magi yafa legeya'alo belelete be gelete ya yafaya bati huto notinagi lila to numutopa loto

notinagi lila hite li kehelilata nehabe. ³⁴ Lenali foipa osifa'mofihi yagapana'a nehabe. Lenaliba hena hite bati ka lilana'a huto ni'ibe? Lenali foipa bona'i yabe. Asaga foipa foipa kaga bomofihi komopa'agu bai toto nina kaga'a ai baga'aloti huto hulata nohibe. ³⁵ To hetofa bomofihi komopa'agu kaga bati'a babu luto minolata nohibe. Ya hu'ehigo ai hetofa sunogo hulata nohibe. To foipa bona'magi komopa'anigu kaga foipa faipa'a bai toto ni'igo foipa faipa'i suhi babu lite li huto hilata nehabe.

³⁶ Ya hu'ehinagi nani lu lepilube. Asaga kaga boana'magi lilata nehana kaga'anilo al-
ihi Hu'mau boana'i enele'mo fato fato hilina
yupahi enoloka halina'mu yabe. ³⁷ Kaika
lu'ehilata kagakalo'mu Hu'mau bati bo nohane
luto kigi molola foipa bo nohane luto kigi molola
hilina'mu yabe.

*Bona'i luga'amagi Yesu babeyafana hinogo bu
galune'mu hi'ahana*

Mk 8:11-12; Lk 11:29-32

³⁸ To Mosehi keya ka'mu tisa bo hiti Felosi
bona'i luga'amagi li'ahana: Tisao, topa hose
foyaka mone li huto hitogo bu galune. ³⁹ Ya
lago Yesu enali kaga'anilo lu epi'ehina: Lenali
yatai boana'ise, lenali bati mehana foipa boana'i
nehabe. Lenali topa hose'na li huto hubo
nelanaya lito mehiluna'mu yabe. To mon-
eko ya'ma koyapa lu huto huto bo Yonaha
topa hose'namo li huto hinogo'ni bu galana'mu
yabe. ⁴⁰ Yonau loegi monegi yege hiti sinihi hiti

faya'mofihhi komopa'agu ko'ehina'a huto Koku-lumaguti limi'ehina Bouba yege loegi monegi hiti sinihi loegi monegi ana suhi huto ma me'i komopa'agu kalina'mu yabe. ⁴¹ Alihi Hu'mau sipi ka foya lilina yupahi Nineba bona'magi ho tilete lenali'i ka lepekilana'mu yabe. Hena'mugope Yonau kaga enalitoga lu epigo kehelilete komopa'ani i gelehe hi su he'ahabe. To mone'na Yonahi be ligito ma ni'ina lu lepilube. ⁴² To Hu'mau ka foya lilina yupahi sipi a'i mone gihiti a'i yabe lilata nehana a'mouba ai koyapa'i sofo kegi'a oloto lenali hapatini li yege halina'mu yabe. Hena'mugope ai asaga me'i folagaha'aga buba buba huto Solomonihhi hetofa kaga'a kehelimofa'na hu'ehina'mu yabe. Nani lu nolepube, malo'i kene moneuba ya'mana'ma Solomonihhi hoto ni'ibe.

Foipa fele aku'i i behe huto o'ehina

Lk 11:24-26

⁴³ Foipa feleuba bona'magi enugufaguti heleko nolimitomo ai ka me'i ni'ilinalo mino fulu hilina hepa kumu sa sa hulata nohibe. To ana foipa feleuba mino fulu hilina hepa'i bu megotomo ai gufa'agu ma luto lulata nohibe: ⁴⁴ Nani he'mito o'ohuna noha'nigu aku'i bilube luto ekesa yigilata nohibe. Ya luto ekesa yigiloto i behe huto he'mito o'ehina noha'a le'mo bati hago gulu gulu luto ni'igo ana foipa feleuba bu golata nohibe. ⁴⁵ To ya huto ni'igo ana noha'a bu goloto ai aku'i ana noha'aguti heleko limito buto sebeni'a foipa fele enele'moto ago ana noha'agu minelata nehabe. Koyapa'i ana bo nesi'a bati huto minolata hinamo yatai babu foipa fele ete ai gufagu bai

tago ana bomoya foipa loto bati mehulata nohibe. To aku'i su holotomo ema afetogati hapi fito tilata nohibe. Yatai kanalo foipa bonatoga ya'ma suhi luto huto hilina'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Yesuhi ito'afu to gonamu tamu'agi

Mk 3:31-35; Lk 8:19-21

⁴⁶ Yesu babu boana'i kaga lu epito nohigo ito'afi hiti gona'a hiti aitoga e'ahana. Bona'magi Yesuhi le'mo bego hi'ahago enali enemegesaga nehite Yesuhi kaga lu emilune'mu nohune lite bona'i enoloka he'ahana yabe. ⁴⁷ Ya lago mone bouba ma luto Yesuhi lu emi'ehina: Itokafi hiti kogo-naka hiti kaga li kimilune'mu ema fegutoga ho ti'ahabe. ⁴⁸ Ya ligo Yesu lu'ehina: Kiyi'afu ito'nifu nohibe? Kiyigi nogona'ni nehabe? ⁴⁹ Ya luloto Yesu koko pana'amagi nehanalo bu goloto enali kumu lu'ehina: Lenali bu galo. Ito'nigi to nogona'ni ma li nupa hite nehabe. ⁵⁰ Kokulumalugu Afo'nifu nohinamofihi agoya hu emise bona'iya nani nogona'ni netali'nigi to nani ito'nigi nehabe. Ya luto Yesu lu epi'ehina yabe.

13

Bouba nose'na biha'a foyagu tili hilina

Mk 4:1-9; Lk 8:4-8

¹ Ana yupahi Yesu ana nohi he'miloto nagami hefuhu beletoga buto metoga minoloto boana'i kaga enelepilube'mu hu'ehina. ² Ya nohigo babu boana'i ete le'mo bego hi'ahana yabe. Ya hago ai boti monelugu tito minago asaga boana'i enali hefuhu beletoga keheto ho tilete mine'ahana.

³ To Yesu babu bame ka ma luto lu epi'ehina: Bo mone mino'ehina ai foya'agu nose'na legeya'a tili hilube'mu bu'ehina yabe. ⁴ Ai ana nose'na legeya'a tili humo nobigo luga'a kapogu limo koko hu'ehigo namamagi ete fite ne'ahana yabe. ⁵ To luga'a nose'na legeya'a me'i nesi'asi ni'ito efahubago hu'ehinagu limo koko hu'ehina yabe. Ya hina nose'na legeya'amagi mele'isi belete ti'ahana yabe, to hena'mugope me'i keta huto meni'igo yabe. ⁶ Ya higo analo yege lo malago ana nose'na yegeuba lo hosopa noibe, hena'mugope lufusa'a me'i ema'alo melimi'ohuto yabe. ⁷ To nose'na legeya'a luga'a ufehe naga yafamagihi folagaha'anigu limo iloto tilata nehabe. Ya nehana enali ufehe yafamagi yamu'i gite ifi telata nehabe. ⁸ To luga'a nose'na legeya'a enali me'i foba huto nogoya hina melugu limo ilata nehabe. Ya hite tilete, enali legeya'a bati hite helata nehabe. Luga'amagi babu lite yafa ho figi gite legeya helata nehabe, luga'a nesi bati hite helata nehabe, to luga'amagi loefi monefi hite helata nehabe. ⁹ Ya luto lu epiloto Yesu lu'ehina: Lenali lenekesa ni'inogomo keheli bati hite kehelilo.

Yesu bame ka nolinamofihhi hapa'a

Mk 4:10-12; Lk 8:9-10

¹⁰ To Yesuhi koko panana'a Yesutoga ete ma lite loka he'ahana: Henabe luto kai boana'magihi bame kaguti kaga lu noepine? ¹¹ Ya nelago Yesu lu epi'ehina: Nani Hu'mamofihhi Kapo'amofihhi suguna ka yamofihhi hapa'a lu hokolo hu lep-olo'ohuna to lenali ya'ma kagaya keheli'ahabe.

Aku'i enali'i ya'ma kamofihī meenelepise no-hugo mekeheli'ahana. ¹² Bo moneuba ana'ina li'ehilinaya Hu'mau mone'a hiti molo eminogo li babu luto lilata hilina'mu yabe. To bo moneuba ana'ina yanuga meli'ehilina koyapa'i li'ehilinana minigilina'mu yabe. ¹³ Bame ka nolunamofihī hapa'aya ya'ma hilata nehana ka'mu luto nolube. Enali enubu'anitu'i gili gili nehanaya ana'ina mana'a bu go fiya ite bu gelata menehabe. To enekesa'anitu'i kaga kehelilata nehanaya enali keheli fiya ite enekesa yigi bati hilata menehabe. ¹⁴ Ma boanato'i lu huto huto bo Aisaiyau kaga mone lu'ehinauba nose'na legeya'a li huto no-hibe. Ai ma luto lu'ehina yabe:

Lenali kaga kehelilanaya
ana kaga hapa'a keheli fe melilana'mu yabe.
Lenali lenubutu gili gili hilanaya
ananamofihī mana'a bu go fiya ite
bu megalana'mu yabe.

¹⁵ Ma bona'magihi komopa'ani hekini loto
ni'ibe,
ya hu'ehigo
enekesa'aniuba kaga kehelilina'mu
kosele'i aho'ehibe.
To enali enekesa'ani negi no su ho'ehibe.
Ya hu'ehigo
enubu'aniuba ana'ina bu megalina'mu yabe,
to enekesa'aniuba
kaga mekehelilina'mu yabe,
to lataha'aniguti kaga mana'a
keheli fe melilana'mu yabe.
To enali nanitoga lele'mo bati hilibe lite
i behe hite enogo

nani enele'mo bati hiluna'mu yabe, luto
Hu'mau lu'ehina yabe.

¹⁶ Ya hu'ehinaya lenali lenegelo bilo. Lenubu-
tiniuba ana'ina bu galibe. Lenekesatiniuba kaga
kehelilibe. ¹⁷ Nani ma'naka luto lu nolepube.
Koyapa'i babu lu huto huto bona'i hiti to ko-
mopa'anigu bati hina bona'magi ya'ma yatai
lenali bu neganana bu galune lite hi'ahanaya
enali bu mege'ahana yabe. To lenali yatai neke-
helina kaga kehelilune lite hi'ahanaya meke-
heli'ahana yabe.

*Yesu nose'na biha'a hekolosemofihhi bame ka'a
lu yege ho'ehina*

Mk 4:13-20; Lk 8:11-15

¹⁸ Bo moneuba nose'na legeya'a foya'agu tili
nohinamofihhi bame ka hapa'a lenali kehelilete
ana bame kaloti mana'a lilo. ¹⁹ Asaga bona'i enali
hetofa kaga kehelilete enali enekesa yigi bati
menehana Satau hololu luto enalitoga nehetiloto
enalilugu Hu'ma hetofa kaga nohekalana ko-
mopa'aniguti li he'milata nohibe. Ya'mamofihhiya
ai nose'na legeya'a kapogu limo koko nohi-
namofihhi hapa'a yabe. ²⁰ To nose'na legeya'a
luga'a efahubago hinagu limo ilata nohibe, ya
nohina suhiya bo moneuba kaga keheliloto ai
mele'isi lito gelo bilata nohibe. ²¹ Ya hu'ehina
ai lufusa'a me'i komopa'alo mebu'ehibe. Ya
hu'ehigo ai nesi kanasi minoto hosopa ilata
nohibe. Alihi bona'i luga'amagi Hu'mamofihhi
kaga'a lu sibina hilune'mu hilete enali ana bo-
mofihhi ketana li kofi etete foipana suhi babu lite li
huto hi etalana'mu yabe. Ya hinogo ana bomofihhi

hetofa kaga kehelito minose'na'a mele'isi he'mi etolata nohibe. ²² To nose'na legeya'a ufehe yamu'ubago hinagu limo ito notinamoya ma huto ni'ibe. Bo moneuba mono ka kehelilago ma melugu faga efaha fe'nohuba loe lae hu etoto keta besigo ai ana bomofinuguti ma'naka legeya'a huto hulata menohibe. ²³ To nose'na legeya'a me'i bati huto giliba'a hiti me'i ninagu limo ilata nohinamoya ma huto ni'ibe. Bo moneuba mono ka keheliloto ekesa yigi bati hu'ehina supo huto ai nose'na'a samahi tito li huto hulata nohina'a ni'igo to bo moneuba babu lito li huto hulata nohina'a ni'igo to bo moneuba nesi'asi lito li huto hulata ni'ina yabe.

Kifi'namagihi bame ka'ani

²⁴ Yesu bame ka mone fato'i ma luto lu epi'ehina: Bo moneuba nose'na legeya'a bati'a foya'agu tili nohina'a huto Hu'mamofihi kapo'aya ni'ibe. ²⁵ Ya hu'ehina mone sininugu asaga boana'i enubu'i ke su he'ahago bo moneuba kifina legeya'a lito oto ana fateha'a bomofihi foya'a folagaha'agu tili huloto bu fa nohibe. ²⁶ To alihi ana nose'na foya'agu nina nose'na a'nose huto ni'igo buto bu gana ana foipa kifina hiti notigo bu go'ehina yabe. ²⁷ To ana foyamofihi afo'afihi lili'nalo bo'amagi be gelete bite ma lite lu emi'ahana: Sipi bo, kai nose'na legeya'a mana'i hekolo'ahapi luto lutamoba hena hu'ahanogo foipa kifina foyakagu nologibe? ²⁸ Ya lago ai lu epi'ehina: Enali fateha'nimagi hi'ahabe lu'ehina. Ya ligo enali li'ahana, bite ana foipa kifi'na su ti he'milo luto nokehelipi henabe

luto nokeheline? ²⁹ Ya lite loka hago ai foya afo'afu lu'ehina: O'e. Lenali foipa kifi'na bite li su ti he'milanaga nose'na hite li su tilana'mu yagi mebilo. ³⁰ Kifi'na hiti nose'na hiti anagu he'minogo sibi sibi hite tilenogo alihi nose'na li nupa hiluta yupahi li gehe lilune. To nani ma luto lu lepiluna'mu yabe. Lili'nalo pana'ni, lenali foipa kifi'na li nupa hite sa gilo. Lali logogu galuta'mu yabe. To nose'na'aya li nupa hite noha'niluga malalo luto lu lepiluna'mu yabe.

Yatu nose'na legeya'amofihhi bame ka'a
Mk 4:30-32; Lk 13:18-19

³¹ Yesu fato bame ka mone ma luto lu epi'ehina: Kokulumamofihhi kapo'aya nose'na legeya'amofihhi suhi luto ni'ibe. To ana nose'na legeya'a masiteti yabe lite lilata nehabe. Ana nose'na legeya'a bo moneuba lito foya'agu nokafabe. ³² Masiteti legeya'aya luga'a nose'na legeya'amagihhi suhi luto sipina ma ni'ibe, ai lagaso'nasi ni'ibe. To ai ana nose'na hofa toto tiloto alihi tiloto'a asaga fato fato'mofihhi nina nose'naya enebe noligibe. Ai yafa lolo hulago namamagi ete ana yafamofihhi yaha'alo noha'ani ete gilata nehabe. Ya'ma kokulumamofihhi kapo'a ana suhi huto hilibe.

Yisiti yabe nelananamofihhi bame ka'a
Lk 13:20-21

³³ Yesu fato bame ka mone lu epi'ehina: Koku- lumamofihhi kapo'aya yisiti yabe nelananamofihhi suhi luto ni'ibe. A'i moneuba lito fala'ua mag- ulu sipi'agu li tili hu mololoto li meyalo emalo

huto li sibi sibi hulata nohibe. Ya nohigo al-
iha'a ana fala'ua'i yeye bito hofa tolata nohibe.
Ya'ma kokulumamofihi kapo'a ana suhi huto
huto hilibe.

Yesu kaga bame kagutigo lu'ehina

Mk 4:33-34

³⁴ Yesu asaga kaga boana'i lu epi kagaya
bame kagutigo lu epi'ehina yabe. Ai kaga
mone lu hokolo huto lu meepi'ehina yabe. Ai
bame kagutigo lu epiba epiba hu'ehina yabe.

³⁵ Ai lu huto huto bo moneuba ma luto kaga
lu'ehinamofihi mana ka'a huto hilibe'mu yabe:

Nani kaga lu noepito'nimo bame kagutigo

liluna'mu yabe,

Kaga koyapa'i me'mo li huto huto

molo'ehina

yana kanaguti fala kito minomo tito oto

yatai kana'alo hiti nina

nani lu lepiluna'mu yabe.

*Foipa kifi'namofihi bame ka hapa'a Yesu lu yege
ho'ehina*

³⁶ Yesu asaga boana'i he'mi epololoto nonuga
ti'ehina. Ya higo koko panana'a aitoga elete
ma li'ahana: Foipa kifi'na foyagu noliginamofihi
hapa'a lu limibo. ³⁷ To Yesu ka'anilo lu'ehina: Bo
ai hetofa nose'na legeya'a foyagu tili hulata no-
hinaya Kokulumaguti limi'ehina Bo nohibe. ³⁸ To

foyamoya asaga ma me'i yabe. To bati nose'naya
kokuluma kapolo boana'i yabe. To foipa kifi'naya
enali Satahi boana'a yabe. ³⁹ Ai fatehuba foipa
kifi'na legeya'a tili nohina bomoya Satau yabe.

To nose'na li nupa huse kana'aya ma me'i su

halina kana'a suhi huto yabe. ⁴⁰ To enali foipa kifi'na li nupa hite logogu negana ana suhi ma melugu li huto hilana'mu yabe. ⁴¹ Ai Kokulumaguti limi'ehina Bouba agelo'a enoho li-figo limite enali asaga'nauba bona'magihi hetofa hapa'ani li sibina nehilanana hiti to asaga bona'i foipa faipa suhi lite neminalana Hu'mamofihi kapo'aloti kaba hi'ehite enele'mo he'milana'mu yabe. ⁴² Ya hilete enali loba loba huto nina logogu enele'mo he'minogo bilete enagabu kumu behe behe baha baha ite sipi yibi hilete enabaga yogo'a henibe gofa hibe hilana'mu yabe. ⁴³ Ya'mana yupahi Hu'mamofitoga komopa'ani melete minalana bona'i enalitoga yege legi huto Afo'anifihi hepa'aloti fi besa lo epalalina'mu yabe. To lenali bomagita lenekesa ni'inogomo keheli bati hite kehelilo.

Bouba efaha gu kumu melugu sa nohinamofihi bame ka'a

⁴⁴ Efaha gu'i mone foyagu fala kite mele'ahana suhi luto Hu'mamofihi kokuluma kapo'aya ni'ibe. Bomouba bu goloto aku'i ifi notabe. Ya huloto ai sipi gelo bito buto asaga fe'noha'a epigo mina filago ai ana efatoti ana foya buto mina filata nohibe.

Fayaha'a fato fato'mofihi nina pesesu'i mina'amofihi bame ka'a

⁴⁵ Bo moneuba pesesu'i hetofa hatofa'a mina filube luto sa sa hulata nohina'a huto Hu'mamofihi kapo'a ni'ibe. ⁴⁶ Ai pesesu'i hetofa mina filoto ai buto asaga fe'noha'a fato bona'i noepito efaha nolibe. Ya huto ai efahi liloto i

behe huto buto hetofa pesesu'i bu go'ehina lilata nohibe.

Faya gutalafamofhi bame ka'a

⁴⁷ Ana huto kokuluma kapoya faya gutalafa melelete faya'i fato fato'mofhi tite bai ne-tana'a huto ni'ibe. ⁴⁸ Faya'i tite bai telago faya'na nehana bomagi li kefefa hite kehetoga libiti nemalabe. Ya hilete enali meto minelete faya'i bati'mofiha'a lapelugu li nemalabe. To bati mehina faya'i menose'mofhi ni'igomo enali he'milago bilata nehabe. ⁴⁹ Ma me'i su halina yupahi ya'mana suhi hilina'mu yabe. Bati bona'magi folagaha'anigu bona'i foipa'a nehilana agelomagi ete enele'mo he'milana'mu yabe. ⁵⁰ Ya hite sipi logo loba loba logogu enele'mo malalana'mu yabe. Ya hinogo ana sipi logogu sipi yibi bena nehite enabaga yogo'a henibe kolibe hilana'mu yabe.

Bomofhi yatai fe'noha'a hiti koyapa fe'noha'a hiti ni'ibe

⁵¹ To Yesu enoloka ho'ehina: Lenali asaga kaga lu nolepunamofhi hapa'a akeheli hokolo hite nekehelifihe? Ya ligo enali lu emi'ahana: O'yo. ⁵² Ya lago Yesu lu epi'ehina: Ya hu'ehigo asaga keya kaga enelepise bona'i enali kokulumamofhi kapo'alo kaga'mu enelepise lite akeheli su he'ahabe. Enali sipi nohi mone'mofhi afo'a legi hite nehabe. Ai situa noha'agu tiloto yuhufana hiti tafana hiti li munu munu huto lito fegutoga limilata nohina suhi lite nehabe.

Yesuhi Nasalete bona'magi enemegesa hu emi'ahana

Mk 6:1-6; Lk 4:16-30

⁵³ Yesu asaga bame ka lu epi su holoto ana hepa'i he'miloto bufa hu'ehina. ⁵⁴ To ai hepa'aga i behe huto buloto asaga boana'magihi Hu'mamofihi mono ka'a enali mono noha'anigu lu epi'ehina yabe. Ya nohigo enali topa helete ma lite li'ahana: Ya'ma bouba kaga keheli bati huse'na'a hiti to topa hose'na li huto huse'namofihi ka hapa'aba hiya'agati li'ehibe? ⁵⁵ Yafa lolo huse bomofihi pana'amo nohifi fato bobe? Maliau ito'afu nohifi fato pana'mofihi ito'afube? To Yemesiu, Yosefeu, Simoniu, to Yutasiu ai gona'amo nehafi fato bomofihi enogona'ani nehabe? ⁵⁶ To ai etali'agiba magu lali hiti neminanamo ni'ifi hena hibe? Ya'ma kehe-liya ise'na'a asaga'i ai hiyagati li'ehibe? ⁵⁷ Ya lite lilete enali siko nehite ipakafa helete enemegesa hu emi'ahana. Ya hago Yesu ma luto lu epi'ehina: Lu yege hose bomofihi gi'a asaga hepatoga mino baga i'ehibe. Ya hu'ehina ai'a noho hepa'agu gi'a meni'ibe. ⁵⁸ To ya'mu mana hepalugu Yesu sipi lili'na babu luto li hu enubulo memolo'ehina yabe. Hena'mugope enali Yesu li huto hinana'mufi to kaga lu epinalo enali keheli meemise mine'ahana yabe.

14

Yoni nagami folo epolose bo afili'ehina

Mk 6:14-29; Lk 3:19-20; 9:7-9

¹ Yata'a sipi kibina bo Helotiu ya'mana kanalo Yesuhi kaga'a keheli'ehina yabe. ² Ya huloto ai

lili'nalo bo'a lu epi'ehina: Ya'ma bo ai Yoniu nagami folo epolose bo yabe. Kene keliguti aku'i ho ti'ehibe. Ya hu'ehigo ya'ma asaga amuyana ai yato huto nohibe.

³ Ai ya'ma huto ni'ibe. Koyapa'i Helotiu Yonihi yato seni nagatu naga'i etoloto nagalugu he'mi eto'ehina yabe. Helotiasiu ai Filipihi liha'a Helotihi ai etali'afihi hapa'amu lite ya hi ete'ahana yabe. ⁴ Yata'a Yoniu nagami folo epolose Heloti kumu'i bati mehina suhi luto ma a'i li'ahane luto lu emi'ehina yabe. ⁵ Ya nologo Helotiu Yonihi lubaha'a laga hilube'mu hinaya asaga boana'magi enubulo koli huto he'mi eto'ehina yabe. Hena'mugope enali Yoniu lu yege hose bo nohibe lite lilata nehana'mu yabe.

⁶ Mone yupahi Helotihi ito'afu keto'ehina kana'alo bona'i luga'a ete li gehesa hite nose'na gete nete mine'ahana yabe. Ya nehago Helotiasihi pa'aua folagaha'anigu melekehi ito bula ola hu'ehina yabe. Ya higo Helotihi laga'a gofa besi'ehina yabe. ⁷ Ya higo ai ana pa'i lu emi'ehina: Nani asaga bona'magi enubulo ma'naka luto nolu ketobe. Kai ana'ina mone lilube luto gi halatana kimiluna'mu yabe. ⁸ Ya ligo ana pa'mofihi ito'afu ekesa bi'ehina kaga lu'ehina: Kai lape'i monelugu Yonihi nagami folo epolose bomofihi lataha'a mololoto malo nimibo. ⁹ Ya luto ligo Helotihi gufagu keta besi'ehina yabe. Ya hinaya ai asaga bona'i li nupa hite minete nose'na nana bona enubugu ma'naka luto lu emi'ehina yabe. Ya'mu luto ai lu'ehina: Anana li emilo. ¹⁰ Yoni naga nonugu nohinalo bona'i luga'a Helotiu enoho lifigo bite lubaha'a

laga hi'ahana yabe. ¹¹ Ya hite lape'i monelugu Yonihi lataha'a melete ite ete ana yafa'amofihi emi'ahana yabe. Ai ana lape lito ito'afu nohinaga bu'ehina yabe. ¹² Ya hago Yonihi koko pana'magi ete gufa'a lite bite keli he ete'ahana yabe. Enali akeli he etelete Yesuhi bite lu emi'ahana yabe.

Yesu 5000 bona'i nose'na epi'ehina

Mk 6:30-44; Lk 9:10-17; Yn 6:1-14

¹³ Yesu ana kaga keheliloto ana hepa'i nohe'mito boti lito bona'i menehana hepalugu bu'ehina yabe. Ai'asi bu'ehina yabe. Ya hu'ehigo enali boana'magi kehelilete hepa'ani nehe'mite mege'i lifite bi'ahana yabe. ¹⁴ Alihi Yesu nagami beletoga keheto buloto babu boana'i nehago bu enogo'ehina yabe. Ya hago ai ginaga fi epiloto enebesi'ehina bona'ani enele'mo bati hu'ehina yabe.

¹⁵ Utehe kana nohigo Yesuhi koko pana'a aitoga elete ma lite lu emi'ahana: Ma hepatoga bona'i menehabe, to sinihi agilina'a nohibe. Ya nohinagi kai boana'i enoho lifitogo enali abino. Enali hepatoga bila ela hite nose'na'ani sa sa hite nalabe. ¹⁶ Ya lago Yesu lu epi'ehina: Hena hibe lite enali bilabe? Lenalitini nose'na epilo. ¹⁷ Ya ligo enali lu emi'ahana: Maga lali nose'na babu lito meli'ohune. Lali loegi loegi monegi beleti nose'na hiti to faya'i loe hitisi ma li'ohune. ¹⁸ Ya lago Yesu lu epi'ehina: Lenali ana nose'na ite ete nimilo. ¹⁹ To ana boana'i kifi'nalo melugu minalo luto lu epi'ehina. Ya luloto ai loegi loegi monegi beleti hiti to loe faya'i hiti liloto kokulumalugu bu golago tiloto nunumu huto fokehi li'ehina. To ai

beleti li pata putu siloto koko pana'a epigo enali asaga boana'i lite bite epimofa'na hi'ahana yabe. ²⁰ To enali asaga'i ana beleti nelago enumu'i hu'ehina. Ya higo enali nelete he'mina nose'na letuha'a li nupa hite safe 12 agu li bai te'ahana yabe. ²¹ Bo ana nose'na ne'ahana maki'aya 5000 yabe. To enali ana'i yagapana'i leka mese'ahana yabe.

Yesu hefuhu nagamilugu kapo molo'ehina

Mk 6:45-52; Yn 6:15-21

²² Yesu koko pana'amagihi lenali botigu tilete kohe tete bite nagami hefuhi mula beletoga nehilo lu'ehina. Ya hiloto ai'a asaga boana'i enoho lifinogo hepa'aniga bilabe'mu hu'ehina. ²³ Ai boana'i enoho lifigo hepa'aniga a'nebago bohupo'i mone ninalo tito nunumu hilube'mu ti'ehina. Utehe kana'alo ai'asigo ana kosalo mino'ehina. ²⁴ To boti nagami hefuhi folagaha'agu abulago sipi habafahi enubulogati oto nagami'i li galafu tuto botigu he'mi molo he'mi molo nohuto boti nagamilugu li kose'na hu'ehina yabe. ²⁵ Etehi folugu'i go metepu'a hiti Yesu nagami hefuhi mupa'alo kapo moloto koko pana'a nehanalo o'ehina. ²⁶ Koko pana'amagi Yesu nagami mupa'alo kapo moloto noago be gelete topa hete afoya foya ilete felemo noabe lite koli hi'ahana yabe. Enali sipi koli fato'mofihi hilete kehe sipi i'ahana. ²⁷ Ya hago hololu luto Yesu enali kehe i'ehina: Lenali amuya malalo. Nani'ni nohube. Nani'ni nohube. Lenali koli mehilo. ²⁸ To Pitau lu emi'ehina: Sipi Bo'ni. Ma'naka luto kaikamo nohutomo nani'i

kehe itogo nani nagami'i mupa'alo kapo moloto kaitoga bilube luto lu'ehina yabe. ²⁹ Ya ligo Yesu lu emi'ehina: Obo. Ya ligo Pitau botiguti leheko limiloto nagami mupa'alo li hapi fito kapo moloto Yesu nohinalo bu'ehina. ³⁰ Ya hina ai aku'i habafahi bu goloto koli hu'ehina, ya huloto nagamilugu hapi fito limi'ehina. Ya nohuto'a ai kehe sipi iloto lu'ehina: Sipi Bo. Kai nehe'mobo. ³¹ Ya noligo Yesu hololu luto Pitahi yato liloto lu emi'ehina: Kai kaga'ni li pili meko'ahane. Kai hena hibe luto loe lae kekesa nokeheline? ³² Etali loe sana sana botigu tite nemina'igo habafahi felele hu'ehina yabe. ³³ To bona'i enali botigu mi-nanamagi Yesuhi fokehi helete ma lite li'ahana: Ma'naka luto kai Hu'mamofihi Pana'a nohane.

Genesalete hepato enebesi'ehina bona'i babu lito Yesu enele'mo bati hu'ehina

Mk 6:53-56

³⁴ To nagami'i mula beletoga heleke melete bilete Genesalete hepa kegi'a bi'ahana. ³⁵ Ya hago ana hepato bona'magi Yesu okaba'a be ge'ahana. Ya hilete enebesi'ehina bonatoga enoho lifigo bite enebesina bona'i Yesutoga enele'mete eba eba hi'ahana. ³⁶ Ya hilete enali Yesuhi buka tilete ma lite li'ahana: Ke, kai kaga melitogo enebesise bona'magi guketeka nekisa'alo meko hilana bati huto ni'ifihe? To enali ana bona'i Yesuhi gukete'alo meko hana bona'i bati hi su he'ahana yabe.

15

Tatatigihina enelepise'na

Mk 7:1-13

1 To Felosi bona'i luga'a hiti keya kamu'i tisa bona'i luga'a hiti Yelusale hepatogati ete Yesu nohinalo nehetele ma lite loka he'ahana:

2 Kai koko panakamagi hena hibe lite tatatigi limi'ahana ka'ani mege'i menemalabe? Enali nose'na nalune'mu nehitemo enayahi sese mehise fa'mene nelata nehabe. 3 Ya lago Yesu kaga'anilo lu epi'ehina: Lenali kagatinisigo mege'i nemelete hena hibe lite Hu'mamofihi keya kaga'a mege'i menemalabe?

4 Mono ka bukugu Hu'mau ma luto lu'ehina yabe: *Itokafinogo afokafinogo enele'mo bati huto etemege'i molobo. To mone kene'uba ito'afinogo afo'afinogo kaga foipa'a lu etatalina ho fililina'mu yabe.* 5 Ya hu'ehina lenali ma lite lilata nehabe: To bo moneuba ito'afinogo afo'afinogo etehe'malina efahi ni'inamo meetimilube, to nani Hu'mamofihi emilube lu'ohuna yabe lulata nohibe. 6 Ya luloto ai ito'afinogo afo'afinogo etele'mo bati mehulata nohibe. Lenali ya'mana suhi li huto nehitemo Hu'mamofihi keya ka'a li gofa nehete lenali hapatinimofinogo li saga hilata nehabe. 7 Lenali fagalo bona'i. Koyapa'i lu huto huto bo mone Aisaiyau lenali kumu luto fayahi ma luto go'ehibe:

8 Ya'ma kana'alo
boana'magi nigi'ni enabaga'anitu'i
li saga nehite

to aku'i komopa'ani nanitoga memesele
foto'i melete minelata nehabe.

9 Enali fa'mene bona'magihi
kaga lu epimofa'na nehite:
Ya'ma kaga

Hu'mamofih i kaga'a yabe lilata nehite.
 Enali nani nig'i'ni fa'menena'mu
 helata nehabe luto
 lu'ehina yabe.

Bomofih i le'mo kolo notanana

Mk 7:14-23

¹⁰ To asaga boana'i Yesu kehe i nupa huloto ma luto lu epi'ehina: Kaga mone lu lepilunagi lenali lenekesatu'i kehelilete keheli fiya ilo. ¹¹ To bomofih i komopa'agu tilata nohinanauba ana bo le'mo kolo tolata menohibe. To bomofih i ai komopa'aguti fegutoga heleko limilata nohinanauba bo le'mo kolo tolata nohibe.

¹² Ya'mana kana'alo Yesuhi koko pana'a aitoga ete ma lite lu emi'ahana: Felosi bona'magi kagaka kehelilete kipakafa nehabe. Ya nehana kai ya'manana akeheli'ahapihe? ¹³ Ya lago Yesu ka'anilo lu epi'ehina: Afo'nifu kokulumalugu nohinamofih i foya'a samahi tito ni'ibe. Asaga kifina Afo'nifu kokulumalugu nohinauba foya'agu mehekolo'ehina kifina nina hapa'a hiti li su ti he'mi su halina'mu yabe. ¹⁴ To lenali he'mi epelelenogo enali mineno. Enali enubu pisi lina bona'i nehite enali ana hite enubu'ani pisi lu'ehina bona'i fato'amagihi kapo enelepilune'mu nehabe. Ya hu'ehinaya bu'a pisi lu'ehina bouba fato bo ana huto bu'a pisi lu'ehina bo kapo lepilube'mu hilinaya etali loe sana sana ho kete keli kapogu limila'ibe. ¹⁵ Ya ligo Pitau Yesuhi ka'alo lu'ehina: Kai ya'mana bame kamofih i hapa'a lu hokolo hitogo kehelilune. ¹⁶ Ya ligo Yesu lu epi'ehina: Lenali hiti kaga keheli fe melilana'a hite nehafihe? ¹⁷ Lenali keheli bati

menehafihe? Ana'ina'a bomofihi bagagu tilata nohinana gupa'agu tito minoloto aku'i gufa'aguti heleko limilata nohibe. ¹⁸ Ya hu'ehina ana'ina bomofihi baga'agu ni'inati fegutoga heleko limilata nohinaya komopa'aguti huto huloto tilata nohibe. Ai ya'mananauba bomofihi komopa'a li kolo tolata nohibe. ¹⁹ Ana'ina enipaguti tilata nohinana ma huto ni'ibe. Foipa enekesa yigise'na, bona'i enoho filise'na, bo aloba loko huse'na, moko lise'na, gumina huse'na, faga faga luse'na, to bona'i enipakafa hoto enemegeka luse'na yabe. ²⁰ Asaga ya'manauba bomofihi le'mo kolo tuba ilata nohibe. Ya hu'ehina bo moneuba yahi okala mehuse nose'na lito nolata nohina ya'mananauba bomofihi le'mo kolo tuba meilata nohibe.

A'uba Yesutoga komopa'a molo'ehina

Mk 7:24-30

²¹ To Yesu ana hepa'i he'miloto Taiya hiti to Saitoni hepa kegi'a bu'ehina yabe. ²² Kena a'i mone ana kegi'a nominana a'uba Yesutoga o'ehina. Tebitihi pana'abe. Ai ya luto kehe i'ehina. Kai kiginaga fi nimibo. Foipa feleuba pa'nimofihi le'mo sibina nohinagi nehe'mobo. ²³ Ya ligo Yesu kaga meluse mino'ehina. To enali Yesuhi koko pana'a aitoga elete ma lite lu emi'ahana: Ma a'auga lemege lemege nohuto kaga luba luba nohina kai ho lifitogo bufa hino. ²⁴ Ya lago Yesu lu emi'ehina: Isilaeli sipisipi yaga fenene hi'ahanalo'mu luto Hu'mau noho lifigo maga limi'ohuna yabe. ²⁵ Ya ligo ana a'uba Yesuhi gigusagu oto okabagati lipito koloto lu'ehina: Ke. Sipi Bo, kai nehe'mobo. ²⁶ To Yesu ana a'mofihi

ka'alo lu emi'ehina: Yagapana'magihi nose'na lito kalamagihi he'mi epiluta bati mehu'ehibe. ²⁷ Ya ligo ana a'uba Yesuhi lu emi'ehina: Sipi Bo, ya ma'naka nolane. Ya nohataya kalamagi afo'anigi nose'na nenago letuha'a hitamofihi me'agu limo ilata nohina enali kehelite nelata nehabe. ²⁸ Ya ligo Yesu ai a'mofihi lu emi'ehina: Akae, ma a'i yale. Kaga keheli fe luse'naka sipina ni'ibe. Ana'ina lolo hu netalane luto nolatanaya huto hu kimilina'mu yabe. Ya ligo ana'asilo ana a'mofihi pa'a ka'muya hepalugu nohigo bati hu eto'ehina yabe.

Enebesise bona'i Yesu babu lito enele'mo bati hu'ehina

²⁹ Yesu ana hepa'i he'miloto Galili hefuhi beletoga kapo moloto tubu'ehina. Ai kosa bohupo'isi mone ninalo tito mino'ehina. ³⁰ Ya nohigo babu boana'i enali li nupa hite ai nohinalo e'ahana. To enigigusa sibina hina bona'i, enubu pisi lu'ehina bona'i, felisa'ani kuyugu hu'ehina bona'i, enabaga hekini lo'ehina bona'i to fato fato epesi'ehina bona'i enali babu lite Yesutoga enele'mete e'ahana yabe. Enali enele'mete ete Yesuhi gigusa'agu malago ai asaga'i enele'mo bati hu su ho'ehina yabe. ³¹ Ya higo asaga boana'i enali enekesa yigi babu li'ahana yabe. Hena'mugope negi bona'i aku'i kaga lila, felisa'ani kuyugu hina bona'i bati hu epolola, enigi'ani sibina hu'ehina bona'i kapo melela, to enali enubu'ani pisi lu'ehina bona'i enubu'ani i gili hula hinana be gelete'ani yabe. Ya hilete enali

Isilaeli bona'magihi Hu'ma'anifu ai kumu fokehi hete gi'a li saga hi'ahana yabe.

Yesu 4000 bona'i nose'na epi'ehina

Mk 8:1-10

³² Yesu koko panana'a kehe i nupa huloto ma luto lu epi'ehina: Ma bona kumu'i nani nig-inaga nofibe. Hena'mugope enali loegi mon-egi yupahi nani hiti mine'ahana yatai nose'na nalana'a meni'ibe. Nani nose'na meepise enoho lifinogo'ni bilana enali kapoga nebinogo enubu neta neta bilenogo ho kete kela ya hila hil-abe'mu nolube. ³³ Koko pana'amagi Yesuhi loka he'ahana: Ya'ma ka me hepatoti lali babu nose'na hiya'agati liloto ya'ma babu boana'i epilune? ³⁴ Ya lago Yesu enoloka ho'ehina: Lenali henaki'a beleti nose'na li'ahabe? Enali lu emi'ahana: Sebeni'a beleti hiti to faya'i lagaso meso'a loesi hiti li'ohune. ³⁵ Ya lago Yesu asaga boana'i melugu minalo ligo enali melugu mine'ahana. ³⁶ To ai sebeni'a beleti hiti to faya'i lagaso meso'a loesi hiti yanuga liloto Hu'mamofitoga nunumu huto fokehi holoto gofa gofa holoto koko pana'a epi'ehina. Ya higo koko pana'amagi enali leli'ali hite asaga boana'i epi'ahana yabe. ³⁷ Asaga bona'i ana nose'na nelago enumu hu'ehina yabe. Ya higo Yesuhi koko pana'amagi letuha'a li nupa nupa hite sipi sepeke'na 7 agu li bai te'ahana yabe. ³⁸ To asaga bo ana nose'na ne'ahanaya 4000 bomagi ne'ahana yabe. To ana'i yagapana'i hiti leka mesone.

³⁹ To silaga boana'i Yesu enoho lifigo nebago ai boti monelugu tiloto Magatani hepa kegi'a bu'ehina yabe.

16

*Topa hose'na bu galune'mu li nupa hi'ahana
Mk 8:11-13; Lk 12:54-56*

¹ Felosi bona'i to Satusi bona'i yabe nelana hiti luga'a enali Yesutoga elete fi taga hu etalune'mu hi'ahana. Enali: Kokulumalugu topa hose'na mone li huto hitogo bu galune li'ahana. ² Ya lago Yesu ka'anilo nona'a lu epi'ehina: Utehi yege limi falalube'mu nohuto kokuluma'i fi beyege toloto safa logo nohigomo lenali bati huto yago yege lalinagi lite lilata nehabe. ³ To etehi sopohi giloto kokuluma'i safa logo nohigomo yasi hiti ko'i yatai ilibe lite lilata nehabe. O'yo, lenali bati hite kokulumamofihi meha'a be gelete loko hilata nehabe. Ya nehana lenali yatai kanamofihi meha'a be gelete loko mehilana nehabe. ⁴ Lenali bati mehana boana moko fako lite neminana boana'magita nani kumu'i topa hose'na li huto hu lubulo molobo nelabe. Ya nelana nani topa hose'na mone li huto hu lenubulo memalaluna'mu yabe. Lenali koyapa bo Yona huto hu'ehinanamofihi topa hose'na'ago anasi bu galana'mu yabe. Ya luto luloto Yesu he'mi epololoto bu fa hu'ehina yabe.

*Felosi bomagi hiti to Satusi bomagi hiti
hapa'ani yabe
Mk 8:14-21*

⁵ Enali Yesuhi koko pana'amagi botigu tite he-fuhu nagami'i helekete nebitemo enekesu hago beleti nose'na mone'a melise bi'ahana yabe. ⁶ To Yesu ma luto lu epi'ehina: Lenali kaba hu bati hilo. Lenali Felosi bona'i hiti to Satusi bona'i hiti enali yisiti legita hapa'anilo kaba hu bati hilo. ⁷ Ya ligo enali'ani ma lite musu musu ka li'ahana: Lali beleti melise o'ohuta kamo'mu nolibe. ⁸ Ya lana kaga'ani Yesu akeheliloto ma luto lu epi'ehina: Kaga keheli bebe sose'natini nesi'asi ni'i lepalana bo hena hibe lite lali beleti lito meo'ohune ya lite musu musu ka nelabe? ⁹ Lenali keheli bati mehi'ahafihe? 5000 bon-ato to 5 beleti gofa gofa ho'ohunamoba lenali lenekesu ho'ehifihe? Henaki'a safegu letuha'a li bai te'ahana ni'ibe? ¹⁰ To 7 beleti 4000 bomagi epugo ne'ahana kagamoba lenekesu ho'ehifihe? To henaki'a sepeke'nagu letuha'a li bai te'ahana ni'ibe? ¹¹ Beleti nose'namu melu'ohuna. Lenali hena hibe lite mekeheli'ahabe? Lenali Felosi bo hiti Satusi bomagihi yisiti suhi luto fagalo hapa'ani ni'inagi kaba hu bati hilo. ¹² Ya ligo enali beletimofi yisitimu'i kaba hu bati hilo melibe. Ai Felosi bomagi hiti to Satusi bomagihi kaga'anilo kaba hu bati hilo luto nolinagi lite enekesa yigi fe li'ahana yabe.

Pitau Yesuhi Hu'mau ho lifi'ehina bo yabe lu'ehina

Mk 8:27-30; Lk 9:18-21

¹³ Yesu Sisalia Filipai kegi'a buloto ya'mana kanalo koko pana'a ma luto enoloka ho'ehina: Asaga boana'magi Kokulumaguti limi'ehina Bo kumu'i hena hibe lite lilata nehabe? ¹⁴ To enali lu

emi'ahana: Luga'a bona'magi Yoniu nagami folo epolose bo nohibe nelabe. To luga'a bona'magi Elaiyau nohibe nela. To luga'amagi ai Yelemaiya nohifi fato lu huto huto bo nohifi lite lilata nehabe. ¹⁵ Ya lago Yesu lu epi'ehina: To lenalitini nani kumu'i kiyi'afube lite nig'i'ni nehabe? ¹⁶ Ya ligo Simoni Pitau ka'alo nona'a lu'ehina: Kai Hu'ma nominanamofih'i pana'a le'mo ho ti'ehina bo Mesia nohane. ¹⁷ Ya ligo Yesu lu emi'ehina: Simonio, kai Yonih'i pana'a yale. Kai kegelob'ibibo. Ma melugu bo moneuba ya'ma lamana kaga mekelepi'ehinagi Afo'nifu kokulumalugu nohinauba ai'a kelepi'ehigo ya'ma kaga nolane. ¹⁸ Ya hanogo nani lu nokumube: Pita, kaiya efa tegi suhi luto nohane. Ya hu'ahatago ya'mana efato nani mono noha'ni giluna'mu yabe. Filise'namofih'i amuya'auga be megilina'mu yabe. ¹⁹ To nani kokuluma kapolo hokolo hilatanafi to hekini lolatanafi kimiluna'mu yabe. To kai ma melugu nominotoka hapa'a mone hekini loto lu laga hu epelenogo kokulumalo bo, Hu'mau ana huto lu laga hilina'mu yabe. To ma melugu nominotoka hapa'a mone hokolo hu epelenogo kokulumalo bo, Hu'mau ana huto hokolo hilina'mu yabe. ²⁰ To Yesu koko pana'a amuya luto enekesa bi'ehina: Nani kumu luto lenali Hu'mau ho lifi'ehina pana'i Mesia nohibe lite lu yege hete asaga bona'i lu meepilo.

*Yesu gabu'i ginogo fililinamofih'i ka'a lu'ehina
Mk 8:31-9:1; Lk 9:22-27*

²¹ Yana kana'alo Yesu koko pana'a kaga hapi fito lu hokolo huto lu epi'ehina: Nani Yelusale

hepatoga buloto'ni enikibina bo, sipi mono bo to keya ka tisa bo enalitogati nagabu foya li kofilube. Enali noho fililenogo yege loebe monebe minoloto'ni aku'i ho tiluna'mu yabe. ²² Ya ligo Pitau le'mo beletoga moloto amuya ka emekiloto ma luto lu emi'ehina: Sipi Bo, enali ya mehi ketalana'mu yabe. Ya'mana suhi kaitoga huto mehilina'mu yabe. ²³ To Yesu i behe huto Pitahi bu goloto ma luto lu emi'ehina: Sata, kai nanitogati bufa hubo. Kai kapo biluna'a hekini lo netalube'mu nohapihe? Kai kaga no-lataya ma melugu bona'magihi kaga nolane, to ai Hu'mamofitogati meo'ehibe.

²⁴ Yalo Yesu koko pana'a ma luto lu epi'ehina: Bo moneuba nani'i hiti bilube lutomo ai'a gufa'amu ekesa meygise malipu yafa'a lito kofiloto nemege'i meleno. ²⁵ To bo moneuba ai'a gufa'a li buto bito koli koli huto minalina ai gufa'amofihi mino kosaba huse'na'a minigilina'mu yabe. To bo moneuba nani kumu luto gufa'a he'milina alihi ai gufa'amofihi mino kosaba huse'na'a aku'i lilina'mu yabe. ²⁶ To bo moneuba ma melugu asaga fe'nohi ninana lilube luto lilinaya to ai'a meha'a minigilibe. Ya hinogo asaga fe'nohanauba hena huto li buto bito he'malina ni'ibe? To bouba hena mina'a he'mito meha'a aku'i lilina ni'ibe? ²⁷ Kokulumaguti limi'ehina Bouba Afo'afihi fana mehena'a hiti aku'i noenogo to agelo'a hiti alana'mu yabe. Ya hilina yupahi asaga boana'magi fato fato suhi hi'ahana hapa hapa'animofihi nona'a li yege ho epalalina'mu yabe. ²⁸ Nani ma'naka lu nolepube. Bo luga'a ma ho tilete nehanaguti mefilise nehite

bu ge'ehinogo Kokulumaguti limi'ehina Bouba kibina bo lolo huto minoloto aku alina'mu yabe.

17

Yesuhi gufa'a fato suhi huto i gelehe hu'ehina
Mk 9:2-13; Lk 9:28-36

¹ To loebe loebe loebe yege bulago minelete Yesu Pita hiti Yemesi hiti to ai gona'a Yoni hiti enele'mo mege'i toloto yatama kosagu enele'moto tilago ana kosalo enali'anisigo mine'ahana yabe. ² To Yesuhi gufa'a enali enubulo le'mo fato suhi hu eto'ehina yabe. To okaba'a fi besa loloto yege legi huto huto hu'ehina. To gukete'a koholina huloto gulu gulu luto fi besa lo'ehina. ³ To koyapa bomale'i Moseugo Elaiyaugo Yesutoga nehetilete kaga lite nehago bu ge'ahana. ⁴ Pitau ya hago bu enogoloto ma luto Yesuhi lu emi'ehina: Sipi Bo, ya'maga nohuta bati huto nohune. Kai bati huto yabe litogomo yege nohi loegi monegi maga gilune. Mone kai'i yagi mone Mosehi yagi to mone Elaiyahi yagi huto gi lepalalube. ⁵ Ai kaga luto nohigo sopohi mone besa lo'ehinauba enele'mo samapahi bu'ehina. To ana sponuguti nogo mone ma luto huto hu'ehina: Ya'ma ai nibita hina pana'ni nohibe. Nani nipa'ni aitoga emilata nohube. Lenali kaga'a keheli emilo. ⁶ Ya noligo Yesuhi koko pana'amagi topa hete sipi koli hilete melugu enokabagati lipi gehesa hi'ahana yabe. ⁷ Ya hago Yesu enalitoga oloto enugufalo meko huloto lu epi'ehina: Lenali koli mehite ho tilo. ⁸ Ya ligo enali be go saga hilete Yesu

ai'asigo nohigo bu ge'ahana yabe. To loemale'i minigi'aha'ina yabe. ⁹ Enali ana kosa he'milete kapo melete nelimite amuya kaga luto enekesa biloto Yesu ma luto lu epi'ehina: Ya'manana huto higo lenali bu ge'ahana lenali bona'i luga'a meepilo. Lenali komopatinigu melelete nehinogo Kokulumaguti limi'ehina Bouba keli he'miloto ho tilenogo ana kaga lu huto hilo. ¹⁰ To Yesuhi koko pana'amagi ma lite loka he'ahana: Keya ka kehelise bomagi hena hibe lite Elaiyau yata'a alibe lilata nehabe? ¹¹ Ya lago Yesu lu epi'ehina: O'yo, ma'naka nelabe. Elaiyau asaga'na oto li loloba hilube'mu yata'a kohe toto o'ehina yabe. ¹² Ya hu'ehina nani ma'naka luto lu nolepupe. Elaiyau ai ao'ehibe. Ya hu'ehinamo bona'magi Elaiyau nohibe lite menekehelibe. Ya hite enali enemehuba hinanamofihi mege'i melete nehite fato fato suhi hi ete'ahana yabe. Kokulumaguti limi'ehina Bomofihi ana suhi hi etete gabu'i gilinana hi etalana'mu yabe. ¹³ Yesu ya luto lu epigo enali koko pana'amagi enekesa i hokolo higo Yoniu nagami folo epolose bomo'mu linagi lite keheli bebe se'ahana yabe.

*Pana'i mone foipa feleuba le'mo foipa nolana
Yesu le'mo bati hu'ehina
Mk 9:14-29; Lk 9:37-43a*

¹⁴ To enali babu boana'i nupa hite nehanalo nehe netigo bo moneuba Yesutoga oto gigusa'agu lipito minoloto ma lu'ehina: ¹⁵ Sipi Bo, kai pana'nimofihi kiginaga fi emibo. Ai negi nagi noto nominago gufa'a nohetibe. To ai babu yupahi afoya tibibi nohuto nagamilugu ho koto

kola to logogu ho koto kola nohibe. ¹⁶ To nani koko panaka nehanalo le'mo bati hu etalafi luto le'moto onamo enali le'mo bati mehilana'a hi'ahabe. ¹⁷ Ya ligo Yesu ka'alo lu'ehina: Akae, lenali yatai kanalo boana'ise, lenali ka keheli ule'ale huse'natini meminabe, to komopatini bebe soto meminolata hibe. Henaki yupahi lenali hiti nani minoto foipanatini kofeli'ali nohube? To ana bomofi kumu ma luto lu emi'ehina: Panaka le'moto maga obo. ¹⁸ Yesu ana foipa felemofihi pana'i he'mi etoto bufa hubo ligo ana foipa fele nohigo ana'asilo ana pana'i bati hu'ehina yabe.

¹⁹ Yalo Yesuhi koko pana'asigo Yesutoga elete ma lite loka he'ahana: Hena hu'ehigo lali foipa fele ho menolufune? ²⁰ Ya lago Yesu ma luto lu epi'ehina: Hena'mugope lenali nanitoga komopatini nesi'asi mele'ahana'mu yabe. Lenali ma'naka lu lepilunagi kehelilo. Lenali nalepa legeya'a legi huto nanitoga komopatini nimise'natini minalina, ma kosamofihi mula kegi'a bu molobo lilana ai lenabaga liyafa huto bilina'mu yabe. To lili'na yege yege'i lenalitini lilana'mu yabe. ²¹ Ya hu'ehina ya'manamofihi foipa fele ho lifise kapo'a fato'i mone meni'ibe. To nose'na mo sito nunumu foya liseubago anasi ana foipa fele ho lifilina'mu yabe.

Yesu fililoto aku'i ho tilinamofihi kaga'a lu'ehina

Mk 9:30-32; Lk 9:43b-45

²² Yesuhi koko pana'a Galili hepato aku'i e nupa hilago kaga mone ma luto lu epi'ehina: Kokulumaguti limi'ehina Bomofihi fateha'amagi

enayanugu le'mete bite bilana kana'a anasi hupamone nohibe. ²³ Ya hinogo enali ho fililabe. To ai melugu limito yege loegi monegi minoto aku'i ho tilina'mu yabe. Ya luto Yesu lu epigo koko pana'amagi enipagu keta hu'ehina yabe.

Sipi mono noto Yesu takisi efahi he'mi'ehina

²⁴ Yesu koko pana'a hiti Kapaneami hepatoga nehetilago sipi mono noto takisi efahi lise bomagi Pitatoga ete ma lite loka he'ahana: Tisatiniuba sipi mono noto takisiba nohe'mina ni'ifihe? ²⁵ Ya ligo Pitau: O'yo, lu'ehina. To Pitau nonuga notigo Yesu aitogati yata'a ma luto loka ho'ehina: Simoni, kai hena hibe luto nokeheline? Ma melugu enikibina bolo kiyi'afu takisi holata nohibe? Mana hepato boana'magifi to bonoho bona'magibe? ²⁶ Pitau lu emi'ehina: Bonoho bona'magi yabe. Ya ligo Yesu lu emi'ehina: Ya hu'ehinagi ya'mana hepato bona'i takisi efahi mehe'milana'a huto ni'ibe. ²⁷ Ya hu'ehina lali enele'mo topa ho lalune. Kai nagami hefuto buloto faya huku molobo. To yata'a lilata faya'i lito baga'a li aka huloto efahi bu galata'mu yabe. Kai ya'mana efahi liloto nani kaika hiti takisi he'mitogo su halibe.

18

Kuyu'afu ai sipi bo minalibe

Mk 9:33-37; Lk 9:46-48

¹ Yana kana'alo Yesuhi koko pana'a aitoga nehetilete ma lite loka he'ahana: Luga'a enebe ligito kuyu'afu sipi bo kokuluma kapolo kaba hilina ni'ibe? ² Ya lite loka hago Yesu pana'i

lagaso'a mone kehe igo ago folagaha'anigu le'mo ho ti'ehina. ³ Ya huloto ma luto lu epi'ehina: Nani ma'naka luto lu nolepube. Lenali komopatini i gelehe hilete pana'i lagaso'a legi mehilana lenali kokuluma kapo'alo mebilana'mu yabe. Ma'naka luto lu nolepube. ⁴ To bo moneuba mino laba huto minoloto ma lagaso pana suhi huto minalina, ya'mana bouba luga'a bo enohoto kokuluma kapolo minalina'mu yabe. ⁵ To bo moneuba nani nigini'mu ekesa keheliloto yagapana'i ya'ma'a enele'mo bati huto enehe'malina, ai'ya nani'i nehe'malina'mu yabe.

*Mi'mi huse'nauba foipana li huto nohibe
Mk 9:42-48; Lk 17:1-2*

⁶ Ya hu'ehina bo moneuba yagapana'i ya'ma huse'a nehilana folagaha'aniguti komopa'ani nanitoga melete minalune'mu hilana enele'mo nanitogati he'miletemo'mu ya'ma bo lubaha'agu sipi efa kosahi naga i etelete le'mete bite hege nagami folagaha'agu he'mi meleno. ⁷ To ma melugu bomagi bona'i luga'a foipanagu enelepiteme bilata nehana boya sipi keta epesilina'mu yabe. Ma'naka luto ya'manana huto hilina'mu yabe. To anana li huto hilina boya sipi keta besilina'mu yabe.

⁸ To kigi kayahakauba foipana li huto nohinogomo kai laga huto he'milago bubo. To kayahi mone kegi'a hiti kigigusa mone kegi'a hitigo minolenogo bati huto minoba minoba hepato bilata'mu yabe. To kigi kayahi luga luga hiti ni'inogo nohuto logo loba loba huto mesobose hepato bilata bati mehu'ehibe. ⁹ To kubukauba

foipana li huto nohinogomo kai li kutu hoto he'milago bubo. To mone kegi'a kubusigo ni'inogo minoba minoba hepatoga bilata bati huto ni'ibe. To kubuka luga luga bati huto ni'inogo nohuto logo loba loba huto mesobose hepato bilata bati mehu'ehibe. Ya luto Yesu koko pana'a lu epi'ehina yabe.

*Minigi'ehina sipisipi yagamofhi bame ka'a
Lk 15:3-7*

¹⁰ Lenali ya'ma yagapana'i fa'menena nehabe lite li lalabe. Lenali kaba hu bati hilo. Nani ma'naka luto lu nolepube. Kokulumalugu nani Afo'nifihi bu'alo enali agelo'ani kaba hu epelete neminabe. ¹¹ Hena'mugope Kokulumaguti limi'ehina Bouba minigi'ahana sipisipi yaga enele'mo huto hilube luto limi'ehina'mu yabe.

¹² Lenali hena hibe lite nekehelibe? To bo mone'mofihi sipisipi yaga'a 100 nehilanaguti moneko'isi minigilina hena hilina ni'ibe? Ai sipisipi yaga'a 99 analo he'mi epelenogo kosagu kifi'na laga hite nete nehinogo moneko sipisipi yaga'a minigi'ehina sa sa hilina'mu yabe.

¹³ Nani ma'naka luto lu lepilube. Ai sa sa huto ana sipisipi yaga le'mo huto hulotomo ana moneko yaga'mu luto sipi gelo biloto nu kito bilina'mu yabe. To 99 sipisipi yaga silaga'i fenene mehi'ahanamagi kumu luto gelo mebilina'mu yabe. ¹⁴ Ya'mana suhi luto kokulumalugu Afo'tinifu nohinauba ma yagapana'i nehana folagaha'aniguti mone meminigilibe luto lulata nohibe.

Bonaka moneuba foipana hu'ehilina le'mo bati huse'mofih i hapa'a

¹⁵ To bonaka moneuba kaga foipa'a lu keto'ehinogomo kai bitogo letalititisi go nehitetiti ana foipana'a lepibo. Letali letugufatitigu fala kite ya'mana kaga lu koguna iliyo. To kagaka keheli kiminogomo kalalukafih i ale'mo fulu hu'ahane. ¹⁶ To kagaka keheli mekiminogomo kai mone'isifi loefi bona'i enele'mo'ohuto moneka bilo. Ya hitogo lugufa bomagi enali kaga mono kagu nina'a hite lu huto hilana'mu yabe. ¹⁷ To ana bomagihi kaga'anilo keheli meepinogomo mono nonugu asaga mono boana'i lu huto huto lu epibo. To asaga boana'magi kaga'ani keheli meepinogomo bonoho bona'ifi takisi nelina bomagihi suhi luto nohane luto keheli emibo.

Lu laga hu eto'ehina

¹⁸ Ma'naka luto lu nolepube. Lenali asaga'na ma melugu ninanamofi kumu lu laga hilana Hu'mau kokulumalugu ana suhi huto lu laga hu epalalina'mu yabe. To asaga'na ma melugu bati huto lilina'a Hu'ma kokulumalugu ana huto bati huto yabe lilibe.

¹⁹ Ma'naka mone'a hiti luto lu lepilube. Ma melugu bona'magita folagahatiniguti bo loemale'i ana'ina monekoto komopa'atiti li hepilite anana lilu'ibe lite nunumu hila'ina, yalo Afo'nifu Hu'ma kokulumalugu nohinauba anana etimilina'mu yabe. ²⁰ To bo loefi to loegi monegifi nani nigini mu enekesa kehelilete moneko hepato li nupa hite minalana ya'mana hepato nani folagaha'anigu enali hiti minaluna'mu yabe.

Koko pana'i foipana'a li mehe'misemofihi bame ka'a

²¹ To Pitau Yesutoga oloto ma luto loka ho'ehina: Sipi Bo henaki yupahi nalalu'nifu ka foipa lu netolenogo le'mo fulu hilube? Sebeni'a yupahifi? ²² Ya ligo Yesu ma luto lu emi'ehina: Nani sebeni'a yupahi yabe luto lu mekimi'ohube. Sebeni'a teni yupahi babu yupahi kalalukafihi le'mo fulu hubo luto lu'ohube. ²³ Ya hu'ehina gihiti bo moneuba lili'nalo pana'a hiti tina hi'ahana li eto hilune'mu nehana suhi luto kokuluma kapoya ni'ibe. ²⁴ Ai hapi fito tina hu ete'ahana li eto hilube'mu nohigo bo mone samahi tito tola efahi li'ehina bo le'mete e'ahana yabe. ²⁵ Ya hago ana bo ai tina'alo he'milina efaha'a memino'ehina yabe. Ya higo ana bo hiti fe'noha'a hiti liha'a yagapana'a hiti fato bonatoga noepito efahi lilube lu'ehina. Ya hinogo tina hu'ehina efaha'ni he'mi'ehina okane'a бага ilibe. ²⁶ Ya ligo ana koko pana'auba ana gihiti bo'amofihi gigusagu lipiloto melugu bu goloto ma luto gihiti bo'amofihi lu emi'ehina: Kai kiginaga fi nimito negeba hu'ohubo. Nani asaga tina'ni pa so su haluna'mu yabe. ²⁷ To aku'i ana gihiti bouba koko pana'amofi kumu ginaga figo tina hu eto'ehina ana'a hilibe noluto ana koko pana'a he'mi eto'ehina yabe.

²⁸ Ya higo ya'mana bouba heleko limito buto lili'na moneka neli'ina bo mone'mofihi tina huto tola efaha'a nesi'a emi'ehina bo bu goto lubaha'alo lito li geke geke huloto mele'isi tinaka pa sobo lu emi'ehina. ²⁹ Ya ligo moneka lili'na neli'ina bouba melugu li piloto buka tito lu'ehina:

Kai kiginaga fi nimito nesi'a negeba hu'ohubo. Nani tina'ni alihi pa saluna'mu yabe. ³⁰ Ya lina ana bomofihi ginaga mefi'ehina. Ya higo ana bo le'moto buto naga foyagu molo'ehina yabe. To ai anaga nohuto tina'a pa so su halibe luto hu'ehina yabe. ³¹ To ya higo enali moneko lili'na nelina bomagi ana suhi hinamofihi hapa'a be gelete ipakafa he'ahana yabe. To enali asaga kaga bite kaba bo'animofihi lu emi'ahana yabe. ³² Ya lago gihiti bo'aniuba ya'mana koko pana'a kehe iloto ma luto lu emi'ehina: Kai hapaka bati mehina lili'nalo bo yabe. Kai yata'a nanito yibi hanogo tinaka pa mesalata ana'a hilibe luto lu keto'ohuna yabe. ³³ Nani yata'a kiginaga fi kimito he'mi keto'ohuna yabe. To hena hu'ehigo kai moneka lili'na neli'ina bo kiginaga fi meemi'ahane? ³⁴ Ya luloto ana kaba bo'amofihi gufagu logo bigo asaga tina'a pa solotogo yabe luto naga'i emi'ehina yabe. ³⁵ To Yesu kaga'a ma luto lu su ho'ehina: To lenali komopatinigu lenalalutinigihi foipana'ani li pa meso epolo бага meilana kokulumalugu Afo'nifu nohinauba ana huto lenali foipanatini li mehe'mi lepalalina'mu yabe.

19

*Bomouba liha'amofihi le'mo he'milinamo'mu
Yesu lu'ehina
Mk 10:1-12*

¹ Yesu ya'ma kaga lu epi su holoto Galili hepato-gati he'mito Yutia kapogu, Yotani nagami'i muya beletoga bu'ehina. ² Ya nobigo babu boana'magi

mege'i melelete anaga neheti'ahana. Yesu analo'i enebesise bona'i enele'mo bati hu'ehina yabe.

³ To Felosi bona'i mone'amagi ai nohinalo ete fi taga nehite loka he'ahana: Lali keya kaguti henana ni'igo bo moneuba liha'amofihi fa'mene le'mo he'milenogo bati huto ni'ifiye? ⁴ Yesu lu epi'ehina: Lenali mono bukugu bu gelete ana ka mekeheli'ahanafiye? Ya'ma kagaguti go'ehina: *Yata'a kanagu Hu'mau bomo hiti a'mo hiti lolo hu molo'ehina yabe.* ⁵ *Ya lolo hu'ehinagi bouba ito'afihi afo'afihi noha'atitiguti he'mito liha'a le'moto bigo etali nupa hite minete moneko bona'i minala'ibe.* ⁶ Etali loe bona'i meminese hite'atiti moneko bona'i nemina'ina yabe. Hu'mau etele'mo moneko hu'ehina alobole lenali bona'magita loko mehi etatalo. ⁷ Ya ligo Felosi bona'magi loka he'ahana: Koyapa Moseu kaga molo'ehina'auga bo moneuba liha'amo'mu fayahi goloto li emitto le'mo he'milube'mu hu'ehinaya henabe lutobe? ⁸ Yesu lu epi'ehina: Moseu komopatinigu sibina huse'na kehelito fayahi agobo luto liha'amo le'mo he'miloto ya hilina ni'ibe. *Yata'a Hu'mau asaga lolo hu'ehina kana'agu ya he'miloto meni'ibe.* ⁹ Nani lu nolepupe. Bo moneuba liha'a fato bolo mebu'ehinamofihi le'mo he'miloto fato a'i lilina huto gumina nofalabe, Yesu ya luto lu'ehina yabe.

¹⁰ Ya ligo koko pana'amagi lu emi'ahana: Yana huse'namo ni'igo bomouba liha'a meliloto fa'mene minolenogo bati huto ni'inagihe, lite li'ahana. ¹¹ Yesu lu epi'ehina: Asaga boana'magi enali ya'mana kaga melilana'mu yabe. Hu'mau

ai bo luga'amagihi amuya epi'ehina, enali ya'ma bomagigo lilana'mu yabe. ¹² Kehelilo. Bo enali komopa'anigu kaga fato fato'i ni'ina'mu lite ana'i menelibe. Bo luga'amagihi ito'anifu a'i melise minose bo enegetelata nehabe. To bo luga'amagihi enugufa laga hago ana'i melise neminabe. To luga'a bomagi kokuluma kapolo enekesa keheli emite minete mono ka fato fato melugu leli'ali hilune lanamagi liha'ani melise minalune lite lu laga hite neminabe. Bo moneuba ya'ma kaga keheli bati hilube lilina ai keheli bati hino.

Yesu yagapana'i lusa gi epolo'ehina

Mk 10:13-16; Lk 18:15-17

¹³ Ya'mana yupahi enali yagapana'i lagaso meso'a Yesutoga enele'mete e'ahana. Enali Yesu enugufalo yahi liloto nunumu hu epalalibe lite yabe. Ya nehago ana bona'i Yesuhi koko pana'amagi ka epeki'ahana. ¹⁴ Yesu lu'ehina: Lenali yagapana'i he'mi epelenogo nanitoga eno. Lenali enele'mo memalalo. Kokuluma kapoya yagapana ya'ma'asimagihina ni'ibe. ¹⁵ To Yesu enugufalo yahi liloto lusa gi epoloto he'mi epoloto bu'ehina.

Neheya kola bo fe'noha'a babu lito nina bo

Mk 10:17-31; Lk 18:18-30

¹⁶ Mone yupahi bo moneuba Yesutoga nehetiloto loka ho'ehina: Tisao, nani hetofa suhi hena huto huloto'ni minoba minoba hepa'i lilube? ¹⁷ Ya ligo Yesu lu emi'ehina: Hena hibe luto hetofanamu noloka nohane? Moneko kene'isi nohina Hu'ma aisigo bati hu'ehibe. To

kai minoba hepa'i lilube lutomo keya ka li pili koloto mege'i molobo. ¹⁸ To ana bouba Yesuhi loka ho'ehina: Hena keya kabe? Ya ligo Yesu lu emi'ehina: Keya ka ma luto ni'ibe: *Kai bona'i ho mefilibo. Kai bo alobole etele'mo loko mehubo. Kai gumina mefolobo. Kai bo mone'mofihi faga faga lu meemibo.* ¹⁹ Kai itokafinogo afokafinogo agoya hu etimibo. To kaika kele'mo bati hilana suhi luto kalalukagihine ene'mo bati hubo. ²⁰ Ya ligo neheya kola bouba lu'ehina: Ya'ma asaga keya ka nani liyafa huto mege'i amolo'ohube. Ana'ina mone'a henana hiti hilube? ²¹ Ya ligo Yesu ana neheya kola bomofihi ma luto lu emi'ehina: Kai bati huto minalube lutomo asaga fe'nohaka buto bona'i noepito efahi lilotoka guna ito musufalo bona'i epibo. Ya hitogo hetofanaka kokulumalo minalibe. To kai ya huloto nani'i oto nemege'i molobo. ²² Ya'mana neheya bouba Yesu lina kaga keheliloto ipagu gabu gigo ginaga fina bo kaga meluse bu'ehina. Hena'mugope ai fe'noha'a babu lu'ehina bo nohuto ai ana fe'noha'a fato bona'i meepilube luto'a ekesa kehelito bu'ehina yabe.

²³ To Yesu koko pana'a ma luto lu epi'ehina: Nani ma'naka luto lu nolepube. Fe'noha'a hiti bouba ai kokuluma kapo'alo tilinaya aitoga sipi keta hu etalina'mu yabe. ²⁴ Nani mone'a hiti kaga lu lepilube lu'ehina. Kameli yagauba kata hetise neka'mofihi hokolo kapo'agu nesi'asi keta besinogo tilinaya to fe'noha'a babu luto nina bouba Hu'mamofihi kapo'alo bilube'mu hilinaya sipi keta besilina'mu yabe luto Yesu lu epi'ehina yabe. ²⁵ Enali koko pana'a ya'mana kaga'a ke-

helilete topa helete ma lite li'ahana: Ya latago minoba minoba hepa'i kuyu'afu lilinabe? lite Yesuhi loka he'ahana. ²⁶ Ya lago Yesu enubugu enogo fiya iloto ma luto lu epi'ehina: Ma melugu bona'magi ya'manana mehilana'mu yabe. Hu'mau aisigo asaga'na lolo hilina'mu yabe.

²⁷ Yesu ya ligo Pitau kaga'alo nona'a lu emi'ehina: Kai bu gobo. Lali asaga fe'nohati he'miloto kai'i kemege'i moloto noone. Ya nohuta lali henana liluta ni'ibe? ²⁸ To Yesu ma luto lu epi'ehina: Nani ma'naka luto lu nolepube. Alihi asaga'namagi yuhufanago lolo hilina yupahi Kokulumaguti limi'ehina Bo ai fana mehenagu minoto kibina bomofihi kefa hisalo minalina'mu yabe. To nani'i nemege'i melete mine'ahana bomagita ya'mana yupahi 12 kefa hisalo minalana'mu yabe. To lenali ya hilete Isilaeli naga'i 12 magihi kaba hi epalalabe. ²⁹ To enali bona'i luga'amagi nani kumu lite enekesa yigilete noha'anifi enogona'anifi enetali'anigifi ito'anigi afo'anigihifi yagapana'anifi to foya'anifi he'milete nanitoga alanamagi enali anana'anilo babu lite lilana'mu yabe. To enali bati huto minoba minoba hepa'i lilana'mu yabe. ³⁰ Ya hu'ehina babu bo luga'a yatai yata'a kohe kohe hite nebanamagi aliha'a yupahi alihi alabe. To babu bo luga'a enali alihi nebanamagi alihi yupahi enali kohe tete bilana'mu yabe. Yesu ya'ma luto lu'ehina.

20

Bai naga foyagu lili'na bo

¹ Kokulumamofihi kapo'aya bo mone'mofihi sipi foya'a ni'ina suhi luto ni'ibe. Ya hu'ehigo ai mone etehi folugu'i heleko limito buto bai nagami lolo hilina nose'na foya'agu kifi'na li etalana pana'i noenele'mabe. ² Ai enali luga'a lili'nalo pana'i hiti kaga lilete mone kina mone kina yatai lilana lili'nalo lilana'mu yabe lina kaga komopa'ani monetoga nemalabe. Ya luto lu epoloto ai bai naga'i nose'na foya'agu enoho lifigo bite lili'na lilune'mu nebabe. ³ To yege ti olopa nohago bo luga'a hepa'i folagaha'agu fa'mene fuli nehago ai bu enogo'ehina. ⁴ Ya huloto ai lu epi'ehina: Lenali bite foya'nigu lili'na lilenogo nani mina eto huto lepilube. ⁵ Ya ligo enali bi'ahana. To fuligaha belo kanalo hiti to utehi yege liyofu nohina kanalo hiti ana suhi hu'ehina yabe. ⁶ To yege limi falalube'mu nohigo tauniga nobinati bo luga'a ho tilete nehago bu enogo'ehina. Ya huloto ai ma luto lu epi'ehina: Hena hu'ehigo lenali yatai malo fa'mene ho tilete nehabe? Kana su halina'mu yabe. ⁷ Enali ka'alo nona'a lu emi'ahana: Bo moneuba lili'na melimigo fa'mene nohune li'ahana. Ya lago ai lu epi'ehina: Lenali hiti ka'muya abite bai naga'i foya'nigu lili'na lilo.

⁸ To sinihi gise'na nohigo ana foya afo'afu kaba bo'a kehe iloto ma luto lu emi'ehina: Kai lili'na nelina bona'i kehe ito mina epibo. Alihi e'ahana lili'nalo panatogati hapi fito mina epimo buto yata'a kohe tete ete lili'na li'ahanamagihi alihi epitogo su heno. ⁹ To enali yege limi falalube'mu nohigo ete lili'na li'ahana bona'i kohe tete ete mone kina mone kina li'ahana. ¹⁰ To kohe tete

ete yata'a lili'na li'ahanamagi nehetilete lali efahi enohoto babu lito li nupa lite enekesa yigi'ahana. Ya hana moneko suhi hite mone kina mone kina li'ahana. ¹¹ Enali ana mina'ani lilete enugufagu logo bigo gulu gulu foya afo'afihi ma lite ka emeki'ahana. ¹² Ya'ma alihi e'ahana bona'i lili'na hupamone kanasi li'ahana mina'ani lali limi'ahata moneko legege suhi luto epi'ahane. Ya hu'ehina lali keta lili'na sipi yege lanalo logobi hiti hiti huto lagabu lili'na li'ohune. ¹³ Enali ya lite lago enali kagalo nona'a foya afo'afu ma luto enali folagaha'anigu mone nohina bomofihi lu emi'ehina: Nalaluo, nani kele'mo negi noto faga melu keto'ohube. Kaga lutofi mone kinalo lili'na lilabe lugo komopati monetoga yata'a melelete alihi lili'na li'ahabe. ¹⁴ Kai efahaka lito hepakaga bubo. Efahi kimi'ohuna suhi luto alihi ete lili'na li'ahana bona'i epilube'mu nohube. ¹⁵ To hena hu'ehibe? Ya'mana nani'ni efaha'niloti ana'ina mone li huto hilube lilunaba bati mehilina ni'ifi? Nani hetofa suhi nohu ketonamo ya'mana hapa'nimu luto nani'i kipakafa nonahafihe? Ya luto foyamofihi afo'afu lu'ehina fono ka yabe. ¹⁶ Ya luloto Yesu ma luto molo emito lu'ehina: Ya'mana suhi luto bona'i enali alihi alanamagi kohe talana'mu yabe, to bona'i enali kohe tete alanamagi enali alihi bilana'mu yabe.

Yesu fililinamofihi kaga'a loegi monegi yupahi lu'ehina

Mk 10:32-34; Lk 18:31-34

¹⁷ Yesu Yelusale hepatoga bilube'mu nohuto 12 aposolo naga'a hiti enele'moto bu'ehina. Enali

kapo melete nebite Yesu sumi ka ma luto lu epi'ehina: ¹⁸ Lenali kehelilo. Lali Yelusale hepato yatai notune. To nani Kokulumaguti limi'ohuna Bo, enali nele'mete bite sipi mono bona'i to keya kaga lu enelepise bona'i enali enayanuga bilana'mu yabe. Enali ka foya li netete to ho fililune lite kaga lu hetofa hilana'mu yabe. ¹⁹ Ya hilete enali Lomu gamanilo nele'mete binogo enali kiya yokolo ka li netete to naga osatu nibi yigilete to malipu yafalo noho fililana'mu yabe. Ya hinogo loegi monegi yegegu aku'i ho tiluna'mu yabe.

*Yemesiugo Yoniugo etali kaba bole
minalu'ibe'mu li'aha'ina*

Mk 10:35-45

²⁰ Ya'mana yupahi Yemesinogo Yoninogo ito'atitifu, Sebetihi liha'auga ana pana'ale Yesutoga etele'moto oto melugu lipito minoloto mone'nalo loka halube'mu hu'ehina. ²¹ Ya nohigo Yesu ma luto loka ho'ehina: Henanaka'mu nokebesibe? Ya ligo ai Yesuhi ma luto lu emi'ehina: Ma pana'ni loemo neha'ina kai alihi gihiti bo lolo nohitogomo moneba kayahi lamaga'aga minenogo moneuba kayahi soga'aga minenogo hila'ibe lutoka kaga molobo lu'ehina. ²² Ya ligo Yesu ana a'i lu emi'ehina: Noloka nohata kaga hapa'a hena kaga nolufi luto keheli bati mehuse nolane. Nanitoga huto hilina ekesa nagami'i naluna legitana ni'inagi letaliba ana konugutiba nala'ina ni'ifihe? Ya ligo etali li'aha'ina: Le'ali nalu'ina'mu yabe. ²³ Ya la'igo Yesu lu etimi'ehina: Ma'naka lite letali nani ya'ma nagami konuguti nala'ina'mu yabe.

Ya hila'ina ninaya moneuba nayahi lamaga'aga minenogo moneuba nayahi soga'aga minenogo hila'inamofihi hapa'aya nani nasana'ni meni'ibe. Ya'mana kefa hisalo luga'a bona'magihina yabe luto, nani afo'nifu li loloba hu epolo'ehina yabe.

²⁴ Enali nayahi luga luga su hago aposolo naga'magi ya'mana kaga kehelilete ana kogunale ka etemeki'ahana yabe. ²⁵ Ya nehago Yesu kehe i nupa huloto ma luto lu epi'ehina: Lenali keheli'ahabe. Kibina bo mone'mofihi naga'a mone naga'magi enele'mo laba hilete enali kaba nehi epalabe. To enali sipi bomagi boana'magi labaga liyafa hite lemege'i malalabe tite amuya kaga lilata nehabe. ²⁶ Ya'ma suhi lenali folagahatinigu memineno. Mone bo lenali folagahatiniguti sipi bo minalube lutomo ai lenali kele kele botini minoto lenehe'meno. ²⁷ Mone bouba lenali'i kaba hu lepalalube lilinauba ai lenali koko kako panatini mineno. ²⁸ Ya'ma Kokulumaguti limi'ehina Bo ai ana suhi huto nohibe. Bona'magi aito lili'na he'mete li etalabe luto meo'ehina yabe. Ai boana'magitoga lili'na li epoloto enehe'malube luto o'ehina. To ai boana'magi kumu luto gufa'a he'miloto asaga boana'i foipana'ani pa so epalalube luto o'ehina yabe.

Etubu pisi lu'ehina bo loemo Yesu etele'mo bati hu'ehina

Mk 10:46-52; Lk 18:35-43

²⁹ Enali Yeliko hepa'i he'mite nebago babu boana'i enemege'i lifite bi'ahana. ³⁰ Etubu pisi lina bo loemo kapo beleha'alo neha'inagati Yesu noabe lana'a kehelilete sipi kehe ilete ma lite li'aha'ina: Tebitihi Pana'ase. Kiginaga fi

le'emibo. ³¹ Ya nela'igo babu boana'magi bo-hoya ka lite etubunepa ilete he'miliyo li'ahana. Enali ya lana etali mekehelise koyo koyo ite kehe napa ite li'aha'ina: Tebitihi Pana'ase. Kiginaga fi le'emibo. ³² Ya la'igo Yesu ho tiloto kehe i etimiloto ma luto etoloka ho'ehina: Nani hena hu letatalugo nela'ibe? ³³ Ya ligo etali lu emi'aha'ina: Sipi Bo, kai le'ubuti'a li gili hu le'etalane luto nolu'ibe. ³⁴ Ya la'igo Yesu keke'i sipi lu eto-toloto yaha'a ana bomale'i etubulo meko nohigo ana'asilo mele'isi etubu'atiti i gili higo asaga'na bu gelete Yesuhi mege'i melete bi'aha'ina yabe.

21

*Yesu sipi bo lolo huto Yelusale hepalugu ti'ehina
Mk 11:1-11; Lk 19:28-40; Yn 12:12-19*

¹ Enali Yelusale'i o leba telete Betefasi hepa kegi'a Oliba kosagu neheta'ahana. Ya hilete Yesu aposolo pana'a loemo ma luto lu etototo etoho lifi'ehina. ² Letali hepa'i monelugu nehetele ana hepalugu toki yaga naga i'ehinogo nala'a hiti nehinogo bu gala'ina'mu yabe. Letali ana yaga naga'a gulu fete etele'mete nanitoga aliyo. ³ To bo moneuba kaga mone nolinogomo ma lite lu emiliyo: Sipi Bouba lili'na lilube'mu yabe li'inogo ai hololu luto letiminogo ana yagale yete aliyo.

⁴ Ya'manana huto hilinaya koyapa'i kaga lu huto huto bouba kaga mone ma luto lu'ehinalo pa salina'mu yabe:

⁵ Lenali Yelusale hepatoga neminana bona'i ma lite lu epilo:

Bu galo, lenalitoga kibina botini noabe.

Ai koyone bo,
 ai toki yaga gupisalo minoto noabe.
 Ai toki yaga ikele'amofihi gupisalo
 minoto noabe.

⁶ To loe aposolo bomale'i kohe toga bite Yesu lu etimi'ehina suhi li'aha'ina yabe. ⁷ Etali toki yaga lalamehi etele'mete a'igo enali kefe'ani toba hete ana toki yaga gupisalo mele'ahane. Ya hago Yesu ana toki yaga gupisalo tito minoto bu'ehina. ⁸ Ya nehago babu boana'magi gukete'ani toba hete kapogu molo helele tete nebago to luga'a bona'magi yafa yaha'a yegete kapogu melete bi'ahana. ⁹ To enali kohe toga bana bona'i hiti to alihi bana bona'i hiti ma lite kehe napa i'ahana: Tebitihi Pana'a yege filo. Sipi Bomofihi gi'alo ma noana bomofihi Hu'mau lusana emilibe. Hu'mamofihi lenegelo bi emilo. Ya lite babu boana'magi kehe napa ite li'ahana yabe.

¹⁰ Yesu Yelusale hepalugu notigo ana hepalugu boana'i bu gelete henana huto nohifi lite ho ti бага ite ete li yege yege hilete li'ahana: Ya'ma bo kuyu'afube li'ahana? ¹¹ To babu boana'i Yesu hiti kapo melete banamagi ma lite li'ahana: Ai kaga lu yege hose bomo Yesu Nasalete hepato Galili kegi'a bomo nohibe.

Yesu mono nonuga ti'ehina

Mk 11:15-19; Lk 19:45-48; Yn 2:13-22

¹² Yesu mono nonuga tiloto babu bona'magi bisinisi melete ana'ina'ani salimi hila to mina fila hite nehana ya'ma bona'i hesi'ehina. To hitalo efahi senisi hila to hitalo minete nama salimi hila nehanana libe behe hube huto li fulugu felege nobito enele'mo tili tele hu'ehina. ¹³ To ai kaga

ma luto lu epi'ehina: Mono bukugu Hu'mau ma luto kaga koyo'ehina: *Nani noha'ni numuna noha'ni yabe lite gi'a nehabe.* Ya hu'ehina lenali ana nohi guminalo bomagihi suguna hepa'ani li lolo nehabe.

¹⁴ Ya luloto Yesu mono nonuga nohigo enubu pisi lu'ehina bona'i luga'a hiti to enalapusa sibina hu'ehina bona'i luga'a hiti enali Yesutoga ago enele'mo bati hu'ehina yabe. ¹⁵ Ya huto Yesu hetofana li huto nohina'mu lite yagapana'i mono nonugu nehanamagi sipi kehe ilete: Tebitihi Pana'a yege filo li'ahana, ya nelago mono bo hiti to keya kamofihi tisa bo hiti enali bu gelete enitaluga logo bi'ehina yabe. ¹⁶ Ya higo enali bu gelete Yesuhi ma lite lu emi'ahana: Ma nelana kagaba keheli'ahapihe? Ya lago Yesu lu epi'ehina: Nani keheli'ohube. Mono ka mone ma luto nina lenali leka mese'ahana ni'ifihe? *Kai lagaso yagapana'i hiti to yagapana ikiliha'a hiti enali Hu'mamofitoga enegelo bi emilabe.* ¹⁷ Ya luto lu epiloto ai enalitogati he'miloto Betani hepatoga buto ana folugu'i mino'ehina yabe.

*Yesu nemuya yafa ka emekigo hosopa i'ehina
Mk 11:12-14, 20-24*

¹⁸ Yesu Betani hepatogati etehi i behe huto Yelusale hepato noago kapogu kau'na ho'ehina. ¹⁹ Ya higo ai nemuya yafa kapo beleha'alo nina bu goloto buto legeya'a ni'ifi luto bu gana haya'ago ni'igo ana yafamofihi ma luto lu eto'ehina: Kai alihi yupahi legeyaka huto mehiliba. Ya ligo ana'asilo mele'isi ana nemuya yafa haya'a hiti to lufusa'a hiti logo bi su ho'ehina yabe. ²⁰ Ya

higo Yesuhi koko pana'amagi topa helete ma lite li'ahana: Hena suhi luto nemuya yafa mele'isi logo nobibe? ²¹ Ya lago Yesu ka'anilo nona'a ma luto lu epi'ehina: Lenali lenekesu meheni. Lenali komopatini nanitoga melelete lenali loe lae komopatini meminalina nani ma nemuya yafamofihhi hu'ohuna suhi hilana'mu yabe. To lenali ya'ma sunogo mehilana'mu yabe. Ma kosamofihhi ma lite lu emilana'mu yabe. Ma kosa ho tito hege nagamilugu limibo lilana lenabaga liyafa huto limilina'mu yabe. ²² Lenali komopatini Hu'mamofitoga melelete ana'ina mone kumu'i nunumu hilana ana nunumutinilo nona'a lilana'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Kiya'afitogati kibina bo li'ahane lite Yesuhi loka he'ahana

Mk 11:27-33; Lk 20:1-8

²³ Yesu mono nonuga aku'i oto tito minoto boana'i kaga enelepito mino'ehina. Ya nohigo enali mono bo hiti to Isilaeli hepato enikibina bo hiti enali Yesutoga elete ma lite loka he'ahana: Hiya'agati lito o'ahata suhi li huto nohane? Ya'mana suhi kuyu'afu kelep'i'ehina suhi nohane? ²⁴ Ya lite loka hago Yesu ka'anilo nona'a lu epi'ehina: Nani ana huto kaga mone'ya lenoloka halube. To lenali kaga lenoloka haluna kaga lu niminogomo nani ana huto kagatinilo nona'a hiya'agati lito o'ohuna suhi li huto nohufi lu lepilube. ²⁵ Ya yagi Yoni bona'i nagami'i folo epolo'ehina, ya'mana nagami'i folo epolose'na hiya'agati o'ehibe?

Hu'mamofitogati o'ehifi to ma melugu bomag-itogati o'ehibe? Ya luto enoloka hago enali ya'mana kaga kehelilete musi musi ka lite ma lite li'ahana: Hu'mamofitogati'na yabe liluta ai ma luto lilina'mu yabe. Hena hu'ehigo lenali Yonihi komopatinigu li menemalabe lilina'mu yabe. ²⁶ To ma melugu bona'magihina yabe liluta ya asaga boana kumu'i lelesa nolibe. Hena'mugope enali asaga'i Yoni kumu kaga lu yege nohana bo nohibe lite komopa'ani neeminamo yabe li'ahana. ²⁷ Ya lite lilete enali Yesuhi ma lite lu emi'ahana: Lali mekeheli'ohune. Ya lago Yesu lu epi'ehina: Hiya'agati lito o'ohuna suhi nani li huto nohufi nani ana huto hapa'a lu melepilube.

Kogunale loemale'i bame ka'atiti

²⁸ Ya hu'ehina ma kaga lenali hena hibe lite lenekesa nekehelibe? Bo mone'mofihi pana'a loemo mine'aha'ina yabe. Mone yupahi pana'a yege'a nohinaga buloto ma luto kaga lu emi'ehina: Pana'ni, kai yatai foyagu buto lili'na libo. ²⁹ To pana'auga baga li gofa hoto lu'ehina: Nani ya lili'na meliluna'mu yabe. Ya luto luloto alihi minoto komopa'a i gelehe huloto foyaga bu'ehina yabe. ³⁰ Afo'atitifu mone pana'amofihi ana luto lu emi'ehina yabe. Ya higo mone pana'auga afo'atitifihili lu emi'ehina: Afo'niga nani foyagu buto lili'na liluna'mu yabe. Ya luto faga o'yo luloto ana foya'anigu lili'na buto meli'ehina yabe. ³¹ Yalo lenali lu nimilo luto Yesu lu'ehina: Ya'ma loe pana'male'i kuyu'afu afo'atitifu lu etimina kagalo mege'i molo'ehibe? Ya ligo enali Yesuhi

lu emi'ahana: Yege pana'auga yabe lite, ya lago Yesu ma luto lu epi'ehina: Nani lusiga luto lu nolepube, takisi efahi nelina bo hiti to mokolo ana'i hiti enali kohe tete Hu'mamofihi kapo'agu nebabe. ³² Hena'mube? Yoniu lenalitoga oloto ai mino bati huto minosemofihi hapa hapa'a lenelepi'ehina lenali ai kaga'a keheli meemi'ahabe. Ya hago enali takisi efahi lise bo hiti to mokolo ana'i hiti enali Yonihhi kaga'a aliyafa hi'ahabe. Lenali ya'manana huto hina abu ge'ahanaya lenali alihi komopatini i gelehe hite li latahatinigu memele'ahabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

*Foipa bomagi bai naga'i foya kaba
hi'ahanamofihi bame ka'a*

Mk 12:1-12; Lk 20:9-19

³³ Ma bame ka mone'ya aku'i kehelilo, luto Yesu lu epi'ehina. Bo mone'mofihi sipi foya ni'igo ana foya'agu bai naga'i hekololoto gegisa hu bego hu'ehina. Ya huloto yatama nohi ana foyagu giloto bai nagami'a letise'na mone lolo hu'ehina yabe. Yalo ai ana foya bisinisi malalube'mu hina bomofihi yanuga bi'ehina. Ya huto emiloto ai ana foya afo'afu bonohi foto kapoga bu'ehina yabe. ³⁴ Alihi nose'na'a li nupa huse kana'a o leba tolago ai lili'nalo pana'a enoho lifigo bai naga'i foyagu lili'na nelina bo nehanalo bi'ahana. Ai nose'na luga'a nimilabe luto enoho lifigo bi'ahana yabe. ³⁵ Ya higo enali ana foyagu lili'na nelina bomagi koko pana'a enele'mete bilete mone'amofihi osahi nehete mone'amofihi ho fala nekite to mone'amofihi efa kosatu he'mibe

molobe hite i yopo hi'ahana yabe. ³⁶ Ya hago foya afo'afu koko pana'a mone'a hiti aku'i enoho lifi'ehina yabe. Ai babu luto enoho lifi'ehina yabe. Ya higo enali foyagu lili'na nelina bomagi ana suhi hite enegene mane ilete yata'a hi'ahana suhi hi epele'ahana yabe. ³⁷ To alihi ai'a pana'a ho lifigo enalitoga limi'ehina. Ya nohigo afo'afu ma luto lu'ehina: Enali pana'nimofihi kaga'a keheli emilana'mu yabe. ³⁸ Ya higo enali foyagu lili'na nelina bomagi ana pana'a bu gelete ma lite musi musi ka li'ahana: Ya'ma bouba ai afo'afihi fe'noha'a li su halina'mu yabe. Lenali ho tilo, lali mana pana'a ho fililototi ya'mana foya'a laliti lilune. ³⁹ Ya lilete enali ana foyaguti le'mo fegutoga melelete ho fili'ahabe.

⁴⁰ Yalo lenali henabe lite nekehelibe luto Yesu enoloka ho'ehina: Alihi foya afo'afu oloto foyagu lili'na nelina naga'i hena hu epalalina ni'ibe?

⁴¹ Ya luto Yesu enoloka hago enali ma lite lu emi'ahana: Ai oto ya'ma foipa bona'i enele'mo asaga'i sibina hu epoloto enahalina'mu yabe. Ya huloto ai ana foya'a lito fato bo epinogo kaba ne-hite kana nose'na'a huto nohinogo enali lite bite foya afo'afihi ai'a luga'a emilana'mu yabe. ⁴² Ya lite lago Yesu ma luto lu epi'ehina: Mono bukugu kaga mone ma luto nina lenali mekeheli'ahafihe? Lili'nalo bomagi ya'ma efahi

bati mehina efahi yabe lite li he'mi'ahana.

Yatai ya'mana efahuba nohi nekisa'a li tokolo hu'ehibe.

Sipi Bouba ai ya'mana suhi li huto higo lali bu gota laga gofa hibe.

⁴³ Ya'mu luto nani lu nolepupe. Hu'mau ai kapo'a lenalitogati lenebe silito fato boana'magi enali bati lili'na ma melugu lite nehilanamagihi epilina'mu yabe. ⁴⁴ To mone bouba ai ana efapo gupisalo heleko malalina ai ibe laga hube huto gufa'a nesi nesi hilina'mu yabe. To ya'mana efahuba bo mone'mofihi limo ito i lilika ilinaya ana bo gufa'a mumusopa lolo hilina'mu yabe.

⁴⁵ Enali mono bo hiti to Felosi bo hiti Yesu lu'ehina bame ka kehelilete lalitoga lu moloto nolibe lite akeheli'ahana. ⁴⁶ Ya hilete enali yato lilune'mu nehana. To Yesu kumu lu yege hose bo nohifi boana'magi lite nehite Felosi bomagi enali kumu koli hi'ahana yabe.

22

Ana'i kata nehite sipi nose'na nosemofohi bame ka'a

Lk 14:15-24

¹ Yesu bame ka mone hiti ma luto lu epi'ehina: ² Kokulumamofihi kapo'aya gihiti bo mone'mofihi hapa'a legita huto ni'ibe. Gihiti bomofihi pana'auga liha'a li'ehigo afo'afu sipi nose'na laita hu'ehina yabe. ³ Ya huloto koko pana'a enoho lifigo enali bite bona'i nose'na nalabe lite kehe i'ahana, ya hago ana bona'magi mebilune li'ahana yabe. ⁴ To ai koko pana'a aku'i mone'a enoho lifito ma luto lu epi'ehina: Nani bona'i kehe i'ohuna bonatoga lenali bite ma lite lu epilo: Hohe, hohe. Lenali kehelilo. Nani nose'na ali loloba hu'ohube. Nani bulumaka yaga'ni bo'a hiti to yagakafa giliba'a hiti hoto linohi bi'ohube. To asaga'naya ali loloba hugo

nose molose huto ni'ibe. Lenali ete ana kata nohuna nose'na nalo. ⁵ Ya luto lu epigo enali koko pana'amagi ana kaga lite bite kehe ina ana bona'magi ana kaga kosele'ani enahago mekehelise bu folola e felela hi'ahana yabe. Moneuba foya'aga nobigo moneuba bisinisi lili'na'alo nobigo hi'ahana yabe. ⁶ Ya nehago luga'a bona'magi ana gihiti bomofihiko koko pana'a enayato lilete naga osatu luga'a nebiyigite to luga enoho fili'ahana yabe. ⁷ Ya hago gihiti bouba italuga logo bigo gimi bo'a enoho lifigo bite koko pana'a enehe'ahana bona'i noha'a gobe posa gibe hite enoho su he'ahana. Ya hilete hepa'ani logo goyoboto su he'ahana yabe. ⁸ Ya huloto gihiti bouba koko pana'a kehe iloto ma luto lu epi'ehina: Ana kata huse nose'naya laita huto li loloba hu'ohuta ma ninaya to bona'i kehe uta bona'magi hapa'ani bati mehigo meabe. ⁹ Ya hu'ehinagi lenali kapo loe lae hu'ehinalo bite nehite bona'i bila ela hilana enali'i kehe i nupa hite enele'mete enogo ana kata nose'na nalabe. ¹⁰ Ya luto lu epigo ana koko pana'amagi kapolo kapolo bite mine baga i'ehite bona'i mana'afi to sibina hana'afi kapolo huto hana kehe i nupa nupa hite enele'mete ago enali ana kata nehana nohi li bai tete mine'ahana.

¹¹ Enali boana'i tite mine su helago gihiti bouba bu enagalube'mu nonuga ti'ehina. Ya huloto ai bo mone gukete mana'a li mehekolo'ehina bo nohina bu go'ehina. ¹² To gihiti bouba ya'mana bo ma luto lu emi'ehina: Nalaluo, kai hena hibe luto kimi'ohuna gukete mana'a mehepise ma nonuga ti'ahane? Ya luto loka hago ana

bouba ai kaga meluse fa'mene mino'ehina yabe. ¹³ Ya higo gihiti bouba koko pana'a ma luto lu epi'ehina: Lenali ma bo gilo, yato naga ite fegutoga he'mi melenogo ai metepugu minalibe. Ai ana metepugu nohuto yibi nama huloto baga yogo'a henibe yugupobe hilibe. ¹⁴ Yesu kaga'a lu pa so su hoto lu'ehina: Hu'mau bona'i babu lito kehe ilata nohibe. Ya huloto ai ana bonaluguti mone'isi mone'isi enele'malina'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Takisi efahi he'misemofih i hapa'amu Yesuhi loka he'ahana

Mk 12:13-17; Lk 20:20-26

¹⁵ Enali Felosi bona'magi Yesuhi fi taga huto kaga loka mika halune lite enali lu keheli'ahana. ¹⁶ To enali pana'alobo'ani hiti to Helotihi pana'alobo hiti enoho lifigo Yesutoga bite ma lite li'ahana: Tisao, kai ma'nakago lu epilata nohanogo lali akeheli'ohune. To kai ma'nakago luto Hu'mamofih i hapa'amu babu boana'i kaga lu enelepilata nohane. To kai moneko bomofi kumuko luto kekesa yigiba yigiba mehulata nohane. Kai asaga bona'i moneko kagago lu epilata nohata bo nohane. ¹⁷ Ya hu'ehinagi kai ma kaga lu limibo. Kai henabe luto kekesa noyigine? Lomu gamani bomofito takisi he'milata nohutaba lali keya kagati li gofa nohopi to bati huto nohe'mune? Ya, kagatilo nona'a lu limibo. ¹⁸ Yesu mi'i malalune'mu nehana kaga'ani akeheliloto ma luto lu epi'ehina: Lenali fagalo bona'i. Lenali henabe lite nimi'i nemalabe? ¹⁹ Takisi efahi legeya'a mone'a li

nelepilo. Ya ligo enali efahi legeya'a mone li emi'ahana. ²⁰ Ya hago ai li enelepiloto enoloka ho'ehina: Ma okaba'a hiti gi'a hiti kiyi'afihina ni'ibe? ²¹ Sipi Lomu kaba bomofihina'a ni'ibe, li'ahana. Ya nelago Yesu ma luto lu epi'ehina: Ya hinogomo Lomu kaba bomofihina nasana'a emilo, to Hu'mamofihina nana'aya Hu'mamofitogago emilo, luto Yesu lu epi'ehina yabe. ²² Yesu ya luto kaga'anilo nona'a lu epina kaga hapa'a kehelilete keka keka lataha'anitu hilete abifa hi'ahana yabe.

Bo fili'ehinagati aku'i ho tisemofihina hapa'amu Yesuhi loka he'ahana

Mk 12:18-27; Lk 20:27-40

²³ Ana yupahisigo Satusi bona'i Yesutoga e'ahana. Enali ya'mana bomagi filise bona'i aku'i ho metilabe lite lilata nehana yabe. Ya nehana bomagi Yesutoga elete ma lite loka he'ahana: ²⁴ Tisao, Moseu ma luto lu'ehibe. Bo moneuba yagapana'i meketose nohuto fililenogo ana bomofihina gonauba go'afihina a'i liloto yagapana'i fili'ehina bomofihina nona'a ketalina'mu yabe. ²⁵ To koyapa'i sebeni koguna mine'ahana, enogo'anifu liha'a liloto yagapana'i meketose fili'ehina yabe. ²⁶ Ya higo gona'auba ana a'i li'ehina ana huto yagapana'i meketose fili'ehina. Ya higo ana megesalo gona'auba ana a'i liloto ana suhi huto yagapana'i meketose fili'ehina. Ya hite asaga'i ana kogunamagi ana a'i lina yagapana'i meketese fili su he'ahana yabe. ²⁷ Ya hilago alihi ana ana'i fili'ehina yabe. ²⁸ Asaga bona'i fili'ahanagati aku'i ho tilana yupahi ana koguna

sebeni'a ho tilana ai ana a'iba kiyi'afihi liha'a lolo hilina ni'ibe? Asaga'i sebeni'a kogunamagi ana a'i liha'ani le'mo lolo hi'ahana yabe. Enali ya lite Yesuhi loka he'ahana yabe.

²⁹ Ya lago Yesu ka'anilo nona'a lu epi'ehina: Lenali mono ka hiti to Hu'mamofihi amuya'a hiti keheli bati mehi'ahabe. Lenali lenekesa yigise'natini asaga'i sibina hu'ehibe. ³⁰ Bona'i fili'ahanagati ho tilana yupahi bo hiti a'i hiti li bo aloba mehilana kokulumalugu agelomagi suhi hite minalana'mu yabe. ³¹ Ya hu'ehina ya'ma filise bona'i aku'i ho tise kagamofihi lenoloka halube. Mono bukugu Hu'mau ma luto lu lepi'ehina kaga mekeheli'ahafihe? Ai ma luto lu'ehibe: ³² *Nani Abalahahi afo'afita nohube, to nani Isakahi afo'afita nohube, to nani Yakopuhi afo'afita nohube*, luto Hu'ma lu'ehina yabe. Hu'ma ai fili'ahana bona'magi afo'anifu menohunagi enali minoba minoba bona'magihi afo'anifita nohibe, luto Yesu lu epi'ehina yabe. ³³ To asaga boana'magi Yesu enelep'i'ehinana'mu lite enegelo bi'ahana yabe.

*Kohe toto yata'a keya ka
Mk 12:28-34; Lk 10:25-28*

³⁴ Yesu lina kagauba Satusi bomagihi enabagalo ifi tago enali kaga meluse mine'ahana. Ya hite Yesuhi kaga'auga enoho fi tago kaga melise nehago Felosi bomagi be gelete enali Yesutoga ete li nupa hi'ahana. ³⁵ Ya hago keya ka tisa bo moneuba Yesuhi loka mika hoto mi'i malalube'mu huloto ma luto loka ho'ehina:

³⁶ Tisao, hiya keya kauba asaga keya ka enebe lig-
 ito sipi'a ni'ibe? ³⁷ Ya luto Yesuhi loka hago Yesu
 ma luto lu epi'ehina: *Sipi bo ai Hu'makafu yabe.*
Kai asaga kugufaka hiti kemehaka hiti kekesa
yigise'naka hiti to asaga komopaka Hu'mamofihi
aisigo emi su hobo. ³⁸ Ya'ma keya kaya ai kohe
 toto sipi keya ka ni'ibe. ³⁹ To ana megesalo keya
 kaya yata'a keya kamofihi suhi huto mone'ago
 huto nesi'a ni'ibe. Ai ma luto ni'ibe: *Kaika kug-*
ufaka le'mo bati huto kaba nohata suhi luto kigi
bonaka koyone hu epito enele'mo bati hu epolobo.
⁴⁰ Ya'ma keya ka loemale'i hapa'a lufusa'a lolo
 hite emalo ke'aha'igo luga'a Moseu lu'ehina keya
 ka hiti to kaga lu yege hese bomagihi enelepimofa'na huse'na'ani ifo etali etugupisalo nem-
 inabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

*Mesia kumu Yesu Felosi bona'i enoloka
 ho'ehina*

Mk 12:35-37; Lk 20:41-44

⁴¹ Enali Felosi bona'i li nupa hite analo nehago
 Yesu ma luto enoloka ho'ehina: ⁴² Lenali Mesia
 kumu hena hibe lite nekehelibe? Ai kiyi'afihi
 pana'a nohibe? ⁴³ Ya luto enoloka hago enali ma
 lite lu emi'ahana: Tebitihi pana'amo nohibe. Ya
 lago Yesu lu epi'ehina: Ya lanagi to hena higo
 Sikalafu'uba Tebitihi le'mo kugu higo ho tito Sipi
 Bo'nibe lu'ehinabe? Yalo Tebitiu ma lu'ehina:

⁴⁴ Sipi Bo Hu'mau ma luto nani Sipi Bo'nimofihi
 lu emi'ehina:

Kai nayahi lamaga'nilo minolotoka
 to nani fatehaka enoho su holenogo,
 melugu minelenogo,
 kai kigigusatu ifi to epalalane.

45 Tebitiu ai'a Sipi Bo'ni yabe luto gi molo'ehinamo to aku'i hena hibe luto Mesiau Tebitihi tata'afu lolo hilibe? Ya luto Yesu enoloka ho'ehina. 46 Ya luto enoloka hago bo moneuba ho tito Yesuhi loka mehalina'a hu'ehina yabe. Ya'mana yupahi Yesuhi kaga'alo koli hilete alihi yupaha'a loka mehe'ahana yabe.

23

Felosi bomagi hiti to kaga enelepise bomagi hiti hapa'ani Yesu lu kuguma hu epolo'ehina

Mk 12:38-39; Lk 11:43, 46; 20:45-46

1 Alihi Yesu babu boana'i li gehesa hite minana hiti to ai'a koko pana'a hiti kaga ma luto beto hu epi'ehina: 2 Kaga keheli bati huse bo hiti to Felosi bo hiti enali Mosehi keya kamofihi hapa'a lu hokolo hise minelata nehabe. 3 Ya hu'ehinagi enali kaga lu lepilate ya hilo ya hilo nelinogomo lenali enabaga liyafa hite enemege'i melete minalo. Ya hu'ehina mone'naya enali bati mehina suhi li huto nehinogomo lenali ana hapa'amofihi enemege'i memalalo. Enali babu kaga fato fato'i lilata nehanaya ana kaga enali'ani mege'i melelata menehabe. 4 Enali kaga lu keta fi epilate enali'ani mino saga hi'ehite enayatu meenehe'melata nehabe. 5 Asaga'na li huto hilata nehanaya enali bona'magi bu galabe lite li huto hilata nehabe. Enali mono ka fayahi ge'ahanana enogo gobisalo li hekelela to numuna fayahi ge'ahanana enayanugu sahi bila to yatama gukete'aniga naga ilago limila hite li hekelelata nehabe. 6 Mono nonugu enali Felosi bona'magi kefa hisa bati hinalo bona folaganugu

mino saga hite nehago asaga bona'magi lenebe tigite lenigitini bona enubulo li saga hilata nehabe. To asaga bona'i li gehesa hite nose'na nete minelata nehanagu ana hilata nehabe. ⁷ Enali bona'magi folagaha'anigu bite ho tite nehago asaga bona'magi enofokehi lite enugufaga soso hu epelelete Tisao lite ligiti halabe lite hilata nehabe. ⁸ Ya hu'ehina lenali kumu'i Tisao lite lenigi meheno. Moneko bo nohina aisigo tisa botini nohibe, ya hu'ehinagi lenali koguna ite minalo. ⁹ To ma melugu bo mone'mofihi afotifu yabe lite gi mehalo. Afotinifu moneko'isi ai'asigo kokulumalugu nohibe. ¹⁰ Enali lenikibina bona'i yabe lite lenigi memeleno. Lenali kibina botini mone'isi nohina ai Mesia nohibe. ¹¹ Ya hu'ehina lenali folagahatiniguti kaba botini ai lenali koko panatini mineno. ¹² To bo moneuba gi'a li saga huloto hutu hata hilina ai gi'a alihi melugu limo ilina'mu yabe. Bo moneuba gi'a li saga mehuse legeso huto minalina alihi sipi gihiti bo minalina'mu yabe.

Tisa bona'magi foipana hi'ahanamofihi hapa'ani Yesu lu hokolo hu epolo'ehina

Mk 12:40; Lk 11:39-42, 44, 52; 20:47

¹³ Lenali kaga keheli bati hulata bo hiti to Felosi bo lenali, ehethinio, kaba hite mino sepa ite minalo. Lenali loe ka luse bo nehabe. Lenali boana'magihi enubulo kokulumamofihi kasiha'a li hekini lelata nehabe. Lenalitini ana kapo'alo metise nehite boana'magi tilune'mu nehana ana kapo lenali li hokolo mehi epelelata nehabe.

¹⁴ Lenali keya kaga keheli bati huse bo hiti to Felosi bo, ehethinio, lenali kaba hite minalo.

Lenali loe lenabaga hiti bo yabe. Lenali keto ana'magihi nohi fe'noha'ani ka'i legelata bo yabe. To lenali ya'mana foipanatini yatama nunumu lilete ifi telata nehanabe. Lenali osahi lepilina'a hofa talibe.

¹⁵ Keya kaga kehelise bo hiti Felosi bo, lenali ehedinio. Lenali loe kaga lulata bo lenabaga kaba hilo. Lenali koko boti lilune lite mone bo ai mono kagatimofihi mege'i malalibe lite hege nagami beletoga to hepato hepato sa sa hilata bo yabe. Ya hite, koko panatini le'meletemo aku'i lenali logo kapolo lenalitini suhi lite le'mo meletata nehabe. Ya hu'ehina ai lenebege ligito babu luto foipana'a nominabe.

¹⁶ Lenali lenubutini pisi lina bomagita bona'i kapo enelepilune lite nehafiye? Ehetinio, lenali kaba hu bati hilo. Lenali ma lite lilata nehabe: Bo moneuba Hu'mamofihi mono noha'a gi holoto lusiga luto ifogati yabe lilinaya fa'mene yabe lilata nehabe. Ya hu'ehina bo moneuba fayaha'a lubo labo lina goli efapo gi holoto ma'naka luto ifogati Hu'mamofihi noha'a yabe lilina. Yalo ai ana lu'ehina ka'a mege'i moloto anana li huto hino. ¹⁷ Lenali lenubu pisi luto negi nagi bo. Henana ai sipina ni'ibe? Ai goli sipina ni'ifi to Hu'mamofihi noha'auga golimofihi le'mo lagaso nohibe? ¹⁸ To lenali ma lite lilata nehabe: Bo moneuba Hu'mamofihi emise nasana emilata nehana hita gi holoto ifogati ma'naka nolube nolina, ya bati huto yabe. Ya hu'ehina to emise nasana hitalo ninamofihi gi holoto ma'naka luto ifogati yabe lilina, yalo ai lu'ehina suhi lino. ¹⁹ Lenali lenubu pisi lina bo. Henana ai sip-

ina ni'ibe? Ai emise nasana sipina to nasana hitauba emise'namofihi le'mo gi nobibe? ²⁰ Ya hu'ehina to bouba ai Hu'mamofihi emise'na go emise hita gi holoto ifogati nolube lilina, ai asaga'na emise'na hitalo ninana hiti to ana hitamofi hiti kaga'amofihi lu amuya nomalabe. ²¹ To bo moneuba Hu'mamofihi mono noha'a gi holoto ma'naka luto ifogati nolube lilina, ai Hu'mamofihi sipi noha'a hiti to Hu'ma ana nonuga nohibe luto kehelito kaga'amofihi lu amuya nomalabe. ²² To bo moneuba kokuluma'i gi holoto ma'naka luto ifogati nolube nolina ai kefa hisa hiti to Hu'ma, anaga nomina bo hiti to bo ana kefa hisalo nohina'mu luto kaga'a lu amuya nomalabe.

²³ Lenali keya kaga keheli bati huse bo hiti Felosi bo, ehedinio. Lenali loe kaga lilata bo lenabagatini kaba hu bati hilo. Asaga'na yuhufa foyagu ni'inana guna ite nayahi luga luga su hago melelete nayahi su hana'amofihi Hu'mamofihi emilata nehabe. Ya hi'ahana lenali asaga kaga nekisa'aga sipi loto ninamofihi he'milata nehabe. Bona'i enele'mo bati huse kagafi, bona'i hiti koguna ito minose'nafi to komopatini monetoga molosemofihi kaga hapa he'milata nehabe. Nayahi luga luga su hana bati'na ninaloti nesi'asi Hu'mamofihi emise kaga mehe'milutaya ma sipina ninauba li yege halibe. ²⁴ Lenali lenubu pisi lina bo bona'i kapo enelepilune'mu nehafihe? Lenali guya nose'nagu ume'umeli noagomo hesi nehe'mite to kameli yaga noagomo lenali fa'mene asaga'i mikili helata nehabe.

²⁵ Keya kaga keheli bati hulata bo hiti to Felosi

bo, lenali ehedinio. Lenali loe lenabaga hiti bo lenabaga kaba hilo. Lenali kahi to lape'i gupisa'a loko sese hilata bo. Ya nehite guminanatin hiti to lenugufalo ni'inanatu komopa'agu li bai telata nehabe. ²⁶ Felosi bo lenali lenubutini pisi lu'ehina. Yata'a kahi komopa'a luga okala huto li gulu gulu luletogo alihi gupisa'aga hiti ana huto gulu gulu lilibe.

²⁷ Keya kaga keheli bati huse bo hiti to Felosi bo, lenali ehedinio. Lenali loe lenabaga hiti bo kaba hu bati hilo. Lenali kene mala mala hepa'i koholi penitu'i nefalana'a hite nehabe. Fegutoga bu go bati huse'a ninaga to komopa'aluga filise bona felisa'anifi to asaga'na kolo tuba inana fato fato'i babu luto bai toto minolata nohibe. ²⁸ Lenali ya'ma suhi lite nehabe. Bona'magi fegutoga lenugufa be gelete lenebebe sana bona'i nehabe lite lilata nehabe. Ya hana komopatinigu faga faga lusemofihi to kaga li gofa hosemofihi fato fato'i bai toto ni'ibe.

Tisa bomagihi osahi epilina Yesu lu huto hu'ehina

Lk 11:47-51

²⁹ Lenali keya kaga kehelise bo hiti to Felosi bo, lenali ehedinio. Lenali kaga loe lulata bo kaba hu bati hite minalo. Lenali kaga leli'ali bomagihi kene mala mala noha'ani gi epelelata nehabe, to lenali bebe sana bomagihi kene mala malato lose tose kifi'na fato fato'i hekelelata nehabe. ³⁰ To lenali ma lite lilata nehabe: Koyapa'i tatatigi mine'ahana kanagu lali minotitaya tatatigi enehe'moto kaga lu yege hose bo meenohotita'mu yabe. ³¹ Ya'mana kagauba

lenalitini lu kuguma nohibe, lenali kaga lu yege helata nehana bo enoho fililata nehana bona'i ana naga'mo lenaliya nehabe. ³² Ya hite enali hapi fi'ahago lenali kehelite enemege'i melete ana suhi hime bilana'mu yabe. ³³ Lenali osifa'i yabe. Lenali foipa osifa'mofihi yagapana'a yabe. Hu'ma ka foyagu lenele'mo malalinauba logo kapogu lenoho lifilina'mu yabe. Hena hite lenali koli felenogo Hu'mamofihi ka foyauba lenugufalo melilina ni'ibe? Lenali koli mehilana'a huto ni'ibe luto Yesu lu'ehina yabe. ³⁴ Ya hu'ehinagi lenali kehelilo. Nani kaga lu yege hose bo luga'a hiti, to lataha'anigu kaga bati huto ni'ilina bo hiti to mono ka keheli bati hi'ahana bona'i hiti lenalitoga enoho lifinogo'ni bilana'mu yabe. Enali folagaha'aniguti luga'a enoho fililabe, to luga'a malipu yafalo enahalabe, to luga'a mono nohatinigu nehinogo naga osatu'i enibi yigilana'mu yabe. To lenali mone hepatoti enele'mo he'minogo fato hepalugu netinogo enegene mane ite enele'mo fato hepato malalana'mu yabe. ³⁵ To enali komopa'ani bati hu'ehina bona'i melugu nehago luga'a bona'magi enoho fili'ahana, enali asaga ya'mana bona'magihi gumi'ani lenali lenugufalo pa salina'mu yabe. Bati bo Ebeli ai fili'ehina, ya hulago analoti oto Sekalaiya ai Belakaiyahi pana'a, ai'i lenali mono nohi folagaha'agu ho fili'ahana. Asaga ya'ma bo-magihi gumi'ani lenalito oto pa salina'mu yabe. ³⁶ Nani ma'naka luto lu nolepube. Asaga ya'mana gumi'animofohi foipa mina'auba yatai ma nehana boana'i enali enugufalo huto hilina'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Yesu Yelusale hepa kumu yibi hu'ehina

Lk 13:34-35

³⁷ Hege, Yelusale bona'ise. Kaga lu yege hose bo kai enoho fililata hane, to Hu'ma lili'nalo bo kai kumu luto enoho lifigo limina kai efa kosatu enoho nofile. Babu yupahi yagapanaka nani enele'mo nupa hilube'mu hulata nohube. To nala kokoleuba yagapana'a koketapa'aluga enele'mo nupa nohina suhi luto lenele'mo nupa hilube'mu nohunamo lenali melepesibe. ³⁸ Lenali kehelilo, yatai hepatini fa'mene hepa'i yafa'a minalina'mu yabe. ³⁹ Nani ya'ma kaga luto lu nolepunaya, lenali aku aku'i nani bu menegese mineme bite alihi yupaha'a ma lite lilana yupahi yabe, Sipi Bomofih gi'alo o'ehina bo ai Hu'mau be tigiliba luto lu emiliba.

24

Sipi mono nohi sibina hilibe luto Yesu lu'ehina

Mk 13:1-2; Lk 21:5-6

¹ Yesu mono nohi he'miloto nobigo enali koko panana'amagi aitoga e'ahana. Enali sipi mono nohi ni'ina'mu lepilune'mu hi'ahana. ² Ya hago Yesu ma luto lu epi'ehina: Lenali ma asaga'na bu ge'ahafihe? Nani ma'naka luto lu nolepube, asaga efahi ma ninaya he'minogo ikupilo akupilo hite meminalina'mu yabe. Enali ibe fologobe hite meluguko limo i su halina'mu yabe.

Ketana babu luto huto hilina'mu Yesu lu'ehina

Mk 13:3-13; Lk 21:7-19

³ Yesu Oliba kosagu nohigo koko panana'amagi suguna'i ete ma lite loka he'ahana: Hiya yupahi ya'ma asaga'na huto hilina ni'ibe? Hena huse

kana yata'a huto hinogo, to yatai ma me'i su nohenogo kai alube'mu nohane luto liluta ni'ibe?

⁴ Yesu ka'anilo nona'a ma luto lu epi'ehina: Lenali kaba hu bati hilo. Bo moneuba lenimi'i molo lalibe'mu nolube. ⁵ Babu bona'i elete nani nig'i'ni nehete ma lite lilana'mu yabe: Nani'ni Mesia nohube. Hu'mau noho lifi'ehina bo lenubuto bilube'mu nohube, ya lilabe. To enali babu boana'i enimi'i malalana'mu yabe. ⁶ Lenali lebato luba nehanamofihi nogo'a kehelilana'mu yabe. To foto'i nehilana lubamofihi kaga'a kehelilana'mu yabe. Ya hu'ehina lenali koli mehilo. Ya'ma asaga'na huto hilinaya to ana su halina kana'a mana'a huto mehu'ehilibe. ⁷ Mone naga'magi ho tite mone naga'i hiti luba hilana'mu yabe. To mone gihiti bo mone'mofihi naga'amagi ho tite mone kibina bomofihi naga'a hiti luba hilana'mu yabe. To babu hepatoga sipi kau'na enahalina to sipi imima'i hiti lilina'mu yabe. ⁸ Asaga ya'mana kana huto hilinaya ai'i moneuba yagapana'i ketalube'mu nohigo yata'a gabu foya nolina suhi luto huto hilina'mu yabe.

⁹ Yalo bomagi lenayato lite nagalugu lenele'mo melenogo kosele lili'na lilenogo alihi lenoho fililana'mu yabe. To nani kumu lite asaga boana'magi lenipakafa halana'mu yabe. ¹⁰ Ya'mana yupahi babu boana'magi komopa'ani sibina hinogo enogo'anigihi enele'mete bite fateha'animagihi enayanuga nebite to enali'ani enogona'ani fateha'ani enele'moloto hilana'mu yabe. ¹¹ To kaga lu yege holata bo faga faga lite babu lite huto hilete babu boana'i enimi'i molomofa'na hilana'mu yabe. ¹² Foipa faipa suhi

sipi'a tili tele hulenogo babu bomagi enali koguna ito minose'na'ani he'mi su halana'mu yabe. ¹³ Ya hu'ehina bona'magi amuya melete nani kumu li pili kete nehago nani aku aluna Hu'mau enubuto bilina'mu yabe. ¹⁴ To Hu'mamofihhi kapo'amu luto ka lamana'a ya'ma asaga noto noto kapoga lu yege henogo asaga boana'i kehelilete fato fato hepallugu bai toto ana kana'a su halina'mu yabe.

Foipana laga mehinana huto hilina

Mk 13:14-23; Lk 21:20-24

¹⁵ To foipa bati mehina napauba hepa'i li sibina hulata nohina lenali bu galana'mu yabe. To koyapa'i kaga lu huto huto bo Tanieliu anana'mu alu'ehina yabe. Ya'manana ai hepa'i Hu'mamofihhi molo emise hetofa hepa'i folagaha'alo ho tito ya'ma sibina huto hilinamo'mu kaga lu'ehina yabe. Bo moneuba ya'mana kaga leka soloto ai ekesa yigi fe lino. ¹⁶ To ya'mana yupahi Yutia melugu nehana lenali koli hite kosaguko tilo. ¹⁷ To bo moneuba noha'a lebato nohutomo ai noha'alugati fe'noha'a lim-ito melino. ¹⁸ To bo mone foyagu nohutomo noha'nigati gukete'ni lilube luto mebino. ¹⁹ Enali ana'i ya'mana kanalo yagapana hiti hi'ehilana to yagapana'i amihi epite minalanamagi kumu niginaga fi noepube. ²⁰ Lenali nunumu hite minalo, ya hilete yasi hilina yupahifi to fuli yupahi lenali koli mefelese minalabe. ²¹ Ya'mana yupahi sipi keta huto minalina'mu yabe. To me'i yuhufa huto hina kana'alofi to koyapa'i ya'mana ketana huto mehu'ehina yabe. To alihi yupa hiti ana ketana huto mehilina'mu yabe. ²² To Hu'mau

ya'mana kana li hupa mone mehititaya asaga boana'i ma melugu meminatita'mu yabe. Ya hu'ehina Hu'ma ai enele'mo eto hu'ehina bona kumu'i ekesu mehalibe. Ya'mu luto ai ya'mana kana'a li hupa mone hilina'mu yabe.

²³ Ya'mana yupahi bo moneuba ma luto lu epilibe: Bu galo. Mesia ma nohibe, e'e muyaga nohibe, ya luto nolinogomo lenali kaga'a keheli meemilo. ²⁴ To faga faga faga faga faga kaga lu yege hose bo babu lite nehetilete Hu'mau enele'mo eto hu'ehina bona'a enimi'i malalune lite babeyafana lumofihi lumofihi fato fato'i li huto hilana'mu yabe. ²⁵ Lenali kehelilo. Ya'ma ka'mu luto kohe toto yata'a kaga alu lepi'ohube.

²⁶ Ka melugu nohibe lite bona'magi nelinogomo lenali anaga ka'ani liyafa hite mebilo. To bu galo. Maga'ma fala kito nohibe lite nelinogomo lenali ka'ani keheli meepilo. ²⁷ Sopohi fi besa lolata nohina lenali akeheli'ahabe, ya'mana kegi'ati yege tiloto oto mobuto limi fololata nohinaga limi nofalabe. Ana suhi huto Kokulumaguti limi'ehina Bouba nani aku alube'mu hiluna yupahi aluna'mu yabe.

²⁸ Filise bona'i gufa'a mone hepatoga ni'igomo anaga lupahi ete li gehesa hilata nehabe.

Kokulumaguti limi'ehina Bo aku alihi alina kana'a

Mk 13:24-27; Lk 21:25-28

²⁹ Yesu ka mone hiti lu'ehina: Ma melugu sipi ketana huto hilina su ho su nohenogo ana'asilo mele'isi yege fi metepu noinogo to ikahi menenogo asaga sonofi'i kokulumalugu nina melugu limo i su halabe. Kokulumalugu amuyana ninana

mopo hu baga ilana'mu yabe. ³⁰ Ya'mana yupahi Kokulumaguti limi'ehina Bomofihi gufa fayaha'a kokulumato huto nohinogo asaga boana'i ma melugu nehanamagi yibi hu baga ilabe. To Kokulumaguti limi'ehina Bo sopohi ifo'alo minoto noenogo bu galabe. To ai sipi amuya'a hiti to sipi fana meha'atu fi besa loto alina'mu yabe. ³¹ To ai agelo'a babu lito enoho lifinogo enali ufehi fu linogo sipi nogo nomelenogo analo bona'a enele'mo eto hu'ehina guna ilina'mu yabe. To enali me'i nekisa'a loegi loegi ninalo mine baga ilete anagati bona'i guna ite ete bite me'i mone kegi'a nekisa'aga su halana'mu yabe.

Nemuya yafauba bona'i guna ise'mofihi hapa'a lelepilata nohibe

Mk 13:28-31; Lk 21:29-33

³² Nemuya yafaloti lenali mana'a be go fiya ilete lilo. Nemuya yafa yaha'agu foba'a babu lito ni'igomo yuhufa haya'a nohesibe, ya nohigomo lenali hetofa yege kotaga lu'ehibe ya nohinagihe lite lilala nehabe. ³³ Ya'mana suhi luto alihi asaga'na huto nohinogo lenali be geletemo ma lite kehelilo, kana'a anasi a'o leba toloto hapi afilebe'mu nohibe lite kehelilo. ³⁴ Nani ma'naka luto lu nolepupe. Yatai kana'alo boana'i mefileise nehinogo ma asaga'na huto hilina'mu yabe. ³⁵ Kokuluma'i hiti me'i hiti su halinaya nani ka'ni fezene mehilina'mu minomo buto minalina'mu yabe.

Anana huto hilina yupa hiti kana'a hiti bo moneuba mekeheli'ehibe

Mk 13:32-37; Lk 17:26-30, 34-36

³⁶ Anana huto hilina yupahifi to kana'afi bo moneuba mekeheli'ehibe, kokulumalugu agelouba ana huto mekeheli'ehibe, to nani Hu'mamofihi pana'a nani'ni hiti ana huto mekeheli'ohube. Hu'mau aisigo anasi ana kana'a keheli'ehibe. ³⁷ Kokulumaguti limi'ehina Bo aku alina yupahiya Noaha yupahi huto hu'ehina suhi luto huto hilina'mu yabe. ³⁸ Koyapa'a Noaha kanalo nagami'i bilito enoho fi meto'ehigo asaga boana'magi ya'mana kana'alo sipi nose'na nete to ana'i kata hite nehago ana kana'alo Noau sipi botigu ti'ehina yabe. ³⁹ Ya hina enali ana boana'magi yana'mu huto hilube'mu nohinagi lite enekesa meygise negi nagi nete nehago sipi nagami'i bililoto enoho fi to su ho'ehina yabe. Kokulumaguti limi'ehina Bo aku alube'mu hilina yupahi ya'mana suhi luto huto hilina'mu yabe. ⁴⁰ Ya'mana yupahi bo loemale'i foyagu lili'na lite nehi'inogo mone'amofihi le'mo fenene nohinogo mone'a ana foyagu lita i he'minogo minalibe. ⁴¹ A'i loemale'i nose'na hesite nehi'inogo mone koto nehila'inaloti mone a'i le'mo fenene nohinogo mone a'i analo ai'asigo minalibe. ⁴² Ya hu'ehinagi lenali Mesiau alina kana'a mekeheli'ahanagi kaba hu bati hite minalo. ⁴³ Lenali ya'ma kaga keheli bati hilo. Bo moneuba guminalo bo alina kana'a keheli'ehitita ai noha'alo kaba gimi giloto nohigo guminalo bouba ai noha'agu tiloto fe'noha'a li su mehalina'mu yabe. ⁴⁴ Ya hu'ehinagi lenali asaga yupahi lele hite kosaba kosaba hite minalo, hena'mugope? Kokulumaguti limi'ehina Bo aku

limilina ya yupahi alibe lite lele hilana kana'alo mealina fato kanalo nehetilina'mu yabe.

Lili'na pana'i bati'a hiti to foipa'a pana'i hiti etali bame ka

Lk 12:41-48

⁴⁵ Lili'nalo pana'i mone hiya'a bati'a nohuto ai ekesa yigi bati huto lili'na'alo kaba hu bati nohibe? Kaba bo'auba luga'a lili'nalo pana'magi kaba bo'ani le'mo nomoloto kana'a nohinogo nose'na epilata pana'i yabe. ⁴⁶ Alihi sipi bo'auba olenogo asaga lu emi'ehina suhi li su ho'ohutomo ya'ma lili'nalo pana'i ai sipi gelo bino. ⁴⁷ Nani ma'naka luto lu nolepube, sipi bo'auba ya'mana pana'i le'moloto asaga fe'noha'alo li kaba gi etalina'mu yabe. ⁴⁸ To ai bati mehina lili'nalo pana'i nohutomo ai ma luto lilibe: Sipi bo'ni mele'isi i behe huto meabe. ⁴⁹ Ya luto luloto ai kaba hu epolo'ehina pana lalu'agi hiti luba nohuto to bia nagami'i nelete negi nagi nete nehana bo hiti nagami'i nalina'mu yabe. ⁵⁰ Ya huto ya'mana lili'nalo pana'uba sipi bo'a geba huto meminalinalo ana kana'asilo sipi bo'a nehetilibe. To ana pana'uba alina kana mekehelise nohilinalo yabe. ⁵¹ Ya huto nohinogo sipi bo'auba naga osatu ana pana'i bi yigiloto le'moto buto fagalo bona enayanuga bilina'mu yabe. Ya hinogo enali ya'managa nehite sipi yibi bena nehite enagabu kumu usegi asegi ise hepato buto minalina'mu yabe.

25

Teni yafana'magihhi bame ka

¹ Yesu kaga luloto bame ka mone lu epi'ehina: Ya'mana yupahi kokulumamofihi kapo nayahi luga luga su hago nehana yafana'magihi suhi hilina'mu yabe. Bo mone liha'a hiti etayanugu lilu'ibe'mu hilina bo alube'mu hilibe. Ya nohinogo enali ya'mana yafana'magi lamu libi'ani li gilete kapoga bite sa sa hite le'moto alune lite yabe. ² To nayahi mone kegi'a su hana yafana'i enali enekesagu fe melina yafana'i yabe. To nayahi luga kegi'a su hana yafana'i enali enekesagu fe lu'ehina yafana'i yabe. ³ Enekesagu fe melina yafana'magi lamu libi'ani lite banaya to kalasini su nohenogo heki bilana kaba'a melise bi'ahana yabe. ⁴ To enali enekesa hiti yafana'i enali lamu libi'ani nelite to kilulu koha'anigu kalasini heki bai tete su nohenogo heki bilana kaba'a lite bi'ahana. ⁵ Liha'a hiti etayanugu lilu'ibe'mu ha'ina bo ai mele'isi meago asaga yafana'i geba hite minapa minapa higo enubu loko toko higo enubu'i ke'ahana.

⁶ To folugu'i sipi kehe mone ilete ma lite li'ahana: Liha'a hite etayanugu lilube'mu nohina bomo ma noabe. Lenali kapoga bite be gete be tigite le'mete alo lite kehe i'ahana. ⁷ Ya lago enali ya'mana yafana'i ho tilete lamu libi'ani li kulu tite li loloba hi'ahana. ⁸ To enali enekesa fe melina yafana'magi enekesa ni'igo enekesagati kalasini kaba'a hiti lite e'ahana yafana'magihi ma lite enoloka he'ahana: Lenali kalasini luga'a limilo. Lali libiti asabalube'mu nohibe li'ahana. ⁹ Ya lago enali enekesagati kalasini'ani hiti lite ana yafana'magi li'ahana: O'e, ma li'ohuta kalasiniuba lali hiti lenali hiti bati mehilina'mu

yabe. Lenali situलगुति bite fato'i mina filo.
¹⁰ Enali enekesa fe melina yafana'magi kalasini mina filune'mu a'nebago ya'mana bo liha'a yanugu lilube'mu hina bo neheti'ehina. Ya higo enali lele hite minana yafana'i ana bo hiti nonuga tilete ana bouba liha'a hiti etayanugu li'igo ana gukete nose'na babu lite nete mine'ahana. Ya nehago ana noto kasihi hekini lo'ehina yabe.

¹¹ To alihi enekesagu fe melina yafana'i ete kasitoti ma lite kehe i'ahana: Sipi boti yale. Sipi boti yale. Kai kafe sigi letobo. ¹² Ya lago ai sipi bouba ma luto lu epi'ehina: Nani lenali'i mekeheli'ohube lu'ehina yabe. Yesu ana bame ka mone'a hiti molo emiloto ma luto lu epi'ehina: ¹³ Ya hu'ehinagi lenali kaba hu bati hilo. Koku-lumaguti limi'ehina Bouba aku alina yupahi to kana'a hiti lenali mekeheli'ahabe.

Loegi monegi lili'nalo pana'magi bame ka

Lk 19:11-27

¹⁴ Bo moneuba hepa'a he'miloto foto hepatoga bonohi bilube'mu hilina suhi huto kokulumamofihi kapo'a minalina'mu yabe. Ai lili'na pana'a kehe i nupa huloto ai enali enayanugu fe'noha'a molo'ehina. ¹⁵ Ai lili'nalo pana'amagihi hapa'anilo hiti to enali lili'na lilata nehana hapa'ani keheli fe luloto moni efahi guna ito epi'ehina. Mone'amofihi 5,000 kina emi'ehina, to mone'amofihi 2,000 kina emi'ehina, to mone'amofihi 1,000 kina emi'ehina. Ya huto guna ito epiloto abufa hu'ehina. ¹⁶ Ai ana kaba bo'ani abufa hulago 5,000 kina lina bouba hololu luto ana efatoti bisinisi mololoto 5,000 kina aku'i molo emito

mone'a hiti efahi huto li'ehina yabe. ¹⁷ To kaba bo'auba 2,000 kina emi'ehina bouba ana huto bisinisi mololoto aku'i 2,000 kina molo emito mone'a hiti efahi huto li'ehina. ¹⁸ Ya ha'ina ai 1,000 kina kaba bo'auba emina bouba ai lito buto melugu keli kifiloto anagu keli ho'ehina yabe.

¹⁹ Yatama kana'a a'mino yatama huloto sipi bo ai aku'i hepa'aga o'ehina. Ya huloto lili'nalo pana'amagihi efaha'a epi'ehina li nupa huto li eto hilube'mu hu'ehina. ²⁰ To 5,000 kina emi'ehina bo ai o'ehina, ai 5,000 kina mone hiti molo emito liloto oto ma luto lu'ehina: Sipi bo, kai 5,000 kina nimi'ahane. Bu gobo, nani bisinisi moloto'ni 5,000 kina mone'a aku'i okalago li'ohube. ²¹ Sipi bouba ma luto lu emi'ehina: Kai hetofa lili'nalo bo amuya bo nohane. Kai hetofa suhi li huto hu'ahane. Kai lili'nalo kaba hu bati hulata nohane. Kai lagaso'nasimofihi kumunalo hetofana huto kaba hu bati hu'ahatalo yatai nani babu fe'noto kaba kimi gi ketalube. Kai sipi boka hiti kegelonaguti ete minaliyo. ²² To 2,000 kina sipi bo'auba emi'ehina bo ana huto o'ehina. Ai ma luto lu'ehina: Sipi bo, kai 2,000 kina nimi'ahane. Bu gobo, nani bisinisi moloto'ni 2,000 kina mone'a hiti molo emito li'ohube. ²³ Ya ligo sipi bo'auba ma luto lu emi'ehina: Kai hetofana huto amuya lili'nalo bo yabe. Kai lili'nalo bati huto kaba hulata nohane. Kai lagaso'nasimofihi le'mo bati huto kaba kimi gitamofihi okane'a yatai babu fe'noto kimi gi ketalube. Sipi boka hiti kai kegelonaguti ete minaliyo. ²⁴ To 1,000 kina sipi bo'auba emi'ehina bo ana huto oloto ma luto sipi bo'a

lu emi'ehina: Sipi bo, nani akeheli keto'ohube, kai hakale kaga lulata nohata bo nohane. Mone bouba foya hekolo'ehinaguti kai nose'na kifilata nohane. To mone meto bo moneuba nose'na legeya'a tili hu'ehinaloti kai nose'na'a lilata nohane. ²⁵ Ya'mu luto nani kai kumu nelesa'ni ligo 1,000 kina nimitamo lito buto melugu keli hoto fala ki keto'ohuna yabe. Ya hu'ohuna efahaka nimi'ahata eto huto ma li keto'ohunagi libo. ²⁶ Ya ligo sipi bo'auba ka'alo ma luto lu emi'ehina: Kai bati mehina lili'nalo bo fuligo koloto nominata bo yabe. Bo mone'mofihi foyaguti nose'na nokifito to mone melugu bo moneuba nose'na legeya'a tili hu'ehinaloti nose'na'a nani kumu noline luto noho fisa nokitaba kai keheli bati hu'ohuto nolapihe? ²⁷ Ya latagi, kai hena hibe luto efaha'ni efaha nonugu memalane? Ya hatita nani oto ana efaha'nilo molo emi'ahago to mone hiti lutita'mu yabe. ²⁸ Ya hinagi kai 1,000 kina li'ehina be silito 10,000 kina li'ehina bomofihi li emibo. ²⁹ Hena'mube? Asaga bona'i ana'ina'ani ninalo nani mone'a hiti epilune'mu yabe. To mone bouba ana'ina'a meni'inogo nesi'nasi yanuga li'ehinana nani be sili he'miluna'mu yabe. ³⁰ Ya huto ni'inagi ma bo lili'na melise fulilo bo fegutoga metepu inagu nu kite le'mo he'milo, ya hinogo enali anaga metepugu usegi asegi ite enagabu kumu yolege balege ite gelehe gelehe hite enabagalo heni kofi'ehite yibi hite metepugu minalabe luto Yesu bame ka lu epi'ehina yabe.

Yesu asaga boana'i guna ito enele'mo eto eto hilina

³¹ Nani Kokulumaguti limi'ohuna Bo nohuto gihiti bo suhi huto oto agelomagi hiti aku aluta yupahi sipi kefa hisalo nani minaluna'mu yabe.

³² Ya hu'ehinogo'ni asaga melugu boana'i nani nubulo li gehesa hilana'mu yabe. Ya hinogo yaga kaba bouba sipisipi yaga hiti meme yaga hiti enele'mo guna iloto loegu enele'mo luga luga ilata nohina suhi huto nani ana huto ilube.

³³ Nani sipisipi yagamagi nayahi lamaga'aga enele'mo nomoloto to meme yaga nayahi sogaga'aga enele'mo malaluna'mu yabe.

³⁴ Ya hinogo'ni kibina bouba ai oloto nayahi lamaga'niga nehana bona'i ma luto lu epilina'mu yabe: Lenali alo. Afo'nifu lenele'mo bati hilibe. Koyapa'i ai kokuluma hiti me'i hiti lolo hu'ehina kana'alo Afo'nifu kapo'a li hokolo hu lep-olo'ehina kapo lenali ete tilo.

³⁵ Hena'mugope? Koyapa'i nani kau'na nonalago lenali nose'na nimi'ahana yabe. To nagami kumu lubaha'ni hosopa noigo lenali nagami'i nimigo no'ohuna yabe. To nani hepa'ni he'miloto ka bo oto nohugo lenali nohatinigu nele'mo mele'ahana yabe.

³⁶ To nani nugufa yapako nohugo lenali nugufalo gukete li hekele nete'ahana yabe. Nani nebesigo koloto nohugo lenali fulu fulunatu ite ete soso hi nete'ahana yabe. Nani naga nonugu nohugo lenali ete bu negete nebe tigi'ahana yabe.

³⁷ Ya linogo enali bati bona'i sipi bomofihi yahi lamaga'aga minanamagi ma lite sipi bomofihi loka halabe: Sipi boti. Hiya yupahi kau'na nokalago bu kogoto nose'na kimi'ohutabe? To hiya yupahi nagami kumu lubahaka hosopa noigo nagami'i

kimi'ohutabe? ³⁸ Hiya yupahi ka bo lolo huto nohanogo lali nohatigu kele'mo molo'ohutabe? To hiya yupahi kai kugufa yapako nohanogo lali gukete li hekolo keto'ohutabe? ³⁹ Kai hiya yupahi kebesi'ehigo lali buto soso hu ketola, to naga nonugu nohanogo lali buto kebe tigila hu'ohutabe? ⁴⁰ Ya lite noloka henogo nani sipi gihiti bomofita ma luto lu epilube: Nani ma'naka luto lu nolopebe. Musufalo bo mone nalalu'nifihi ma melugu ya'mana suhi hi ete'ehilana ya'ma nani'i nele'mo bati hi'ahabe.

⁴¹ To nani nayahi soga'niga nehana bonatoga i behe huloto ma luto lu epilube: Lenali foipa bona'i. Lenali logo mesobose logo loba loba huto nina hepatoga bilo. Ya'mana logo Afo'nifu Sata hiti foipa fele'a hiti mesobose loba loba logo go epolo'ehinalo yabe. Lenali analo bilo.

⁴² Hena'mugope? Nani kau'na nahago nohugo lenali nose'na menimi'ahanabe, nagami kumu lubaha'ni hosopa noigo lenali nagami'i menimi'ahanabe. ⁴³ Nani ka bo oto hepatinigu nehetuna nohatiniluga nele'mete meti'ahabe. Nani nugufa yapako nohugo lenali gukete nugufalo li mehekele nete'ahana yabe. Nani nebesigo koloto nohugo lenali ete soso mehi nete'ahabe. To nani naga nonugu nohugo lenali ete bu negete nebe metigi'ahana yabe luto gihiti bo lu epi'ehina. ⁴⁴ Ya luto lu epinogo enali ka'alo nona'a ma lite lu emilabe: Sipi Botimaka. Hiya yupahi kau'na kohola, lubahaka hosopa ila, ka bo minola, kugufa yapako minola, kebesila, naga nonugu minola hu'ahanogo lali kele'mo bati mehu'ohune? ⁴⁵ Ya lite loka henogo gihiti

bouba ma luto lu epilube: Nani ma'naka luto lu nolepube. Musufalo bo nalalu'nigihhi ma melugu enele'mo bati mehi'ahanaya nani'i nele'mo bati hite menehe'me'ahabe. ⁴⁶ Ya linogo ya'mana bona'i enali enagabu ginogo minoba minoba hep-alugu bite minalabe. To bati bona'a enali hetofa hepa'i minoba minoba hilana hepato bilana'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

26

Enali mono noto kaba hi'ahana bomagi Yesuhi fi taga hi ete'ahana

Mk 14:1-2; Lk 22:1-2; Yn 11:45-53

¹ Yesu kaga alu epi su holoto alihi koko panana'amagihhi ma ka lu epi'ehina: ² Lenali akeheli'ahabe, loe yupahisi minolototi koyapa Hu'mau lubuto bu'ehina yupa kumu Pasa yabe nelana ya'ma nose'na naluta kana'a huto hilina'mu yabe. Ya hulenogoti Kokulumaguti limi'ehina Bomofihhi le'mete bite fateha'amagihhi enayanuga melenogo malipu yafalo ho fililana'mu yabe.

³ Ya'ma kana'alo sipi mono nohi kaba bona'i hiti to Isilaeli enikibina bona'i hiti sipi mono bo Kaiyafasihi nonugu li nupa hite mine'ahana. ⁴ Enali Yesuhi fibe bataga hube hi etelete yato lite ho fililana kaga lube kehelibe hite mine'ahana. ⁵ Ya hu'ehina ya'mana suhi asaga bona'i li nupa hite nose'na nete minelata kanalo ya mehilune. Ya hiluta asaga boana'magi luba li huto hilana'mu yabe lite sumi ka li'ahana.

Maliau tu mesebe Yesuhi lataha'agu heki eto'ehina

Mk 14:3-9; Yn 12:1-8

⁶ Betani hepato Simoniu ai koyapa'i lep-
 olosi hepuihi lo'ehina bomofihi nonuga Yesu
 mino'ehina. ⁷ Ya higo a'i moneuba efaha konugu
 tu mesebe mina'a tito nina mesebe liloto Yesu
 hitalo nose'na noto nohinalo oloto ana tu mesebe
 Yesuhi lataha'agu heki su ho'ehina. ⁸ Ya higo
 enali Yesuhi koko pana'amagi anana be gelete
 enitaluga logo bigo ipakafa helete ma lite li'ahana:
 Sipi mina'a tito nina mesebe henabe luto heki
 hapotili nohibe? ⁹ To ya'mana tu mesebe bo
 mone'mofihi emutita sipi mina'a tito lilototi enu-
 muhi menina bona'i guna ito eputita'mu yabe.
¹⁰ Ya lite nelago Yesu kaga'animofihi bu go fulu
 tito enogoloto ma luto lu epi'ehina: Lenali hen-
 abe lite ma a'mofihi ekesagu hina kaga nelabe?
 Ai hetofa suhi nani keheli bati hu etona suhi nohu
 netabe. ¹¹ Lenali asaga yupahi enumuhi menina
 bona'i hiti minalana'mu yabe. Ya hu'ehina
 naniya lenali hiti minoba minoba mehiluna'mu
 yabe. ¹² Ma a'uba ma tu mesebe lataha'nigu heki
 neto'ehinaya kene keligu bilunamofihi nele'mo
 loloba nohibe. ¹³ Nani ma'naka luto lu nolepu-
 be, asaga noto noto kapoga ma a'uba li huto hi-
 nanamofihi hetofa kaga'a lu yege halabe, ya
 hilete enali enekesa yigi emite ai kumu'i enekesu
 mehalibe.

*Yutasiu Yesuhi fateha'amagihine lenelepilube luto
 ka molo'ehina*

¹⁴ Ya'mana yupahi Yesuhi koko pana'a
 12 nehanaguti Yutasi Isikelioti yabe lite

gi nemalana bouba sipi mono nopo kaba bonatoga gutunu ka ma luto buto lu epi'ehina:
¹⁵ Yesuhi lenelepilunaba lenali henana mina'a nimilanabe? Ya ligo enali kaba bona'magi efahi legeya'a leka selete 30 li nupa hite emi'ahana.
¹⁶ Ya hilago ya'mana kana'aloti Yutasuu Yesuhi fateha'amagihi enelepilina kana'amu sa sa hu'ehina yabe.

Yesu koko pana'amagi hiti pasa nose'na nalune'mu hi'ahana

Mk 14:12-21; Lk 22:7-14, 21-23; Yn 13:21-30

¹⁷ Yeye mebise beleti nelata nehana kana'alo yata'a Yesuhi koko pana'a aitoga elete ma lite loka he'ahana: Asaga'na hiya'alo li loloba hu keto'ehinogoti kai Pasa nose'na nalane? ¹⁸ Ya lago Yesu lu epi'ehina: Lenali hepalugu tiletini bo mone'mofitoga bilete ma lite lu emilo: Tisau ma luto libe: Nani kana'ni a'o leba notabe. Nani koko pana'ni hiti kai nonugu Pasa nose'na nalube lu'ehibe lilo. ¹⁹ Yesu ya luto koko pana'a lu epalago enali bite lu'ehina suhi huto hulago Pasa nose'na bagita hite li loloba hi'ahana.

²⁰ Ute kana nohigo Yesu koko pana'a 12 hiti hitalo minete nose'na nenete Yesu ma luto lu epi'ehina. ²¹ Nani ma'naka luto lu nolepube. Lenali folagahatiniguti mone bouba nani'i nayato lito fateha'nimagihi enelepilina'mu yabe. ²² Ya ligo koko pana'amagi enali enugufagu sibina hu baga igo eniginaga fina bomagi mone'isi mone'isi ho tilete ma lite Yesuhi loka he'ahana: Sipi Bo, nani kumu nolapihe? ²³ Ya lite lago Yesu ka'ani ma luto lu epi'ehina: Nani hiti lapelugu yaha'atu'i beleti nagami i fulu huto nalina

bouba ya hilibe. ²⁴ Mono kagu koyapa'i kaga lu yege hose bomagi nani ya'ma Kokulumaguti limi'ohuna Bo fililuna'mu fayahi ge'ahana kaga ninalo nani filinogo'ni pa salina'mu yabe. Ya hu'ehinaya ai nayato lito fateha'nimagi epilina bose. Ke. Ana bo lesa'a gofana lino. Ito'afu ana bo meketatitaya bati huto minatita'mu yabe. ²⁵ Yutasiu Yesuhi fateha'amagihi enelepise bouba ma luto lu'ehina: Tisao, nani kumu nolapihe? Ya luto loka hago Yesu lu'ehina: O'yo, kai alu huto nohane.

Yesu yupala nose'na koko pana'amagihi epi'ehina

Mk 14:22-26; Lk 22:15-20; 1 Kol 11:23-25

²⁶ Enali nose'na nete nehago Yesu beleti liloto Hu'mamofitoga fokehi hoto nunumu luloto koko pana'a ana beleti li pata sito epila epila nohuto ma luto lu epi'ehina: Lenali lite nalo. Ya'ma nani nugufa'ni ni'ibe. ²⁷ To ai bai nagami kohi mone liloto Hu'mamofitoga fokehi hoto nunumu luloto koko pana'a noepito ma luto lu epi'ehina: Lenali asaga'i ma bai nagamiluguti nalo. ²⁸ Ya'ma nani golaha'ni ni'ibe. Hu'mau lu mu tifise'na'a golaha'ni huto hu molo'ohube. Asaga boana'magihi foipana'ani li gololo tu epalalibe luto nani nohekube. ²⁹ Nani ma'naka luto lu nolepube. Nani mana bai nagami'i menose minomo buto buto'ni Afo'nifihi kokuluma kapo'alo lenali hiti yuhufa bai nagami'i naluta'mu yabe. ³⁰ Ya luto lu бага igo enali mono nama mone lilete fegutoga heleko limite Oliba kosagu tite mine'ahana yabe.

Pitaga nani kumu'i bahane halata'mu yabe luto Yesu lu'ehina

Mk 14:27-31; Lk 22:31-34; Yn 13:36-38

³¹ To Yesu ma luto lu epi'ehina: Yatai lenali nani'i he'mi netete koli fele su halana'mu yabe. Monolugu ma lite kaga lu huto huto boubago'ehina yabe: *Sipisipi yaga kaba hu'ehina bo Hu'mau ho filinogo sipisipi yaga'a koli hite tili tele hite fele su halana'mu yabe.* ³² Ya hu'ehinaya nani fili'ehilunagati aku'i ho tiloto'ni kohe toga Galili kapogu nobiluna'mu yabe. ³³ Ya luto Yesu noligo Pitau ma luto Yesu lu emi'ehina: Luga'amagi he'mi ketete koli hi su halanaya nani ma'naka he'mi ketoto mebiluna'mu yabe. ³⁴ Ya luto ligo Yesu ka'alo lu emi'ehina: Kai ma kaga matuhakagu li molobo. Yatai folugu'i kokole nogo memolo'ehinogo kai loegi monegi yupahi nani'i mekeheli'ohube luto bahane halata'mu yabe. ³⁵ Yesu ya luto Pitahi lu emigo Pitau lu'ehina: Nani kai'i bahane meho ketalunaya, kai'i hiti moneka fililu'inamo ni'ibe. Ya luto Pita lulago Yesuhi koko pana'a luga'amagi Pita lina'a hite moneko ka lu бага i'ahana yabe.

Yesu Gesemani foyagu nunumu hu'ehina

Mk 14:32-42; Lk 22:39-46

³⁶ Ya huloto Yesu koko pana'a hiti enele'moto hepa'i mone gi'a Gesemani yabe luto ninalo bilete Yesu ma luto koko pana'a lu epi'ehina: Nani meyasilo buto nunumu hilunagi lenali malo nehilo. ³⁷ Ya luloto Pitahi yagi to Sepetihi pana'a loe hiti enele'mo mege toto moneka bi'ahana. Ya hite nebago Yesuhi gufa'agu sipi keta besigo

ligo pisigigo huloto ginaga gofa fi'ehina. ³⁸ Ya huloto ai ma luto lu epi'ehina: Nani fililuna suhi luto nugufagu sipi keta nonebesibe. Lenali malo ho tilete minenogo nani hiti ikaba akaba huto minalune. ³⁹ Ya luto luloto ai nesi'asi i gofa hoto buloto okabagati melugu koloto ma luto nunumu hu'ehina: Oho, Afo'niga, kai kekesa yigilata bati hinogomo, ma ekesa nagami'i nalunamofihi kohi li he'mi netobo. Ya hu'ehina kai nani'i nemege'i moloto ka'ni liyafa mehuto, kaika kemehuba hilina suhi hubo.

⁴⁰ Ya luto nunumu luloto koko pana'a nehanaga buto enubu'i kelete nehago bu enogo'ehina. Ya huloto Pitahi lu emi'ehina: Hena'mu nehabe? Ho tite lenubu gili gili hite hupamone kanasilo nani hiti kaba gimi gite meminalana'a hi'ahafihe? ⁴¹ Lenali kaba hite minete nunumu hilo. Fibe taga hu lepolose'na lenalitoga huto hu lalibe'mu nolube. Komopatinigu ninanauba lenele'mo kosaba kosaba nohinaya ifo lenugufatini amuya'a meni'ibe.

⁴² Ya luloto Yesu i behe huto buto loe yupahi ma luto hu'ehina: Afo'niga. Ma kohi nanitogati i nebe silito mebinogomo nani nalube, ya hinogo'ni kaika kipagu ni'ilina suhi pa salibe. ⁴³ Ya luto nunumu lu su holoto i behe huto oto koko pana'a enubulo sipi keta higo enubu'i kelete nehago bu enogo'ehina.

⁴⁴ Yesu aku'i he'mi epololoto i behe huto buto loegi monegi yupahi yata'a lu'ehina nunumu aku'i lu'ehina. ⁴⁵ Ya luto nunumu hu su holoto koko pana'a nehanaga i behe huto oto ma luto lu epi'ehina: Lenali lenubu'i bati'a kelete nehafihe?

Lenali kehelilo. Kokulumaguti limi'ehina Bomofihhi yato lite bite foipa bomagihhi enayanuga bilana kana'a ma'asi huto hilina'mu yabe. ⁴⁶ Lenali ho tilo, abilitagihe. Bu galo, nani'i fateha'nimagi enayanugu li bilina bo ma ahuto hu'ehibe.

Yutasiu Yesuhi fateha'amagihhi enayanugu libi'ehina

Mk 14:43-50; Lk 22:47-53; Yn 18:3-12

⁴⁷ Yesu kaga luto nohigo Yutasiu 12 Yesuhi koko pana'a mino'ehinauba Yesu nohinalo neheti'ehina. Ya nohigo babu bona'i mege'i melete yanamagi emita'i yatamana nelite osahi ko nefite bululu hite e'ahana. Ya'mana bona'i enali sipi mono bona'i hiti to sogga bona'magi enoho lifigo e'ahana yabe. ⁴⁸ Yutasiu enele'moto ana bona'i yaha babeyafa hu epiloto ma luto lu'ehina: Nani soso hiluna'mu bomoya lenali sa nehana bo nu kiluna'mu yagi lenali bite yato lilo. ⁴⁹ Yutasiu nehetiloto Yesu nohinalo fu luto buto ma luto lu'ehina: Tisao, folugu'i yabe, luto soso hu'ehina. Ya luto luloto Yutasiu Yesuhi nu ki'ehina. ⁵⁰ Ya higo Yesu lu emi'ehina: Nalaluo, lolo hilube luto noata suhi mele'isi li huto hubo. Ya noligo Yesuhi fateha'a bufalo elete yato li'ahana yabe. ⁵¹ Yesuhi hiti moneka mine'ahana bo moneuba yatama emita'i li saga huloto sipi mono bomofihhi koko pana'a inaya koli nopigo i fakala bito ekesa ilaga lu'ehina yabe. ⁵² Ya higo Yesu bu goloto ana bo lu emi'ehina: Yatama emitaka noha'aluga li bibo. Asaga bona'i emitatu'i luba hilata nehana enali ana emita'aniuba laga hu enugufa melenogo fililana'mu yabe. ⁵³ Nani Afo'nifihhi nehe'malibe luto kehe ilunaya agelo gimi bo 12 tauseni'a be

ligito babu lito enoho mefilibe luto kai mekehe-
lipiye? ⁵⁴ Nani ya hilunaya Hu'mau fayanugu
go'ehinamofihi mana'a hiya'a huto huto hilin-
abe? Monolugu ma lite ge'ahana yabe, asaga'na
ya'ma suhi luto huto hilina'mu yabe.

⁵⁵ Ana kana'asilo Yesu fateha'amagi ma luto
lu epi'ehina: Lenali baukalo bo helata nehana
suhi lite nani'i nahalune lite yatama emita'i hiti
yatama hosu hiti kefeha hite neafihe? Henabe
lutobe? Asaga yupahi nani babu boana'i hiti sipi
mono nonugu ka enelepito minolata huna lenali
bite nayato meli'ahana yabe. ⁵⁶ Ya hu'ehinaya
kaga lu huto huto bomagi mono kagu fayahi
ge'ahanalo pa salina'mu yabe.

Ya luto ligo Yesuhi koko pana'a tili tele hite koli
fele su he'ahana yabe.

*Kanisolemagi enubulo Yesuhi ka foya li
ete'ahana*

*Mk 14:53-65; Lk 22:54-55, 63-71; Yn 18:13-14,
19-24*

⁵⁷ Enali Yesuhi yato lina bomagi sipi mono bo
Kaiyafasihi nonuga le'mete bi'ahana. Enali keya
kaga keheli bati hi'ahana bo hiti to soga bona'i
ana nonuga li nupa hite nehanaloga ti'ahana
yabe. ⁵⁸ Pitau foto foto huto enemege'i lifito
bu'ehina yabe. Ya huloto ai babafi bomofihi noho
gegisagu ti'ehina. Analo tito ai hiti gimi bomagi
hiti metoga minete nehana. Anana anana Yesuhi
li huto hi etalanamofihi hapa hapa'a bu go bati
hilube luto yabe. ⁵⁹ Enali sipi mono babafi bona'i
hiti to asaga kanisole bomagi bo moneuba Yesuhi
faga lu etenogo ho fililana bo'mu sa sa hi'ahana.

⁶⁰ To babu bomagi Yesuhi faga faga li ete'ahana. Ya hana Yesuhi ho fililanamofihi kaga mana'a lu huto mehi'ahana. Alihi loe bole nehete'aha'ina. ⁶¹ Ya hilete etali ma lite li'aha'ina: Ma bouba ma luto lu'ehina yabe: Hu'mamofihi sipi mono noha'a tele biloto loegi monegi yegegu aku'i gi бага iluna'mu yabe.

⁶² Ya lite la'igo sipi mono bouba ho tiloto Yesuhi loka ho'ehina: Kai'i kaga kifisa nei'inalo nona'a lilata ni'ifihe? Ya'ma kifisa nei'ina kagaloba kai hena hibe luto nokeheline? ⁶³ Ya luto loka hago Yesu kaga meluse legeso huto mino'ehina. Ya higo ya'ma sipi mono bouba ma lu emi'ehina: Nani ma'naka luto Hu'ma mehiti bomofihi gi'alo koloka nohonagi kai lu nimibo. Kai Mesiaga Hu'mamofihi Pana'a nohapi fato'ibe? ⁶⁴ Yesu ka'alo nona'a lu'ehina: Kai a'nolane. Ya hu'ehina lenali asaga'i kaga mone lu lepilube. Yatai hiti to aliha'a yupa hiti Kokulumaguti limi'ehina Bouba ifo muya Sipi Boti Hu'mamofihi yahi lamaga'aga minoloto kokulumamofihi sopoha'alo aku alina'mu yabe. ⁶⁵ Yesu ya luto lulago sipi mono bouba kata'a li bolala ito pekene pakunu nohuto lu'ehina: Ai Hu'mamofihi kiya yokolo ka lu eto'ehibe. Lali bona'i luga'a hiti kehe meilune. Ai Hu'mamofihi kiya yokolo ka yatai a'nolu etago lenalitini akeheli бага i'ahabe. ⁶⁶ Lenali henabe lite nekehelibe? Asaga bomagi ma li'ahana: Ai bati mehina kaga lu'ehinago henogoti fililibe lite lu бага i'ahana.

⁶⁷ Ya lilete enali Yesuhi okabagu libi'na nehete osahi emi'ahana. To luga'amagi enayaha osatu bu i polo hi'ahana. ⁶⁸ Ya nehago luga'amagi

loka he'ahana: Kuyu'afu nokahabe? Kai Mesiaga nohutomo lu huto hubo.

Pitau Yesuhi bahane ho eto'ehina

Mk 14:66-72; Lk 22:56-62; Yn 18:15-18, 25-27

⁶⁹ Pitau fegutoga noho gegisa foya'aluga mino'ehina yabe. Ya higo sipi mono bo mone'mofihi lili'nalo pa'uba bu goloto lu emi'ehina: Kai hiti Yesu Galili bo hiti mino'ahata yabe. ⁷⁰ Ya ligo Pitau asaga bona'magi enubulo bahane holoto lu'ehina: Kai kaga nolatamofihi nani mekeheli'ohube lu'ehina. ⁷¹ Ya luto luloto ai fegutoga nohi kasito nohigo kele kele yafa a'i moneuba bu goloto bo luga'amagihi lu epi'ehina: Muya pana'i ai Nasalete bo Yesu hiti moneka mine'aha'ina bo yabe. ⁷² Ya ligo Pitau aku'i bahane holoto ma luto lu'ehina: Nani ma'naka luto mekeheli eto'ohuna bo'mu nelabe. ⁷³ Nesi kanasi minoto bo mone'a analo minanamagi Pitatoga ete ma lite li'ahana: Ma'naka luto Galili bona nagaluguti nohane. Kai nogokauba huto'i noago nokehelune. ⁷⁴ Ya lite lago Pitau lusi amuya mololoto bahane hoto lu'ehina: Faga nolinogo'nimo Hu'mau naga'i nimilibe. Nani ma'naka luto ana bo mekeheli'ohuna bo'mu nelabe. Ya luto noligo ana baga'a hiti kokole nogo molo'ehina. ⁷⁵ Ya higo Pitahi koyapa'i Yesu kaga lu emi'ehina, ekesa hokolo hu'ehina: Kokole nogo memolo'ehinogo loegi monegi yupahi nani'i mekeheli'ohube luto bahane halata'mu yabe. Ya luto lu emi'ehina kaga ekesalo ago fegutoga heleko limito buto ginaga sipi huto yibi hu'ehina yabe.

27

*Yesuhi kibina bomofihi bulo le'mo mele'ahana
Mk 15:1; Lk 23:1-2; Yn 18:28-32*

¹ Go'i noligo asaga sipi mono bo hiti to Isilaeli bo olopa'a hiti li nupa hilete Yesuhi ho fililana kaga lu keheli fa keheli hi'ahana. ² Enali seni nagatu'i Yesuhi yato naga'i ilete le'mete bite Lomu gamani bo Pailatihi sipi bo nohinamofihi emi'ahana yabe.

*Yutasi fili'ehina
Apo 1:18-19*

³ Yutasiu Yesuhi fateha'amagihi enayanuga li bi'ehinauba Yesuhi ka foya li etete ai ka'a li melugu malana bu go'ehina. Ya huloto ai komopa'a i gelehe huloto 30 siliba efahi legeya'a sipi mono bomagi to babafi olopa bomagi emi'ahana aku'i ito buto epi'ehina. ⁴ Ya huloto ai lu epi'ehina: Nani foipana ameni'ina bomofihi yato li lepi-loto'ni nani'ni foipana li nubufalo molo'ohube. To ai fililina'mu yabe. Ya luto ligo enali li'ahana: Ya lalinati meni'ibe. Ya'ma kai'naka ni'ibe. ⁵ Ya lite lago Yutasiu ana efahi mono nohi hasagu he'mi lago notito fegutoga buto nagato ai'a naga ho'ehina.

⁶ Ya higo sipi mono bona'magi ana efahi lilete li'ahana: Ya'ma golaha efahi ni'ibe, mono nonugu efanugu li sibi huto malalutaya lali keya kagati o'e lu'ohutomofihi li gofa haluta'mu yabe.

⁷ Enali ana efa kumu kaga lite lite melelete moneko kalo li mele'ahana: Enali ana efatu'i me somo lolo hulata nohina bomofihi foya mina filete bonoho bona'i ete filise bona'magihi kene

mala malaluta hepa'i li lolo hilune li'ahana yabe. ⁸ Ya'mu lite ya'mana me'i gi'a Golaha Me'i yabe lite gi mele'ahana yabe. Ya'mana gi'a yatai hiti helata nehabe.

⁹ Koyapa'i kaga lu huto huto bo Yelemaiyahi bagalo Hu'ma kaga molo'ehina yatai mana'a pa so'ehibe. Ana kaga ma luto ni'ina: *Enali efahi legeya'a 30 siliba lilete ana efatoti ya'ma bo mina filuta mina'a yabe lite Isilaeli bona'magi ka mele'ahana yabe.* ¹⁰ Ana efatu me somo lolo hulata bomofihi me'i Sipi Bo'niuba mina fibo luto lu nimi'ehina'a huto mina fi'ohube.

*Pailatiu Yesuhi lili'na hapa'amu loka ho'ehina
Mk 15:2-5; Lk 23:3-5; Yn 18:33-38*

¹¹ Enali Yesuhi sipi Lomu gamani bomofihi bulo le'mo ho tigo ma luto loka ho'ehina: Kai Yuta bona'magi sipi gihiti bo'ani nohapihe? Ya luto loka hago Yesu lu'ehina: Kaika alu huto nohane. ¹² Enali sipi mono bo hiti Yuta bo olopa bomagi hiti Yesuhi fisa ina kaga'anilo Yesu kaga nona'a meluse legeso huto mino'ehina. ¹³ Ya higo Pailatiu lu emi'ehina: Ma bona'magi babu kaga lite kifisa ite ka foyagu kele'me nemalana kai mekeheli'ahapihe? ¹⁴ To Yesu Pailatihi kaga'alo nona'a aku'i meluse legeso huto mino'ehina. Ya higo ya'ma sipi Lomu gamani bouba babu ekesa yigi'ehina yabe.

*Pailatiu ligo Yesuhi malipu yafalo he'ahana
Mk 15:6-15; Lk 23:13-25; Yn 18:39-19:16*

¹⁵ Asaga kufugu Pasa nose'na nelata nehana kanalo Lomu gamani bouba naga foyagu nehanaguti asaga boana'magi ya'muya bo li gulu ho

etobo lanamofihi nagaluguti fulu ho etolata nohina yabe. ¹⁶ Ya'mana kana'alo asaga bona'magi gi'a keheli baga i'ahana bo Balabasiu nagalugu mino'ehina. ¹⁷ Asaga boana'i li nupa hago Pailatiu enoloka ho'ehina: Kiyi'afihi lepilube? Balabasihi li gulu ho etobo ya lite nekehelifi to Yesuhi li gulu ho etobo lite lilete nekehelibe? ¹⁸ Enali Yesuhi ipakafa helete neminanati ka foyalo le'mo ho ti'ahanamo ni'ibe luto Pailatiu akeheli'ohuto enoloka ho'ehina yabe.

¹⁹ Ya luto luloto Pailatiu ka foya nonugu kaba huto nominago liha'auga koko pana'aloga ma luto kaga malago ete lu emi'ahana: Kai foipana'a menina bomofihi gufalo ana'ina mone li huto mehobo. Nani yatai folugu'i ana hetofa bomofihi bamu'i bati mehina'a bu goloto'ni ai kumu nugufa'nigu sipi keta nebesi'ehibe.

²⁰ Enali sipi mono bo hiti to Yuta olopa bomagi hiti asaga boana'i sipi ka lite enekesa bilete li'ahana: Kai Balabasihi nohe'mi etoto Yesuhi limitogo ho fililune lite lilo li'ahana. ²¹ To ya'ma Lomu gamani bouba ka luto enoloka ho'ehina: Ma loe bo neha'ina kiyi'afihi le'mo nagaluguti gulu ho etalube? Ya ligo enali kehe sipi ite: Balabasi yabe, li'ahana yabe. ²² Pailatiu ya lago lu epi'ehina: Ya lanagi Mesiatini ya'ma Yesuhi nani hena hu etalube? Ya luto enoloka hago asaga bona'magi sipi kehe ite li'ahana: Malipu yafalo ho filibo. ²³ Ya lago Pailatiu lu epi'ehina: Hena'mube? Ai henana li sibina hu'ehibe? Ya lina kaga mekehelise enali amuya melete kehe sipi mone'a hiti ite li'ahana: Malipu yafalo ho filibo. ²⁴ Pailatihi kaga'a asaga bona'magi ho fi

telete luba li huto hilana suhi hago Pailatiu bu enogo'ehina. Ya hago ai silaga boana'i enubulo nagami'i liloto yaha'a sese nohuto ma luto lu epi'ehina: Ma bomofihi ho filise foipana kumu nani nugufalo metilibe. Ya asaga'na lenalitinilo-gagoko minalibe. ²⁵ Ya ligo asaga boana'magi ai ka'alo nona'a lu emi'ahana: Ya'mana ho filise'namofihi foipanafi lali lugufalo tiloto yaganatimagi enugufalo leheko malalina'mu yabe. ²⁶ Ya lite lago Balabasihi gulu ho etoto le'mo epi'ehina. Ya huloto Yesuhi naga osatu bi yigiloto ho etalo luto gimi bomagi malipu yafalo halabe'mu enali enayanuga epi'ehina yabe.

*Gimi bomagi Yesuhi kiya yokolo ka li ete'ahana
Mk 15:16-20; Yn 19:2-3*

²⁷ Enali Lomu gamanimofihi gimilo bomagi Yesuhi le'mete gamani nonuga le'mete netigo gimi bo ana nonuga babu lite nehana ete le'mo bego hi'ahana. ²⁸ Ya hilete enali gukete'a li toba helete golaha kata hupa mone'i li hepi ete'ahana. ²⁹ To ufeha'a hiti nagatu'i kakili'i mone lolo hilete lataha'agu bi ete'ahana. Ya nehite akepa osahi yahi lamaga'aga bilete enalapusa nohi fi emilete kiya yokolo ka ma lite lu ete'ahana: Yuta bona'magihi gihiti bo'ani yale. ³⁰ Ya lite lilete okabaluga libi'na nehete akepa osahi yahi lamaga'aga li binatu lite lataha'alo i'ahana. ³¹ Enali ya lite kiya yokolo ka li etelete golaha kata li hepi etana li toba nehete ai'a kata'a aku'i li hepi ete'ahana. Ya hilete malipu yafalo halune'mu le'mete bi'ahana yabe.

Yesuhi malipu ho fili'ahana

Mk 15:21-32; Lk 23:26-43; Yn 19:17-27

³² Enali kapo melete nebite Sailini metoga bo gi'a Simoni ai'i be gelete fitu fo etete Yesuhi he'moto malipu yafa'a kofi etobo lago ai kofi he'mo'ehina. ³³ Enali hepa'i gi'a mone Gologota yabe luto ni'inalo nehete'ahana. Ana gi'a hapa'amofihi lataha'ani felisa hepa'i yabe lite lilata nehanalo yabe. ³⁴ Ekesa'na hiti li sibi sibi hi'ahana bai nagami'i Yesu nalibe lite emigo nesi'asi nokehelinati aku aku'i no bati mehuse he'mi'ehina yabe.

³⁵ Enali malipu yafalo nekatu Yesuhi ahelete gukete'a guna ito laliti fato fato'i lilune lite masisi suhi hite he'ahana. ³⁶ Ya hilete enali analo nehite Yesu hena hilifi lite ai bota hite mine'ahana. ³⁷ Ifo lataha'aga kaga mone ma lite lilete ka foya emi'ahana kaga fayahi gelete mele'ahana: Ana kaga ma luto leka nesabe: Ya'ma Yesu, Ai Yuta Boana'magi Gihiti Bo'ani Yabe. ³⁸ Yesuhi luga luga ya kegi'a foipa bole loemo malipu yafalo ete'ahana. Mone bomofihi Yesuhi yahi lamaga'aga nehete mone'amofihi yahi soga'aga he'ahana.

³⁹ Boana'i enali bila ela hanamagi Yesuhi bugu gili gili nehite bai ka ma lite li ete'ahana: ⁴⁰ Kai mono nohi li tele biloto loegi monegi yegegu aku'i gilube lu'ahata bo, yatai kaika kubuto bi negabe. Kai Hu'mamofihi Pana'a nohutomo malipu yafaloti maga limibo. ⁴¹ Ana hite, to sipi mono bomagi hiti to keya kaga enelepilata nehana bomagi hiti olopa bomagi hiti moneko ka lite Yesuhi bai'i emite ma lite li'ahana: ⁴² Ai luga'a

bona'i li enubuto bilata hu'ehina'a huto ai'a li buto mebibe. Yuta bona'magi gihiti bo'animo nohifi fato bo nohibe? Ai malipu yafa he'miloto magu liminogo lali bu goloto o'yo, ai ma'naka luto gihiti bo nohibe lilune. ⁴³ Ai Hu'mamofihi komopa'a emito ai pana'a nohube lulata hu'ehina ai Hu'mau yatai abuto bino. ⁴⁴ Etali foipa bo loemo Yesuhi luga luga sopaloga etehe'ahana ya'male'i moneko ka lite Yesuhi bai'i emi'aha'ina.

Yesu afili'ehina

Mk 15:33-41; Lk 23:44-49; Yn 19:28-30

p ⁴⁵ To fuligaha kanalo asaga hepa'i fi metepu i baga ito buto aku'i yege limi folose kanalo i besa lo'ehina yabe. ⁴⁶ Yege alimi falalina kana'a nohigo Yesu sipi kehe ito ma luto lu'ehina: Eli, Eli, lema sabakatani? Ai ya'mana kaga ma luto lu gelehe nohune: Hu'ma'nigabe, Hu'ma'nigabe, kai hena'mu nohe'mi netane? ⁴⁷ Ya ligo enali luga'a bona'i ana hepato ho tite nehanamagi ana kaga kehelilete ma lite li'ahana: Ya'ma ai Elaiyahi kehe i noemibe. ⁴⁸ To bo mone enali folagaha'aniguti ho tito hololu luto buto kosopa ise'na lite bai nagamilugu i pota giloto lito oto akepalo itini noloto Yesu bili tuto nalibe luto emi'ehina. ⁴⁹ Ya nohigo bona'i luga'amagi li'ahana: He'mi'ohubo. Elaiyau oto he'malifi bu galune'mu nohune lite nelago, ⁵⁰ Yesu fililube'mu huloto kehe sipi aku'i iloto fili'ehina yabe.

⁵¹ Ya higo ana kana'asilo ka'muya sipi mono nonugu hekini lose kata hasalo mele'ahana folaganuguti i hegege huloto ifogati hapi fito si'aga limito i pa so'ehina. To imima'i hiti noligo efahi

ibe kolibe huto limi'ehina. ⁵² To kene mala mala keli i hokolo i baga igo Hu'mamofihi boana'a babu lite koyapa'i fili'ahana yatai aku'i ho ti su he'ahana. ⁵³ Enali kene mala mala hepa'i he'mi su hete nehago alihi Yesu ho tilago li mone hite sipi tauni hepalugu netigo analo babu bona'magi bu enege'ahana yabe.

⁵⁴ Gimi bomagihi sipi bo'ani analo minoto Yesuto kaba hu'ehina hiti to luga'a bona'i hiti imima'i linana hiti to asaga huto hinana be gelete enelesa'ani gofa ligo ma lite li'ahana: Ma'naka luto ma boya Hu'mamofihi Pana'a no-hibe. ⁵⁵ Babu ana'i Galili hepa'i he'milete Yesuhi he'malune lite mege'i lifite e'ahana anaga mine'ahana. Ya'mana ana'magi foto'i ho tilete nehite gili gili hi'ahana yabe. ⁵⁶ Enali folagaha'anigu Magatala meluguti a'i mone Malia yabe. To mone Malia Yemesinogo Yosefenogo ito'atitifu yabe. To Sepetihi pana'a loemale'i ito'atitifu hiti mine'ahana yabe.

Yesuhi keli he'ahana

Mk 15:42-47; Lk 23:50-56; Yn 19:38-42

⁵⁷ Yege limi nofalago fe'noho bo Alimatia hep-atogati o'ehina bo gi'a Yosefe, ai ana huto Yesuhi mege'i molomofa'na huto mino'ehina bo yabe. ⁵⁸ Ai Pailati nohinaga buloto Yesuhi gufa'a lilube luto loka ho'ehina. Ya higo Pailatiu lu epigo gimi bomagi gufa'a ite ete emi'ahana. ⁵⁹ To Yosefeu Yesuhi gufa'a alito gulu gulu katatu li sa giloto yabe. ⁶⁰ To yuhufa lolo hu'ehina muli efa kapo'agu gufa'a li bi'ehina. Ya huloto sipi efahi mone li behe behe huto kasiha'alo hekini loloto abufa hu'ehina yabe. ⁶¹ Ya nohigo a'i loemale'i

Magatala a'i Malia yagi to mone Malia hiti mulito mapahi fite mine'aha'ibe.

Gimi bomagi kene mala mala keli bagalo kaba gimi gi'ahana

⁶² To Yuta bona'magihi fuli kana ana'ina li tulu huse kana'ani yago'a yabe luto nina asu holago enali sipi mono bona'i hiti to Felosi bona'i hiti Pailati nohinaga li nupa hi'ahana. ⁶³ Ya hilete ma li'ahana: Sipi bo yale, ai fagalo bouba mefili'ohuto kaga mone ma luto lu'ehina lu kim-ilune. Loegi monegi yupahi minoto'ni aku'i ho tiluna'mu yabe luto lu'ehina. ⁶⁴ Ya hu'ehinagi kai gimi bonakamagihi kaga litogo bite loegi monegi yupahi minalifa lite kene keli baga'alo amuya melete i hekini leno. Koko pana'amagi faga lite gufa'a gumina lilete asaga boanatoga ai aku'i kene keliguti ho ti'ehibe lite enimi'i mele lalabe. Yatai faga li'ahanauba koyapa'i faga lilanamofihi be ligilibe. ⁶⁵ Pailatiu ma luto lu epi'ehina: Lenali mono nohi kaba gimi gilata nehana bona'i luga'a bite enele'malo. ⁶⁶ Ai ya ligo enali bite kene mala mala keli baga'alo ule'ale hite keya'i suhi hite hekini lo bati hi'ahana yabe. To gimi bo luga'a analo kaba gimi gite mine'ahana yabe.

28

Yesu mulimoguti ho ti'ehina

Mk 16:1-10; Lk 24:1-12; Yn 20:1-10

¹ To etehi go'i noligo Yuta bona'magi fuli yupaha'ani salelegu su halube'mu nohigo loe a'i Malia Magatala to ya'ma fato Malia hiti muli'mogu bi'aha'ina. ² To mele'isi mone imima'i

sipinamo li'ehina. Hu'mau mone agelo ho lifigo limi'ehina bouba ya'ma mulimofihi efapo hekini lose'na li koli he'mito ana efapolo mino'ehina. ³ Ya'ma agelo okaba'alo kopisi'na suhi huto besa besa lo'ehigo to gukete ana huto koholina sipi'amo huto hu'ehina. ⁴ To gimi bomagi ai'i be gelete sipi koli hite afoya foya ilete enubu neta neta bite melugu ke'ahana.

⁵ To agelouba a'male'i lu etimi'ehina: Letali koli mehiliyo. Yesu malipu yafalo ho fili'ahana bo kumu sa sa neha'inamo'mu akeheli'ohube. ⁶ Ai malo'i menohinagihe. Ai fili'ehinagati aku ho tilube luto lu'ehina'a ya huto ho ti'ehibe. Ete manugu tilete koyapa'i gufa'a ko'ehinalo be galiyo. ⁷ To letali yatai koko pana'a nehanalo me'me hite bite fili'ehinagati ho ti'ehibe lite lu epiliyo. Ai Galili kapogu tubuto enali hiti analo fo tumala hilune luto lu'ehinagihe lite lu epiliyo. To nani alu noletumube agelouba ya luto lu'ehina kaga. ⁸ Ya noligo ana a'male'i sipi koli hite aku etegepohi nelite muli'moguti he'mite hololu lite bite koko pana'aloga agelomofihi nona'a lu epilube'mu bi'aha'ibe.

⁹ To etali hololu lite neba'igo ana'asi enubulo Yesu kapogu huto hu'ehibe. Neha'ifiye? luto lu etimi'ehina. Ya ligo etali ete gigusa'alo nu kilete meto kelete aitoga agoya hu emite mine'aha'ibe. ¹⁰ To Yesu lu etimi'ehina: Koli mehiliyo. Nogo-namu tamu'ni nehanaga bite Galili kapogu nani-toga enogo fo tumala hilune, luto lu epiliyo, Yesu ya luto lu'ehina.

Gimi bomagihis suguna ka'ani

11 To a'male'i kapo melete tauniga neba'igo gimi bona'i mulimogu kaba hi'ahanamagi sipi mono bomagitoga bilete asaga'i be ge'ahananamo lu yege he'ahabe. 12 To sipi mono bomagi ana kaga kehelilete mono kanisole bona'magitoga bite li gehesa hi'ahana. To ya'ma mono bomagi gimi bona'i efahi epilune'mu nehabe. 13 Hena'mugope? Enali lu epi'ahana: Yesuhi koko pana'amagi folugu'i ete gufa'a lenali lenubu'i kelete nehago gumina lite fenene hi'ahabe. Ya kaga lu epilo, lite lu epi'ahana. 14 To ana kanisole bomagi kaga mone hiti lu epi'ahana: To, Lomu kaba bouba ya'ma lenali lenubu'i ke'ahana kagamofihi kehelilenogo lali ya'mana aitoga bati hu lepalalune, lite li'ahana. 15 Ya lu epi'ahago gimi bomagi o'yo lite efaha'ani nona'a lilete to mono kanisole bona'i kaga'ani boana'magihi ya'ma lu epi'ahabe. Ya'ma faga luse'na'ani minoba minoba huto bilina'mu yabe. Yatai Yuta bona'i anana keheli amuya mele'ahana.

Yesu koko pana'amagihi enubulo huto hu'ehina
Mk 16:14-18; Lk 24:36-49; Yn 20:19-23; Apo 1:6-

8

16 To Yesuhi koko pana'a nayahi luga luga su hago nigigusagati mone heleko malago Galili kapologa bilete koyapa'i Yesu mone kosagu enelep'i'ehinaga fo tumala hilune lutomo ti'ahana. 17 To nehetite Yesuhi be gelete aitoga agoya hu emi'ahana. Enali mone luga'amagi yigise loe lae hilete Yesu nohifi fato bo nohifi lite keheli'ahana. 18 Yesu koko pana'amagihi ma luto lu epi'ehina: Kokulumalugu hiti melugu

hiti asaga'na kaba hilane lutomo Afo'nifu ya'ma nimi'ehina. ¹⁹ Yamu'i lenali asaga melugu bonatoga bite nani naga'ni enele'mo lolo hilo. To ana bona'magihi afo'nifihi gi'alo hiti pana'amofihi gi'alo hiti to Sikalafu'mofihi enigilo li melete nagami'i folo epalalo. ²⁰ To asaga nani lu lepi'ohuna ka lenali bite lu enelepinogo kehelite liyafa hite mege'i malalabe. To lenali kehelilo. Nani lenali hiti asaga yupahi moneka nohinogoti ma me'i su halina kanagu hiti lenali aku'i minaluta'mu yabe.

Ka Lamana'a Mono'i Lu Mu Tifi'ehina Ka Yabe
The New Testament in the Benabena Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Benabena

copyright © 1982 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bena-bena (Benabena)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-09-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Mar 2023 from source files dated 9 Oct 2020

429cb299-5ab9-51c4-8857-9de5c72f8388